Цветан Маданski

Митнически регулации и икономически аспекти на вноса на стоки в Европейския съюз

Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“

Цветан Мадански

МИТНИЧЕСКИ РЕГУЛАЦИИ И ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ВНОСА НА СТОКИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Tzvetan Madanski

CUSTOMS REGULATIONS AND ECONOMICAL ASPECTS OF THE IMPORT OF GOODS IN THE EUROPEAN UNION

Sofia • 2021

Prof. Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences

Цветан Мадански

МИТНИЧЕСКИ РЕГУЛАЦИИ И ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ВНОСА НА СТОКИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

София • 2021

Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“

Темата на настоящото монографично изследване е вносът на стоки от трети страни в ЕС, изискващ съответно осъществяване на ефективен митнически контрол. Отчитайки актуалността на проблематиката, свързана с митническите регулации при допускане на стоки за свободно обращение и крайна употреба с цел реализация на единния пазар, както и съвременните икономически аспекти на вноса на стоки от най-големите търговски партньори на ЕС – Китай и САЩ, настоящият труд си поставя за цел да проучи основните европейски регулациии в митническата област и да анализира актуалните икономически аспекти на вноса на стоки в ЕС от Китай и САЩ в контекста на динамичните промени в техните взаимоотношения.

Непосредствен предмет на анализа са митническите регулации, в т.ч. митническите процедури и формалности, извършвани от митническите органи при контрола за спазване на изискванията за разрешаване на митнически режим „Допускане за свободно обращение“ (процедура на внос), с оглед прилагането на съществуващите митнически регулации и облагането на стоките с дължимите мита, акцизи и данък върху добавената стойност в държавите членки на ЕС.

Налице е потребност от повече аналитична и синтезирана информация относно митническите регулации и икономическите процеси, които са резултат от тяхното прилагане, както и относно ролята и задачите на митническите органи в ЕС. В националната коментарна и научна литература присъстват отделни разработки, в които се разглеждат някои аспекти на митническите режими и процедури, но, от друга страна, не е извършвано цялостно изследване по темата, включващо и анализ на вноса на стоки в ЕС от трети страни като Китай и САЩ.

Детайлното представяне на особеностите на митническите режими и процедури и в частност на режима „Допускане за свободно обращение“ допринася за по-доброто им познаване от икономическите оператори, служителите на митническата администрация и други органи, които си взаимодействат с тях.

Резултатите от изследването биха били полезни и за развитие на политиките в сферата на Европейския митнически съюз, тъй като могат да бъдат основа за по-нататъшни проучвания и изследвания на ефекта от прилагането на митническите регулации и да послужат като база за изводи относно посоката, в която митническите регулации могат да бъдат подобрявани. Настоящият труд има преимуществено практико-приложен характер и насоченост.

© Цветан Стефанов Мадански, автор, 2021
© София Любомирова Попйорданова, художник на корицата, 2021
© Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2021

ISBN 978-619-245-170-7

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД / 7

Първа глава

ФУНКЦИОНАЛНИ АСПЕКТИ НА МИТНИЧЕСКИТЕ РЕГУЛАЦИИ ПРИ ВНОС НА СТОКИ В ЕС / 13

1. Митнически съюз и митническа територия на ЕС / 13
2. Митнически регулации в ЕС / 22
3. Регулаторна рамка на митническия контрол / 24
4. Класификация на митническия контрол / 28
5. Дигитализация на дейностите, обхванати от Митническия съюз на ЕС / 32
6. Понятие за митнически режими и процедури / 41
7. Особености на митническите режими и процедури при въвеждане и внасяне / 45

7.1. Въвеждане на стоките в митническата територия на ЕС и подаване на Обобщена декларация за въвеждане / 45

7.2. Представяне при пристигане и разтоварване на стоките / 48

7.3. Временно складиране на стоките / 48

7.4. Режим „Допускане за свободно обращение“ (внос) / 50

7.5. Режими „Митническо складиране“, „Свободни зони“, „Активно усъвършенстване“, „Временен внос“ и „Специфична употреба“ / 52

8. Инструменти на митническата политика на ЕС при вноса на стоки / 62

8.1. Тарифни мерки при вноса на стоки в ЕС / 63

8.2. Мерки на търговска защита при вноса на стоки в ЕС / 68

Втора глава

ПРАКТИЧЕСКО ПРИЛАГАНЕ НА МИТНИЧЕСКИТЕ ПРОЦЕДУРИ С ЦЕЛ ОСИГУРЯВАНЕ НА РЕГУЛАТОРНИТЕ МЕРКИ ПРИ ВНОС НА СТОКИ В ЕС / 79

1. Митнически процедури при декларирането на стоки за режим „Допускане за свободно обращение в ЕС“ / 80
2. Митнически процедури при определянето на митническата стойност при внос на стоки в ЕС / 82

3. Избягване на митата чрез занижаване на стойността / 94
4. Митнически регулации, свързани с противодействието на прането на пари / 96
5. Митнически процедури при определяне на произхода при внос на стоки в ЕС / 99
6. Митнически процедури при определяне на тарифното класиране при внос на стоки в ЕС / 110
7. Облагане на стоките с вносни мита при внос в ЕС / 115
8. Конкретни примери за прилагане на някои от инструментите на митническата политика при внос на стоки в ЕС / 120
9. Режим „Едновременно допускане за свободно обращение и крайна употреба на стоки, които са предмет на освободена доставка по ДДС за друга държава членка на ЕС“ – режим 42 / 126

Трета глава

ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ВНОСА НА СТОКИ В ЕС ОТ КИТАЙ И САЩ / 134

1. Място на ЕС в световната търговия на стоки / 134
2. Обща характеристика на вноса и износа на стоки в ЕС от трети държави / 145
3. Икономически и политически характеристики на вноса на стоки в ЕС от Китай / 154
4. Динамика на вноса на стоки в ЕС от Китай в периода 2015 − 2019 г. / 158
5. Икономически аспекти на вноса на стоки в ЕС от САЩ / 167
6. Динамика на вноса на стоки в ЕС от САЩ в периода 2015 − 2019 г. / 177

ЗАКЛЮЧЕНИЕ / 186

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ / 193

КРАТЪК РЕЧНИК / 195

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ / 199

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ / 200

БИБЛИОГРАФИЯ / 201

РЕЗЮМЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК / 210

ЗА КНИГАТА / 212

УВОД

Външната сухопътна граница на Европейския съюз е дълга над 13 000 km. По нея са разположени над 400 шосейни и железопътни граничнопропускателни пункта между 16 държави членки на ЕС и 13 съседни трети страни. В рамките на ЕС митниците защитават финансовите интереси и гражданите на Съюза, като създават гаранции, че незаконните и опасни стоки и товари се спират преди въвеждането им в ЕС. По данни, събрани от Контактната група по сухопътни граници[1], само през 2019 г. при входящ и изходящ трафик през територията на ЕС са преминали 160 милиона автомобила, 25 милиона камиона и 2 милиона автобуса (с шосеен транспорт), както и 5,8 милиона товарни вагона, 600 хиляди контейнера и 400 хиляди пътнически вагона (при жп транспорт)[2].

Митническата дейност в ЕС е от изключителна важност, особено като се има предвид огромния обем стоки, влизащи в Съюза. Митническите служби на ЕС обработват почти 16% от общия световен внос – повече от 2 млрд. тона годишно. За цялата се обработват над 260 млн. декларации на година. Общата сума на събраните мита от митническите администрации на 28-те държави членки[3] за една календарна година надхвърля 15 млрд. евро.

Европейският съюз разполага с изключителна компетентност по отношение на митническата политика, като едновремен-

---

[1] Контактната група по сухопътни граници (LFCG) е мрежа за сътрудничество, съставена от представители на държави членки на ЕС и Европейската комисия.

[2] Митниците в Европейския съюз. Външни сухопътни граници през 2019 г. Вж. https://customs.bg/wps/wcm/connect/customs.bg28892/75b69e3b-4c2f-415d-9d6f-5662be015f9d/inforafica-FIN.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGAHG8001RHE0Q9LC7JNOQLD4-75b69e3b-4c2f-415d-9d6f-5662be015f9d-nqg2ffw (посетен на 10.02.2021).

[3] Данните са преди Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия да напусне ЕС.

но с това поема и отговорността за воденето на тази политика. На практика прилагането на правилата на Митническия съюз се основава на тясно сътрудничество между държавите членки. Европейската комисия инициира законодателни процедури за приемане на европейските актове в областта на митниците и наблюдава тяхното прилагане. В митническата област са въвеждат редица мерки и регулации, в т.ч. такива, насочени към защитата на финансовите интереси на Съюза и на членуващите в него страни. Тези мерки се прилагат в тясно сътрудничество с други органи и при поддържане на съразмерен баланс между митническия контрол, от една страна, и улесняването на законната търговия, от друга. Задължение на Комисията е да работи в посока създаване на гаранции, че Митническият съюз разполага с модерни, ефективни и взаимносвързани национални митнически администрации, способни да се справят с настоящите и бъдещите предизвикателства.

Режимът *Допускане за свободно обращение и крайна употреба*, популярно известен като „внос“, представлява митнически режим, при който икономическите оператори извършват действия по внасянето на определен вид стоки на територията на определена държава или на друга самостоятелно обособена територия. Стоките, които се внасят, следва да преминат през конкретни действия и процедури, съставляващи митническия контрол, както и да бъдат обложени с вносни мита и държавни вземания, или ако представляват стоки, които са със специален преференциален режим, да бъдат частично или напълно освободени от мита и/или данъци.

При внос на стоки в ЕС митническите служители осъществят разнородни и специфични действия и процедури, предназначени да осигурят спазването на митническите регулаторни мерки, които да гарантират безопасността на гражданите на ЕС. Дейността на митническите служители е свързана и със съблюдаване за точното спазване и прилагане на митническото законодателство и разнообразието от регламентации в митническата област. Последните са важна гранция за финансовите интереси на ЕС и в частност за предотвратяване на потенциални загуби на вносни мита и данъци поради неправилно тарифно класиране на внасяните стоки като такива с по-ниска ставка на митата,

невярно деклариран произход или занижаване на стойността на декларираните стоки в сравнение с реалната им стойност.

Днес митническата администрация се сблъсква с бързо променяща се среда: ръст на международната търговия, развиващи се производствени методи и характеристики на потребление, глобални заплахи като тероризъм, организирана престъпност, климатични промени и др. В този контекст митническите органи играят ключова роля: мисията им е да осигуряват по всяко време равновесието между защитата на обществото и улесняването на търговията чрез контрол над веригата на доставките както на външните граници, така и на територията на ЕС.

Служителите на митническите администрации на 27-те държави членки на ЕС отговарят за надзора и контрола на външнотърговския обмен, с което допринасят за лоялна и отворена търговия, за изпълнение на външните аспекти на вътрешния пазар, общата търговска политика и другите общи политики на ЕС, както и за общата сигурност на веригата на доставките. Пълноценно функциониращата митническа администрация е предварително необходимо условие за отговорно управление на външните граници на ЕС, в това число по събиране на мита и данъци и формиране на собствените ресурси на ЕС, както и по прилагане на системата от мерки за митнически контрол.

„Ролята на митническата администрация в условия на икономическа, здравна и социална несигурност е да защитава обществото, околната среда и икономиката на страната и ЕС, да гарантира еднаквото прилагане на правилата по външните граници на ЕС, да улеснява международната търговия чрез интелигентен и основан на риска надзор върху глобалните вериги на доставките“[4].

Митническите служби имат много важна роля и в набирането на статистическа информация. Данните, събрани за търговските потоци, помагат на създателите на политики в Евро-

[4] Мисия на митническата администрация. Вж. на https://customs.bg/wps/portal/agency/about-us/mission/!ut/p/z0/TY2xDoIwFAC_qHltJaSOKCqioAwm0IU0TYFGeW2g8v3C5njJ5Q4k1CBRLbZXwTpUn5UbGbdZJRL2EPx2OexONMnyMo2ejNMqhhzkv0BTKlbhXr724szoNdoKfCqORQ_SqzAQi52DWiG6L2ozGgwzcR3RbvQm2G07EzXpwS4G_Fs2P3ItTVA!/.

па да установяват икономически тенденции, а информацията в техните досиета допринася за вземането на решения относно това дали да се въвеждат ограничения за стоки, които може да конкурират нелоялно продукти от ЕС.

В периода след 2016 г. се наблюдава ръст на вноса на стоки в ЕС, трайна е тенденцията и за увеличаване на вноса на стоки от двата най-големи търговски партньора – Китай и САЩ. Съединените американски щати и Китай се наложиха като значим икономически фактор в международен план, поради което се очаква отношенията между ЕС и Китай, от една страна, и отношенията между ЕС и САЩ, от друга, да имат отражение върху икономиката и живота на гражданите на Съюза десетилетия напред.

Изложеното дотук очертава темата на настоящото изследване, чийто обект е вносът на стоки в ЕС, изискващ съответно осъществяването на ефективен митнически контрол. Отчитайки актуалността на проблематиката, свързана с митническите формалности при допускането на стоки за свободно обращение и крайна употреба с цел реализация на единния пазар, както и съвременните икономически аспекти на вноса на стоки от най-големите търговски партньори на ЕС – Китай и САЩ, настоящият труд си поставя за цел да проучи основните европейски регулациии в митническата област и да анализира актуалните икономически аспекти на вноса на стоки в ЕС от Китай и САЩ в контекста на динамичните промени в техните взаимоотношения.

Непосредствен предмет на анализа са митническите регулации, в това число митническите процедури и формалности, извършвани от митническите органи при контрола за спазване на изискванията за разрешаване на митническия режим *Допускане за свободно обращение* (процедура на внос), с оглед прилагане на действащите правила и облагане на стоките с дължимите мита, акцизи и данък върху добавената стойност в държавите членки на ЕС.

Налице е потребност от аналитична и синтезирана информация относно митническите регулации и икономическите процеси, които са резултат от тяхното прилагане, както и относно ролята и задачите на митнически органи в ЕС. В националната коментарна и научна литература присъстват разработки, в които се разглеждат отделни аспекти на митническите режими

и процедури, но, от друга страна, не е извършвано цялостно изследване по темата, включващо и анализ на вноса на стоки в ЕС от трети страни като Китай и САЩ.

Детайлното представяне на особеностите на митническите режими и процедури и в частност на режима *Допускане за свободно обращение* има практически принос за повишаване на информираността на икономическите оператори, служителите на митническата администрация и други органи, които си взаимодействат с тях.

Резултатите от изследването биха били полезни и за развитие на политиките в сферата на Европейския митнически съюз, тъй като могат да бъдат основа за по-нататъшни проучвания и изследвания на ефекта от прилагането на митническите регулации, а също и да послужат като база за изводи относно посоката, в която митническите регулации могат да бъдат подобрявани.

Настоящият труд е с преимуществено практико-приложен характер и насоченост. За постигане на целта на изследването се поставят за решаване следните задачи:

− изясняване на нормативните аспекти на митническата политика, провеждана от ЕС, и въведените в тази връзка регулации и регламентации на митническия контрол при внос на стоки в Съюза;

− преглед от практическа гледна точка на основните митнически дейности във връзка с проверката за спазването на митническото законодателство на ЕС с оглед прилагане на мерките, свързани с разрешаване на вноса в държавите членки на ЕС, в това число в България;

− анализ на вноса на стоки в ЕС в контекста на съществуващите в момента митнически регулации и търговски споразумения и икономическите измерения на динамичните взаимоотношения между Съюза и неговите стратегически търговски партньори – Китай и САЩ, в рамките на водената търговска политика.

Структурата и съдържанието на работата са логически обвързани с така поставените цел и задачи.

Първа глава представя Митническия съюз на ЕС и регулаторните аспекти на осъществявания митнически контрол. Подробно се разглеждат видовете митнически контрол в зави-

симост от пространственото развитие на контрола и в зависимост от времето, в което се извършва, като се открояват особеностите на дигитализацията на митническата дейност. Едновременно с това са представени теоретичните постановки на инструментите на митническата политика на ЕС при вноса на стоки и същността на митническите режими и процедури, като най-всеобхватно е разгледан режимът *Допускане за свободно обращение* (внос). Представени са най-важните инструменти на митническата политика на ЕС при вноса на стоки, които се систематизират в две големи групи − тарифни мерки и мерки на търговска защита.

Втора глава е посветена на изследването на митническите процедури, целящи осигуряване спазването на регулаторните мерки при внос на стоки в ЕС. В нея се анализира на практика определянето на митническата стойност, на произхода и на тарифното класиране при внос на стоки в ЕС, като се акцентира върху актуални проблеми при предотвратяването на потенциални загуби на вносни мита и данъци поради неправилно тарифно класиране на внасяните стоки като такива с по-ниска ставка на митата, невярно деклариран произход или занижаване на стойността на декларираните стоки в сравнение с реалната им стойност. Отделено е внимание и на декларирането на стоки за внос в ЕС, и на практическото облагане на стоките с вносни мита при внос в ЕС. Представени са практически примери за използването на някои инструменти на митническата политика.

В трета глава е направен анализ на вноса на стоки в ЕС общо от трети държави и по-специално от двата стратегически търговски партньора на Съюза − Китай и САЩ. Анализирана е статистическа информация за вноса на стоки в ЕС общо, както и конкретно вносът от Китай и от САЩ в периода 2015 − 2019 г. Поставя се акцент върху провежданите търговски политики на ЕС спрямо САЩ и Китай, като се извеждат по-съществените промени в тези политики през последните години. Анализът на тази глава е изграден при съответно използване на официална информация, публикувана на интернет страницата на Статистическата служба на ЕС – Евростат.

Първа глава

ФУНКЦИОНАЛНИ АСПЕКТИ НА МИТНИЧЕСКИТЕ РЕГУЛАЦИИ ПРИ ВНОС НА СТОКИ В ЕС

1. Митнически съюз и митническа територия на ЕС

Според широката дефиниция на понятието Митническият съюз е обединение на няколко митнически територии в една единна митническа територия. При това обединение между членуващите държави отпадат вътрешните мита и търговията се осъществява свободно, а по отношение на търговията с трети държави се прилагат общи, еднообразни мерки. За разлика от зоната за свободна търговия при вноса на стоки от трети страни, членуващите държави не могат да събират собствени мита, като вместо това се събират единни външни мита[5].

Исторически, началото на Митническия съюз на ЕС се поставя с Договора за Митническия съюз на Бенелюкс, който е подписан между Белгия, Люксембург и Нидерландия през 1944 г. и поражда действие от 1 януари 1948 г. През 1951 г. Франция, Германия и Италия създават Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС) и се присъединяват към страните от Бенелюкс. Председателят на ЕОВС, бившият белгийски министър-председател Пол-Анри Спаак[6] започва работа по идеята за по-широк Митнически съюз. Изготвеният от него

---

[5] Повече относно концепцията за Митническия съюз, различните практики и действащите митнически съюзи в световния търговски оборот вж. в **Ovádek, M., Willemyns, I.** International Law of Customs Unions: Conceptual Variety, Legal Ambiguity and Diverse Practice. − *The European Journal of International Law*, 2019, 30(2), p. 361–389; https://academic.oup.com/ejil/article/30/2/361/5536733.

[6] Пол-Анри Спаак е европейски държавник с дълга политическа кариера. През Втората световна война, като външен министър, Спаак се опитва да запази неутралитета на Белгия. Заедно с правителство-

доклад по темата служи като основа на Римския договор от 1957 г., с който се създава Европейска икономическа общност, като се предвижда изграждането на Митнически съюз между всички членове на Общността до края на следващото десетилетие. В обхвата на Римския договор попада цялата търговия със стоки, включително въвеждането на забрана на митата върху вноса и износа между държавите членки и на всички такси с равностоен ефект, както и приемането на обща търговска политика при отношенията с трети страни. В рамките на митническата територия на Общността изграждането на Митническия съюз е основополагащ принцип за свободното движение на хора, стоки, капитали и услуги.

В края на м. юни 1968 г. са премахнати търговските мита и в рамките на Общността започва да се използва обща митническа тарифа, която заменя националните митнически тарифи в търговията с останалите страни. На 1 юли 1968 г. става факт Митническият съюз на Общността за промишлените стоки, а при селскостопанските продукти същият е установен на 1 януари 1970 г.

Всяка държава, която се присъединява към ЕС, осъществява процес на отмяна на митата по търговията и приравнява

то заминава в изгнание − най-напред в Париж, а след това в Лондон. След освобождението на Белгия Пол-Анри Спаак заема поста както на външен министър, така и на министър-председател. Още през Втората световна война той е поддръжник на идеята за сливането на страните от Бенелюкс, а непосредствено след войната пропагандира обединението на Европа, като подкрепя Европейската общност за въглища и стомана и Европейската отбранителна общност. За Спаак обединението на страните чрез обвързващи договорни задължения е най-ефективното средство за гарантиране на мира и стабилността. Той успява да съдейства за постигането на тези цели като председател на първото пленарно заседание на ООН (1946 г.) и като генерален секретар на НАТО (1957 − 1961 г.). Спаак играе водеща роля при определянето на съдържанието на Договора от Рим. Пол-Анри Спаак присъства в историческите книги като движеща сила на европейската интеграция. Той вярва в европейския проект, още преди да е започнало каквото и да било икономическо и политическо сътрудничество. Спаак е непоколебим европеец и вижда далеч отвъд границите на собствената си държава. Вж. https://europa.eu/european-union/sites/default/files/eu-pioneers/eu-pioneers-paul-henri-spaak_bg.pdf.

националната си митническа тарифа към Общата митническа тарифа, като едновременно с това върви и процес на отмяна на митата по търговията вътре в Общността. При всяко следващо разширяване на ЕС новите държави се присъединяват и към Митническия съюз, съобразявайки националното си законодателство с Митническия кодекс.

Договорът за Европейски съюз, подписан в Маастрихт, е нова стъпка към европейска интеграция и развитие на общия пазар, определяща ясни правила за бъдещето, в това число и относно името „Европейски съюз", което официално заменя предходното „Европейска общност". Названията Европейска общност или Общността започват да се използват само по въпроси, засягащи основните дейности на Съюза. Много често двата термина – *Европейска общност* и *Европейски съюз*, се използват взаимозаменяемо, но по-нататък в настоящия труд ще бъде използвано само актуалното наименование − Европейски съюз (ЕС).

Митническият съюз се оценява като едно от най-ранните и съществени постижения на ЕС, с важно значение в глобалния свят. Обхващайки единния пазар, Митническият съюз на ЕС осигурява възможност на стоките и услугите да се движат свободно в неговите рамки, контролирайки вноса и износа. На практика вътрешният пазар, на който компаниите и предприемачите могат да продават стоките си и да инвестират във всяка държава членка, би бил немислим без Митническия съюз на ЕС[7]. Стоките, които са с произход от трета страна, се считат като намиращи се в свободно обращение в държава членка, ако митническите формалности по вноса са изпълнени и всички мита и такси, имащи равностоен ефект, са платени и събрани в държава членка, освен в случаите, в които стоките се ползват от цялостно или частично освобождаване от такива мита или такси. Това е и основната особеност на Митническия съюз. Митническият съюз на ЕС е единна зона за търговия, където всички стоки се движат свободно, независимо дали са произведени, или са внесени в ЕС. Например финландски

[7] Вж. в този смисъл Политиките на ЕС. Митници. Люксембург: Европейска комисия, ГД „Комуникации", Служба за публикации на ЕС, 2014, с. 3.

мобилен телефон може да бъде внесен в Унгария, без да се заплаща мито и без митническа проверка. За стоки от страни извън ЕС – например телевизори от Южна Корея – обикновено се заплаща мито, когато за пръв път се внасят на територията на Съюза. След това при движението им на територията на ЕС не се заплащат други мита и не се извършват други митнически проверки или формалности.

За Република България присъединяването към външноикономическите отношения на ЕС, в това число към Митническия съюз, означава привеждане на търговската политика на страната в съответствие с общата търговска политика. От присъединяването си към ЕС, считано от 1 януари 2007 г., България прилага към трети страни всички мерки, приети от Съюза към тази дата. Българската митническа администрация става част от европейската и поема функциите по прилагане на разпоредбите на общата търговска, селскостопанска и рибарска политика. България се включва в единния вътрешен пазар (пазар без вътрешни граници), което поставя пред българските митнически служители изискването да упражняват защита и контрол на част от външната граница на ЕС. Със създаването на единния европейски пазар страните на ЕС установяват отношения на взаимосвързаност от гледна точка на всички традиционни и нови задачи на митническата администрация.

В условията на непрекъснато увеличаване на търговските потоци, на нови, все по-сложни и по-бързодействащи модели оперативното функциониране на Митническия съюз е подложено на все по-голям натиск с бързорастящ обем на задачите и очакванията на заинтересованите страни. Реорганизацията на международната търговия поставя митническите институции и техните служители в точката на сблъсък между два противоположни процеса. От една страна – контрол, регулиране и сигурност, основни прерогативи на властта, а от друга – безпрепятствено и бързо освобождаване на стоките[8]. Митническите администрации на държавите членки

[8] **Вентура, К.** В какво се превърнаха митничарите? − *Льо монд дипломатик*, 03.10.2013; https://bg.mondediplo.com/article1116.html (посетен на 06.01.2021).

са изправени пред нелеката задача да постигнат баланс между предоставянето на улеснения на законната търговия и повишаване на ефикасността на контрола върху непрекъснато увеличаващия се обем от стоки с цел осигуряване на ефикасна защита на гражданите и обществото от рисковете за тяхната безопасност и сигурност. За да се гарантират сигурността и безопасността на гражданите и опазването на околната среда, митническите администрации на държавите членки си сътрудничат с други служби: Европейската полицейска служба − Европол, органа на ЕС за съдебно сътрудничество − Евроюст, и Европейската служба за борба с измамите − OLAF.

Една от целите на Европейската комисия в областта на прилагането на митата е да се насърчава търговията със страни извън ЕС, като в същото време се имат предвид нуждите на държавите членки. Съветът на Европейския съюз взема решения относно налагането на мита и носи отговорност заедно с Европейския парламент за контрола над митническото сътрудничество между страните членки, както и между тях и Европейската комисия. Въпреки че това вече не е най-важната им задача, събирането на вносни мита от митниците остава важен източник на приходи за ЕС. През 2013 г. вносните мита са представлявали почти 11% от бюджета на ЕС, което се равнява на 15,3 млрд. евро. За съпоставка, през 2019 г. събраните мита са на стойност 21,4 млрд. евро, което представлява 13% от приходите в бюджета на ЕС.

Мисията на митническите органи се определя от специфичното митническо законодателство, което следва да предостави бързи и точни митнически процеси и процедури, които да улеснят законната търговия и ефективната борба с измамите. В основата на управлението на митниците до 2016 г. е Митническият кодекс на Общността[9], чрез който митническото законодатенство е кодифицирано на основата на концепцията за вътрешния пазар. Кодексът съдържа общите правила и

[9] Приет с Регламент (ЕО) № 450/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 г. за създаване на Митнически кодекс на Общността (Модернизиран митнически кодекс). − *Официален вестник на ЕС*, L 145/1, 4.06.2008.

процедури, осигуряващи прилагането на тарифните и другите мерки на общностните политики във връзка с търговията със стоки между Общността, от една страна, и страни или територии извън митническата територия на Общността, от друга страна.

Процесът по модернизация на митническото законодателство е постоянен, като най-важните принципи са ефективността, опростяването и улесненията за търговията. Тъй като действат нови процеси и се появяват нови предизвикателства, Комисията и националните митнически власти работят заедно за преразглеждане на различните процедури, за адаптиране на митническите разпоредби и улесняване на прилагането им. В резултат на това е приет Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 9 октомври 2013 г., с който се създава Митнически кодекс на Съюза (МКС)[10]. Новият акт от правото на ЕС в митническата област представлява преразглеждане, развитие и допълване на действалия до този момент Митнически кодекс на Общността, осигурява съгласуваност с Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и отчита развитието на правото на Съюза. Митническият кодекс на Съюза е пряко приложим в държавите членки и е задължителен за всички митнически администрации в ЕС, на практика е новият базов регламент относно правилата и процедурите за европейската митническа система. Същият урежда общите правила и процедури, приложими за стоките, въвеждани на митническата територия на Съюза или извеждани от нея, и гарантира, че митниците ще продължат своята отговорна работа още по-професионално и ефективно, т.е. по начин, който отговаря на предизвикателствата на съвременната икономика[11].

---

[10] Публ. в *Официален вестник на ЕС*, L 269, 10.10.2013. Прилага се от 1 май 2016 г.

[11] Повече относно правното основание за приемане на Митническия кодекс на ЕС, поетапното въвеждане в действие на елементите на този Кодекс и заместването на съществуващите правила вж. при **Truel, C., Maganaris, E.** Breaking the Code: the Impact of the Union Customs Code on international Transactions. − *World Customs Journal*, 30 Sep 2015,

С Митническия кодекс на Съюза се въвеждат подобрения и мерки, които ще доведат на финала до преминаването на митниците към изцяло електронна среда, както и разпоредби за осигуряване на по-бързи митнически процедури за одобрените икономически оператори. Очакванията са паневропейските електронни митници да доведат до повишаване на конкурентоспособността на предприятията с дейност в Европа, до намаляване на разходите за спазване на законовите изисквания и до нарастване на сигурността по границите на ЕС.

В пространствен аспект Митническият кодекс се прилага на цялата митническа територия на ЕС, в т.ч. териториалните води и въздушното пространство на държавите членки. Обхватът му влючва търговията със стоки, но не и във връзка с движението на услуги и капитали в рамките на ЕС. Терминът *стоки* за целите на приложението на Митническия кодекс се използва със съдържанието, което е вложено в понятието, съгласно ДФЕС. Съдът на ЕС е имал възможност да даде дефиниция на „стоки“ в контекста на митническата дейност, като ги е определил като „продукти, които могат да бъдат оценени в пари и като такива могат да бъдат предмет на търговски сделки“[12]. В термина *стоки* се включват също така електроенергията и природният газ.

Митниците са единственият публичен орган, който изцяло отговаря за прегледа и контрола на всички стоки, преминаващи през външните граници на ЕС, които, веднъж допуснати до свободно обращение от митническите служители в която и да е част на Съюза, могат да се движат навсякъде свободно в рамките на митническата му територия. Изясняването на обхвата на митническата територия на ЕС е важно за правилното прилагане на дейностите, съставляващи митническия контрол

9(2), p. 12−23; https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%209,%20Number%202%20(Sep%202015)/1784%2001%20WCJ%20v9n2%20Truel%20%26%20Maganaris.pdf.

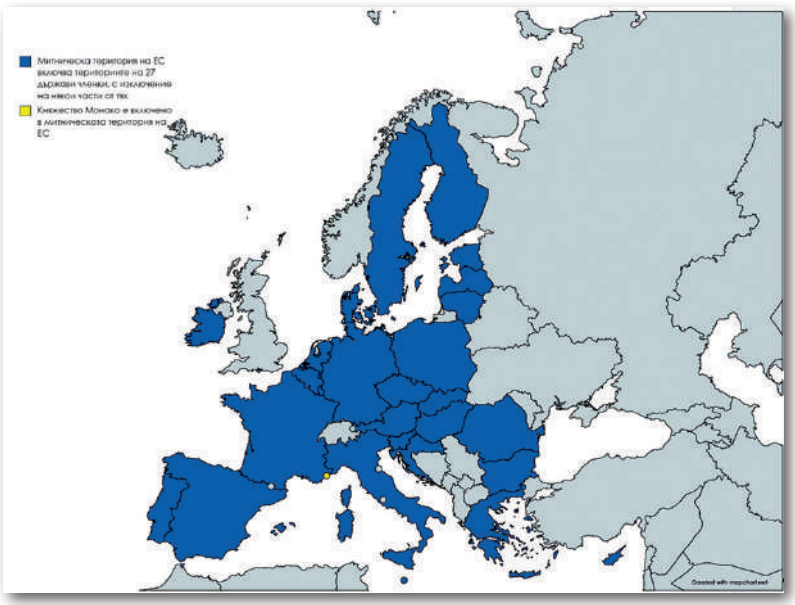
[12] Вж. в мотивите на Съда на ЕС по Case 7/68 EC. Commicion vs. Italy. [1968] ECR 423. Достъпно на https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/ ?uri=CELEX%3A61968CJ0007.

по принцип и в частност с оглед осигуряване на сигурността на международните доставки.

Митническата територия на ЕС включва териториите на 27-те държави членки на Съюза с изключение на определени части от тях, както и териториалните води, вътрешните морски води и въздушното пространство на държавите членки. В рамките на митническата територия на ЕС чрез споразумение с Франция се включва и територията на княжество Монако, която се администрира като част от Франция.

Обхватът на митническата територия на ЕС към 1 януари 2021 г. е графично представен на фигура 1.

Поради своята географска отдалеченост или специално разположение отделни части от територията на някои държави членки на ЕС имат специален статут по отношение прилагането на правните норми на ЕС. Една част от тях не принадлежат към митническата територия и в тях не се прилага митническото законодателство на ЕС. Например: Дания, за



Фиг. 1. Митническа територия на ЕС

която специални територии са Фарьорските острови (автономна област), и остров Гренландия (автономна област), които не принадлежат към митническата територия на ЕС; за Федерална Република Германия изключение са остров Хелиголанд и територията на Бьосинген; за Кралство Испания изключение са Сеута и Мелила; от територията на Френската република са изключени отвъдморските територии и Сен Пиер и Микелон, както и Майот, и др.

Обхватът на Митническата територия на ЕС е в известна степен динамичен. Например от територията на Италианската република първоначално са изключени общините Ливиньо и Кампионе д'Италия и националните води на езерото Лугано, които се намират между брега и политическата граница на областта между Понте Треса и Порто Черезио. Впоследствие, с Регламент (ЕС) 2019/474 на Европейския парламент и на Съвета от 19 март 2019 г. се променя чл. 4 параграф 1 от Регламент (ЕС) 952/2013 г., с което територията на Италианската република с изключение на община Ливиньо става част от митническата територия на ЕС, считано от 1 януари 2020 г., т.е. община Кампионе д'Италия и националните води на езерото Лугано вече са част от митническата територия на ЕС[13].

Друг пример за изменение на митническата територия на Съюза е историческият референдум във Великобритания през юни 2016 г., на който е постигнато мнозинство на

---

[13] Регламент (ЕС) 2019/474 на Европейския парламент и на Съвета от 19 март 2019 г. Италианската община Кампионе д'Италия, която е италиански ексклав на територията на Швейцария, и италианските води на езерото Лугано следва да бъдат включени в митническата територия на Съюза, тъй като историческите причини, обосновали изключването на тези територии − като например тяхната изолация и икономически затруднения, вече не са приложими. По същите причини тези територии следва да бъдат включени в общия режим на облагане с акциз, но да продължават да бъдат изключени от общата система на данъка върху добавената стойност. С цел да се гарантира, че тези промени се прилагат едновременно и последователно, включването на тези територии в митническата територия на Съюза следва да се прилага от 1 януари 2020 г. Достъпно на https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32019R0474.

гласуващите британци в полза на решението страната им да напусне ЕС. По-късно, на 17 октомври 2019 г., Европейският съвет одобрява Споразумението за оттегляне на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от ЕС и Европейската общност за атомна енергия. Споразумението влиза в сила на 1 февруари 2020 г., като се определя преходен период до края на 2020 г., през който правото на ЕС (включително и в митническата област) продължава да се прилага в Обединеното кралство по начина и в обема преди оттеглянето на страната от ЕС.

От 1 януари 2021 г. правилата на ЕС в областта на митниците и по-специално Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 9 октомври 2013 г. за установяване на Митническия кодекс на Съюза, включително неговите допълващи актове и актове за изпълнение, вече не се прилагат в Обединеното кралство.

2. Митнически регулации в ЕС

Като наднационално обединение със собствени суверенни права ЕС включва и самостоятелен правов ред, на който се подчиняват както държавите членки, така и техните граждани, в областите на компетентност, които са предоставени на ЕС. За целите на настоящата разработка следва да се акцентира върху изключителната компетентност на ЕС (чл. 3 от ДФЕС) в областите, за които може да се допусне, че дадена мярка ще бъде по-ефикасна на равнище ЕС в сравнение с несъгласувана мярка на някоя от държавите членки. Тези области са точно определени и Митническият съюз е една от тях. Само съответните органи на ЕС могат да законодателстват и да приемат правно обвързващи актове в тази област на политиката[14].

Митническите регулации, установени в рамките на Митническия съюз, са инструмент на стопанско управление, чрез който се гарантира коректно и последователно прилагане на

[14] Вж. в този смисъл **Борхарт, К.-Д.** АБВ на правото на Европейския съюз. Служба за публикации на ЕС, 2011, с. 37, 44.

законодателството на ЕС, свързано с контрола и движението на стоки, като също така се гарантира равновесие между базираните на системи проверки. Ефективните регулаторни мерки защитават финансовите интереси на ЕС, като гарантират коректно и ефективно събиране на задълженията, разкриване, разследване и наказателно преследване на измамите. Освен това чрез митническите регулации се противодейства на международния трафик на наркотици и се прави опит да се ликвидират престъпни организации, които са ангажирани в такива търговски дейности и генерират незаконни печалби. В тази връзка съществено е значението на регулациите за защита срещу контрабандата с тютюн и цигари, международния трафик на огнестрелно оръжие, тероризма. Контролът върху парите в брой, влизащи или напускащи ЕС, е с важен принос в борбата с прането на пари. Важно значение в икономически аспект имат митническите регулациии и във връзка с противодействието на трафика на стоки, които нарушават права върху интелектуалната собственост, тъй като осигуряват подкрепа на принципите на свободния пазар и защитават европейските компании от нелоялни конкурентни практики. В допълнение, митническите регулации осигуряват защита на потребителите от стоки, които биха могли да представляват риск за тяхното здраве или безопасност, и служат в подкрепа на политиките за защита на застрашените видове на дивата флора и фауна чрез регулиране на търговията съгласно Конвенцията CITES (Конвенция по международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора), на европейските културни паметници (национални съкровища с художествена, историческа или археологическа стойност) и др.

Разгледани в по-широк аспект, митническите регулации в ЕС имат значение и за качеството на митническия контрол. По своя характер дейността на митническите органи е правно регламентирана контролна дейност, чрез която се осъществяват властнически правомощия в сферата на митниците. Именно поради това приемането на изчерпателно и релевантно законодателство, уреждащо реда, условията и последиците от митническия контрол, както и правата, задълженията и отговорностите на митническите служители и лицата, към които

е насочена тази дейност, е от ключово значение. Непълното и несинхронизирано законодателство може значително да намали резултатността на контрола. Известно е, че недобрата правна рамка поражда колебания в тълкуването и прилагането на правилата и така създава условия за пропуски в контролната дейност. Но освен това непълното и несинхронизирано законодателство създава предпоставки за заобикаляне на закона от задължените лица и за бездействия на компетентните органи. В някои случаи негативният ефект може да се усили чрез непропорционално упражняване на контролните правомощия, нарушаващо легитимни права на гражданите и предприятията.

3. Регулаторна рамка на митническия контрол

По дефиниция терминът *митнически контрол* се свързва със специфичните действия, извършвани от митническите органи за осигуряване на спазването на митническото и друго законодателство, уреждащо въвеждането, напускането, транзита, движението, складирането и специфичната употреба на стоки, придвижвани между митническата територия на Съюза и държави или територии извън тази територия, както и наличието и движението на митническата територия на Съюза на несъюзни стоки и стоки, поставени под режим *Специфична употреба*[15]. В професионалната литература митническият контрол се дефинира като вид специализиран финансов контрол, притежаващ специфична организация, технология и методология и имащ за цел спазването на установения външнотърговски режим[16]. Според така посоченото определение митническият контрол се характеризира с ясно обособена последователност от действия при своето изпълнение, както и с наличието на специфична технология и методология. Технологията следва да се дефинира като строго

[15] Чл. 5, т. 3 от Регламент (ЕС) № 952/2013.

[16] В този смисъл вж. **Димов, О.** Европейски митнически контрол. София: Тракия-М, 2010, с. 33.

определен начин за извършване на действията, свързани с митническия контрол, а методологията − като съвкупността от методи, които следва да се прилагат при извършване на конкретните контролни дейности, извършвани от митническите органи[17].

Съгласно чл. 5, т. 27 от Регламент (ЕС) № 952/2013 за приемане на Митническия кодекс на ЕС, с понятието „митнически надзор“ се означава дейността на митническите органи за осигуряване спазването на митническото законодателство и където е целесъобразно и уместно − на други разпоредби, приложими за стоките − предмет на тази дейност. На практика разграничаването между понятията „митнически надзор“ и „митнически контрол“ е трудно, а в някои нормативни актове те са използвани успоредно. Принципната разлика между надзора и контрола се състои в това, че надзорът е постоянна, текуща функция за проверка за законосъобразност на действията и актовете, а контролът е епизодичен, провежда се по конкретен повод, в конкретно време и може да бъде както за законосъобразност, така и за правилност на действията и актовете. Съотношението митнически надзор − митнически контрол може да бъде определено като съотношение на по-общото към по-тясното понятие.

Контролът, извършван от митническите органи, може да бъде разгледан като процес, състоящ се от множество подпроцеси със съответните участници, ресурси, алгоритми на действия и цели. Очакваните устойчиви резултати от контролната дейност на митническите органи могат да бъдат ефективни, когато има представяне, разбиране и управление на дейностите като съвкупност от взаимосвързани процеси, функциониращи в конкурентна среда и взаимодействащи си с другите елементи на комплексното държавно управление. Този под-

---

[17] Вж. повече относно финансовия контрол в **Михайлова-Големинова, С.** Финансовият контрол. − *Общество и право*, 2020, № 1, с. 40−56; **Михайлова-Големинова, С.** Предизвикателства пред държавите членки и кандидатките за членство в Европейския съюз в областта на данъчното облагане и финансовото право. София: Сиела, 2019, с. 313 и сл.

ход позволява управленските действия да се фокусират върху ключовите процеси, възможностите за подобрение и оптимизация чрез ефективно управление и използване на ресурсите и може да създаде предпоставки за повишаване на доверието между заинтересованите страни в тяхната ефективност и стабилност[18].

От гледна точка на дейността на митническата администрация контролът има информационно значение, защото е източник на информация, механизъм за обратна връзка, чрез който се получават необходимите данни за функционирането на вноса, износа и транзита. Контролът има и оперативно-въздействен характер, защото не само констатира пропуските и отклоненията при осъществяване на правомощията на митническите служители и дейността на икономическите оператори, но и посочва способите за тяхното преодоляване. Контролът има своя градивен ефект, тъй като, давайки сигнал, предупреждавайки за пропуски или отклонения при законосъобразното упражняване на дейността, предоставя възможност на тези, от които това зависи (органите на митническата администрация, икономическите оператори, пътниците), да отстранят пропуските и да преодолеят отклоненията от законосъобразното осъществяване на дейността. Всеки контрол включва в съдържанието си и санкциониращ елемент, защото той е основа за налагане на санкциите, предвидени от закона и по реда на закона. Контролът има и превантивна функция, която е свързана с предпазното действие на митническия контрол, доколкото често самият факт, че съществува контролен механизъм, стимулира системата да се въздържа от грешки и нарушения.

От изложеното по-горе можем да направим извода, че митническият контрол е необходим, а също и неизбежен. От една страна, е полезен за митническите служители и икономическите оператори, насочвайки и стимулирайки ги за по-

---

[18] От тази гледна точка различните параметри на ефективното управление на организациите се разглеждат от **Михайлова, И.** Конфликти в организацията и тяхното управление. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021. ISBN: 978-954-07-5130-6, 978-954-07-5150-4.

добряване на дейността и спазване на правилата. От друга страна, митническият контрол е от значение и за гражданите и юридическите лица, които са „ползватели“ на предлаганите от митническата администрация „услуги“ и затова имат интерес от тяхната ефективност и законосъобразност.

Предмет на митническия контрол в Европейския съюз са всички видове стоки, които са обект на вносни, износни или транзитни операции, но основно това са т.нар. необщностни стоки.

Субект на митническия контрол в ЕС са специализираните митнически администрации на отделните държави членки, които осъществяват дейностите по изпълнението на митническия контрол при спазването на общовалидни правни норми на общностното законодателство и прилагането на единната митническа и търговска политика. Това от своя страна изисква координация на действията на всички национални митнически администрации в рамките на ЕС, както и различни форми на сътрудничество между тях с оглед постигането на основната цел, а именно осигуряване на сигурността и безопасността на всички граници на Съюза и на всички негови граждани.

В съвременната международна търговия от митническите служители се очаква да извършват бързи и ефективни проверки на стоките и придружаващите ги документи, като поради големите обеми на практика е невъзможно да се осъществи физически контрол върху всички внасяни и изнасяни пратки. С цел повишаване на сигурността и безопасността в ЕС все повече се засилва значението на дейностите по управление на риска, при които се анализира наличната информация за всяка външнотърговска сделка, за вида на товара, както и за цялостното движение на стоките, и въз основа на това се селектират пратките за проверка и се насочват ресурсите там, където е необходимо[19].

На базата на метода „Анализ на риска“, при който въз основа на изработени рискови профили се идентифицират

[19] **Маданski, Ц., И. Ставрева.** Условия и ред за предоставяне на статус на одобрени икономически оператори. − *Счетоводство, данъци и право*, 2017, № 12, с. 48−49.

рискови стоки и се разпределят наличните ресурси, митническите служители селектират превозни средства, натоварени със стоки (камиони, контейнери и др.), които да бъдат подложени на т.нар. щателна митническа проверка. При този вид пълна проверка всички опаковки се разтоварват, отварят, проверяват една по една, включително се извършва изброяване на стоката. В някои случаи при осъществяването на митническия контрол митническите служители се подпомагат от митнически кучета за търсене и разкриване на контрабандно пренасяни цигари и наркотични вещества.

4. Класификация на митническия контрол

В зависимост от пространственото развитие на контрола и спецификата на протичащите процеси ясно се обособяват три основни вида контролни функции. Те се проявяват като документен, фактически и технически контрол.

Възникването на митническата дейност исторически се съпътства от **документния контрол**. В началния етап извършването на проверка на документите на стоките, пренасяни през границата, е основен и единствен критерий за обхвата на митническия контрол. В съвременните условия документният контрол е контролно действие, по отношение на което се прилагат специфични изисквания за изготвяне на представената документация, чрез което се опростява и облекчава митническият режим.

Документният контрол се състои в проверка на различни по форма и съдържание документи или проверка само въз основа на документи − носители на информация за дадена дейност. При осъществяването на митническия контрол се обработват множество документи. Една част от тях се подготвят от митническите учреждения, а друга част се предявява за проверка от различни органи и организации. В зависимост от източника на документа и неговото предназначение документацията като обект на митническия контрол може да се разграничи на формална и неформална. За проверка на приетите декларации митническите органи имат право да извършват документен контрол на декларацията и придружаващите

я документи. Митническите органи също така имат право да изискват от декларатора и от всяко лице, свързано пряко или непряко със съответните операции, извършвани в рамките на търговията със стоки, представянето и на други документи за проверка на истинността на данните в декларацията, включително документи и данни по отношение на транспортни разходи, застраховки и други разходи, които се включват при определянето на митническата стойност на стоките.

При осъществяването на митническия контрол се използват различни информационни източници извън нормативните разпоредби. Това са преди всичко първични документи, въз основа на които се извършват митническите процедури по тарифното класиране, деклариране и митническото оформяне на стоките, прилагането на митническите режими, обезпечаването на митническото задължение, установяването на митнически и валутни нарушения и др. Една част от тези документи се съставят от получателя или изпращача на стоката или техни представители, други се изготвят от превозвача или от митническите органи. Доброто познаване на документите е от съществено значение, за да бъдат те правилно попълвани, да се предоставят по предназначение и да се проверяват както формално, така и по същество.

Физическият (фактическият) контрол е традиционен вид контрол, който се упражнява от органите на митническата администрация. Процедурното му изпълнение се изразява в конкретен, целенасочен преглед и проверка на една или повече страни на подконтролните обекти (плавателен съд, автовлак, стоки, пътници) и протичащите събития и явления в тях (промени в колетите при транспорт, товаро-разтоварен процес, складово-експедиционна дейност, начин на пренасяне на вещи от пътници и др.). За проверка на приетите декларации митническите органи имат право да извършват проверка на стоките и да вземат проби за анализ или контрол.

Фактическият контрол е рутинен контрол, при който в най-голяма степен се проявяват умението, интуицията и съобразителността на митническия служител.

Своевременното и точно разкриване на количествени и качествени отклонения от утвърдените норми, на противозакон-

но осъществявани действия, на неблагоприятно развиващи се процеси и други дава на фактическия контрол съществено предимство пред другите видове контрол. Чрез този вид контрол набраната информация е достоверна и навременна, гарантираща ефикасността на контролното правомощие. Реално осъществената на място контролна процедура е трудоемък процес, ангажиращ понякога целия комплекс от митнически способи за реализацията ѝ, но нейното обективно проявление е предпоставка за резултатното изпълнение на контролното правомощие.

Ефективното осъществяване на митническите процедури е свързано и обусловено от възможността за многостранно въвеждане в контролната дейност на разнообразни технически средства, които облекчават и ускоряват изпълнителния процес и са включени в съдържанието на **техническия контрол**. Доскоро се разчиташе предимно на фактическия, рутинния контрол, където се проявяват умението, съобразителността и интуицията на митническия оперативен служител. През последните години техническото съоръжаване на контрола навлезе във всекидневната практика на митническите учреждения. Изискванията за опростяване на митническия процес, както и за подобряване на превантивната му и предупредителна функция, извеждат на преден план въпроса за внедряването на технически средства за контрол като надежден способ за повишаване на ефекта от осъществяването на контролните функции. Резултатите от прилагането на техническия контрол както в национален, така и в международен план потвърждават безспорните му предимства. На това основание техническият контрол се обособява като отделен вид митнически контрол.

Техническият контрол се състои от определени дейности на контролния орган, извършени от дистанция и свързани с осъществяването на проверка и наблюдение на даден обект или на група обекти. Практически това са целенасочени процедури, провеждани със специализирани технически средства, чрез които срочно се събира необходимата информация, важна за вземане на управленско решение.

Правилното приложение на техническите средства улеснява и опростява контролното правомощие и разкрива въз-

можности да се провежда в широк обхват, комплексно и в по-висша степен на изпълнение. Този процес предполага проучване и въвеждане в митническата практика на съвременна контролна технология главно в областта на документната обработка, фактическата проверка, координирания контрол, информационното обслужване и т.н. Възможността за развитието на тази тенденция ще допринесе за прецизиране и интелектуализиране на митническата дейност[20].

Ефективното изпълнение на контролните функции изисква високо техническо оборудване и използване от страна на митническите служители на възможностите на информационните технологии. Чрез компютъризацията и дигитализацията се реализират на практика така търсените оптимизиране на труда на човешките ресурси, намаляване на разходите за контрол и повишаване на скоростта на обработка на стоките, както и минимизиране на възможните неблагоприятни резултати за търговците при забавянето на митническата обработка на техните пратки.

Според класификационния признак време на провеждане митническият контрол се разделя на предварителен, текущ (оперативен) и последващ контрол.

Предварителният контрол се извършва от компетентните митнически органи преди преминаването на митническата граница от обекта на контрола. Същият има превантивно действие. Задачата на контрола не е да се установи дали е извършено нарушение или престъпление и да се търси отговорност от съответния субект, а да не се допуснат такива деяния. Целта му е да се установи съответствието между съществуващите обстоятелства и декларираното желание стоките да бъдат поставени под даден митнически режим. Приложението му е свързано преди всичко с превантивността при реализацията на контролния процес. Счита се, че той е полезен, само ако се прилага въз основа на достоверна и пълна информация за развиващия се процес[21]. Предварителният контрол играе

[20] Вж. **Маданski, Ц., И. Ставрева.** Основи на митническия контрол. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2017 (2. доп. изд.), с. 115.

[21] Пак там, с. 115.

основна роля в репрезентативния подход при избор на обекти на контрол, тъй като на практика не е възможно 100% обхващане на презграничния стоков трафик.

Оперативният митнически контрол се реализира от момента на даване на митническо направление на контролираната стока до момента, в който това направление се приключи. Видовете направления и режими, както и начините им на приключване са изрично и изчерпателно посочени от действащото законодателство. Целта на провеждания текущ контрол е да не се допусне заобикаляне на закона.

При **последващия контрол** се извършва проверка за законосъобразността на действията на проверяваното лице при прилагането на съответните режими и процедури, на мерките на търговската политика за изпълнение на задължението му за плащане на дължимите публични държавни вземания, събирани от митническите органи. Проверката обхваща стоките, складовите наличности, счетоводните записи, търговската, счетоводната и друга документация на проверяваното лице, която е от значение за конкретния случай.

Прилагането на която и да е от разгледаните форми на контрол – предварителен, текущ и последващ, не се предпоставя, не се обвързва със и не изключва прилагането на друга форма на контрол. Всички видове митнически контрол са единствено и само контрол за законосъобразност, трансформирането им в контрол за целесъобразност не е приложимо и допустимо.

5. Дигитализация на дейностите, обхванати от Митническия съюз на ЕС

Европейската комисия работи постоянно за актуализиране и автоматизиране на процедурите в посока на това, митниците да преминат от хартиени формуляри към напълно интегрирани електронни мрежи и да предоставят обслужване на едно гише на търговците.

Основна функция на всяка държава е да създаде предпоставки за икономическо развитие чрез прозрачно регулиране и защита на добросъвестните икономически оператори. В

тази връзка и митническият контрол, заедно с дигитализацията на митническата дейност заемат важно място в стопанските процеси.

Рационалното използване на митническите процедури обуславя възможността за комплексен извод за контролната дейност едновременно с дигитализацията и компютъризацията, които облекчават и ускоряват контролния процес, осъществяван от митническите органи.

Изискването за опростяване на митническите процеси извежда на преден план необходимостта от внедряване на дигитализацията в системата на митническите учреждения като надежден способ за повишаване на ефективните контролни функции. Резултатите при осъществяваната дигитализация потвърждават това преимущество както на национално равнище, така и в международен план[22].

Важно място в дигитализацията на митническата дейност в ЕС заемат процедурите, които се извършват с помощта на техническите средства, чрез които се събира информация, важна и така необходима за вземането на правилни управленски решения. Дигитализацията заедно с техническия контрол дава възможност да се понижи вмешателството при трафика на стоки, да се минимизира административната тежест и да се опростят дейностите по легитимирането на икономическите оператори.

Използването на дигитализацията способства за осъществяването на контролните функции и разкрива възможности при извършването на контрола в оптимално широк спектър, комплексно и с висока степен на ефективност. Този процес предполага изследване и въвеждане в митническата практика на съвременни контролни технологии, преимуществено в областта на документната обработка, фактическите проверки,

---

[22] Този извод се потвърждава и от изследване на очакваните ефекти в секторен план от дигитализацията на световната икономика. Вж. **Zlatinov, D., Kabatliyska, L.** World Economy Digitalisation: Implications at Corporate and National Level. − In: *Annual Book of Sofia University St Kliment Ohridski, Faculty of Economics and Business Administration*, 2020, No. 19, p. 65−76. ISSN 1311-8420.

координиращия контрол, информационното обслужване и т.н. Основната цел е поддръжка на функционирането и модернизацията на Митническия съюз с цел укрепване на вътрешния пазар посредством сътрудничество между държавите членки, техните митнически органи и длъжностните лица.

Предвид наличните проблеми от различно естество, има голяма необходимост съвременният Митнически съюз на ЕС да бъде още по-модерен, да може да реагира и да се адаптира към изменящите се условия и политики и операционната среда. Налице е увеличен обем на търговията, което оказва натиск върху митническите органи да обработват нарастващи товари, но това влияе върху баланса между опростените процедури и контрола. Установяват се разнообразни проблеми и пропуски с ресурсите, компетенциите, навиците, уменията; недостатъци при еднаквото прилагане на правото на ЕС от митническите органи, както и пречки и трудности при еднаквото внедряване на взаимосвързани, базирани на информационните технологии (ИТ) системи.

В добре функциониращия модерен и съвременен Митнически съюз на ЕС трябва да се осигури в максимална степен да бъдат защитени финансовите и икономически интереси на ЕС, включително в областите на борбата с измамите и защитата на правата върху интелектуалната собственост[23]. Необходими са също още по-ефективни дейности, водещи до повишаване на административния капацитет, чрез който да се гарантират безопасността и сигурността на гражданите, конкурентоспособността на европейския бизнес.

При изясняване на необходимостта от промяна следва да се подчертае, че тя може да се реализира чрез финансиране и подкрепящи мерки, които да осигурят на практика прилагането

---

[23] Различните аспекти на институционалната защита на правата на собственост, в т.ч. и интелектуална, се разглеждат от **Шаламанов, Ст.** Икономически и социални рискове от по-високата институционална защита на правата на собственост. – В: *Икономически и управленски политики и предизвикателства: към Индустрия 4.0 – технология или идеология*. Сборник с доклади. София: СУ „Св. Климент Охридски“, 2018.

на митническата политика на ЕС да става по ефективен, ефикасен, конвергентен и хармонизиран начин. Това по-специално може да се постигне по два основни начина: чрез повишаване на ефективността на работата на националните митнически администрации на участващите държави (inter alia чрез улесняване на обмена на информация) и чрез създаване на мрежи, обединяване на ресурси и платформи за сътрудничество. Сред мероприятията, свързани с подобряване на качеството на митническите служители, може да се имат предвид провеждане на семинари и проектни групи; обмен на работни визити между държавите членки, създаване на експертни екипи; организиране на съвместни разработки, обслужване, експлоатация и контрол върху качеството на ИТ системите. При провеждането на съвместните действия съответно трябва да се търсят идентифициране и споделяне на най-добрите работни практики и административни процедури, в резултат на които да се дават препоръки и насоки, да се предлагат планове за действие, пътни карти и изменение на законодателството. Или накратко, търсене и реализиране на различни съвместни дейности и ефективно сътрудничество с цел засилване на уменията и компетенциите на митническите служители да работят в нова електронна митническа среда в рамките на ЕС − e-Customs, която да включва в себе си рутинни и регулирани електронни комуникации на всички нива както между митниците и бизнеса, така и между националните митнически органи.

Дискутирайки дигитализацията и компютъризацията на митническия процес, чиято основна цел е създаване на безхартиена среда между митническите служби и икономическите оператори, следва да подчертаем, че те заемат важно място и имат значение в предварителния период до присъединяването на дадена страна в ЕС.

Проблемите за компютъризацията и дигитализацията стоят на дневен ред и за други митнически съюзи. Такъв е например случаят с Русия, Беларус и Казахстан, в чийто митнически съюз се работи съвместно за постигането на почти същата дигитализация, каквато има на ниво ЕС.

През 1995 г. Руската федерация, Република Беларус и Република Казахстан подписват Договора за митнически съюз

помежду си с цел да се осигури свободно икономическо сътрудничество между страните, да се гарантират свободна търговия, лоялна конкуренция и устойчиво икономическо развитие. Подписването на този Договор води до интеграцията в евроазиатския регион.

На 1 януари 2015 г. Евразийската икономическа общност (Евр.ИО) започва своята дейност. За разлика от митническия съюз, който стои в началото ѝ, Евр.ИО включва не три, а пет държави. Към Русия, Беларус и Казахстан се присъединяват още Армения и Киргизстан.

Митническият съюз на Евразийската икономическа общност допринася за частична икономическа интеграция между трите страни и Евразийският икономически съюз се счита за продължение на този митнически съюз.

През 2018 г. са извършени изменения на Митническия кодекс на Евразийския съюз, с които се акцентира върху е-дигитализацията на процеса на митническото деклариране чрез въвеждането на електронно подаване на необходимите документи.

Част от промените засягат и реда за митническото деклариране на стоки и прилагането на митнически операции, прилагането на механизма „на едно гише“ при извършване на митническите операции, оптимизация на реда за предварително информиране на митническите органи за стоките, регламентацията на специални, антидъмпингови и компенсационни мита и др.[24]

Очаква се до 2025 г. митническите служители да прилагат авангардни контролни действия върху товарите, основаващи се на ИТ системите, като електронното деклариране и контрол ще станат правило, а хартиени документи ще се използват и контролират само в извънредни случаи. Важно е да се подчертае също, че в този процес едновременно с цифровизацията

[24] **Бочева, Н.** Нов митнически кодекс ускорява движението на стоки в Евразийския икономически съюз. − *Investor.bg*, 2017; https://www.investor.bg/ikonomika-i-politika/332/a/nov-mitnicheski-kodeks-uskoriava-dvijenieto-na-stoki-v-evraziiskiia-ikonomicheski-syiuz-248903/ (посетен на 30.08.2021 г.).

се внасят нормативни промени, т.е. правната уредба и бизнес моделите работят паралелно. Между информационните системи и законодателството не може да има разстояние и разминаване. Дигитализацията е свързана с пълното изменение на философиите на възможния контрол. В резултат на това контролът на митническата декларация и на придружаващите пратката документи може да се извършва централизирано на дадено място в ЕС, а в същото време на друго място в ЕС митническите служители да осъществят физическа проверка на самите стоки, в мястото на разтоварване на стоката при нейния получател. В този контекст трябва отново да се подчертае, че дигитализацията на митническите процеси и дейности върви ръка за ръка с управлението на риска при подбора на пратки за проверка, от една страна, и от друга – с партньорство с бизнеса.

Ролята на митническите органи е да отговарят за надзора и контрола на външната търговия на ЕС. Така те допринасят за лоялната търговия, за изпълнението на външните аспекти на вътрешния пазар, за общата търговска политика и другите общи политики на Съюза, свързани с търговията, както и за общата сигурност на веригата на доставките. Трябва да се отбележи, че митническата администрация на всяка от държавите членки е призвана да осигури регулярно и законосъобразно постъпване на основния приход в бюджета на ЕС от мита. Организирането на митническата администрация е извършено от всяка от държавите членки по реда, предвиден във вътрешното ѝ законодателство. Така например в Дания митническата администрация е част от приходната администрация, която е обособена в самостоятелна агенция към Министерството на данъчното облагане. В Италия митническата администрация е изградена като самостоятелна Агенция на митниците и монополите, а в Република България митническата администрация е организирана в Агенция „Митници“ − централизирана административна структура към министъра на финансите[25].

[25] **Симеонов, А.** Митнически съюз и обща митническа администрация на Европейския съюз. Национална научна конференция, 2018; http://ebox.nbu.bg/bgineu/index4.php?id=22.

Митническият съюз се управлява от 27-те национални митнически служби на страните членки на ЕС, които действат като едно цяло. Митническите служители контролират превоза на стоки както по външните граници (по суша, по море и по въздух), така и в територията на Съюза.

Мисията на митническите администрации е да защитават потребителите от опасни стоки и опасности за здравето, а животните и околната среда – от болести по растенията и животните. Те предотвратяват инциденти и са на първа линия в защитата срещу рискове във веригата на доставка, включително в борбата срещу организираната престъпност и тероризма. Вносните стоки, продавани в ЕС − като се започне от играчки и се стигне до храни и лекарства, са по-безопасни благодарение на бдителността на митниците. Те следят и износа на чувствителни стоки като предмети на културата, така че европейски културни ценности да не бъдат изнасяни контрабандно от ЕС. Освен това в рамките на отговорността на ЕС към останалата част от света митниците предотвратяват и незаконен износ на отпадъци. В действителност опазването на околната среда е една от многото задачи, изпълнявани от митниците. Това включва контрол на търговията с редки видове животни и екзотична дървесина от застрашени дървесни видове, а също така проверки дали животните са правилно настанени и дали за тях се полагат необходимите грижи при транспортиране.

По-широкото международно сътрудничество също така е изключително важно за защитата на интересите на европейските граждани и предприятия по света. Свързаните с митниците въпроси фигурират на челно място, когато ЕС договаря двустранни търговски споразумения със страни извън Съюза, като целта е международната търговия да бъде по-безопасна и по-лесна. Европейският съюз е подписал споразумения за митническо сътрудничество и взаимна административна помощ с Китай, САЩ, Канада, Индия, Япония, Хонконг и Южна Корея. С тези споразумения се опростяват и хармонизират митническите процедури, което на свой ред води до намаляване на административната тежест и разходите за европейските компании. Международните споразумения спомагат също така

за прилагане на правата върху интелектуалната собственост и за борба с измамите.

Основната роля на митниците в ЕС в миналото е събирането на мита и косвени данъци при вноса − като акцизи или ДДС. През последните 20 години митническите служители започнаха да извършват допълнителни функции за контрол, свързани със сигурността и безопасността. Това са функции, свързани с безопасността на продуктите и рисковете за здравето от вносни хранителни продукти, както и във връзка със спазване на законодателството за опазване на околната среда и ветеринарните разпоредби. Нарасналата опасност от терористични атаки и интернационализирането на организираната престъпност добавиха значителен брой нови задачи към дейностите на митниците. Митниците извършват както проверки за фалшиви стоки, прекурсори на наркотични вещества и незаконна търговия с редки и застрашени видове, така и проверяват съответствието на стоките със стандартите на ЕС, което е важно условие за безопасността и здравето на потребителите. Необходимият експертен опит за определянето на автентичността и произхода на продукти или за идентифицирането на характера на вещества се предоставя на Митническия съюз от специализирани лаборатории.

С нарастването на трафика нараства и необходимостта от повишаване на ефективността, например чрез използването на най-нови технологии за разкриване. Това се забелязва най-отчетливо в повишените проверки за сигурност на товарните превози като контрамярка срещу засилването на заплахата от тероризъм през последните години.

Специално инспекционно оборудване, използващо технологии с рентгенови и гама-лъчи, се разполага по граничните пунктове, пристанищата и летищата, за да се намали времето, необходимо за проверка на товарни пратки: митническите служители могат да получат визуално изображение на съдържанието на контейнера, без той да бъде разтоварван.

С оглед максималното използване на оскъдните ресурси и избягването на необосновани забавяния на законния трафик се работи в посока проверките да бъдат насочени там, където са най-ефективни, като се използват техники за управление

на риска. Чрез използването на критерии, валидни в целия ЕС, системите за анализ на риска позволяват на митниците да идентифицират високорисков товар, далеч преди той да достигне границите на Съюза.

Координацията от страна на ЕС дава възможност за навременен обмен на информация за рискове, което гарантира, че стоки, на които е отказан достъп на един входен пункт, могат да бъдат открити, ако бъде направен нов опит за въвеждането им в ЕС през друг входен пункт. По същия начин много важни са съвместните действия на митническите органи при откриване на сериозна тенденция към незаконна търговия с цел борба със сегашната вълна от подобни действия и предотвратяване на подобни неща в бъдеще.

Освен че въвежда съответни проверки за сигурност, за да гарантира защитата на вътрешния пазар, програмата на ЕС за митническа сигурност поддържа тясно сътрудничество със световни търговски партньори, за да бъдат в безопасност международните вериги на доставка. Надеждни търговци, които полагат необходимите усилия за защита на тяхната част от веригата на доставка, могат да кандидатстват за сертифициране като оторизирани (одобрени) икономически оператори и да се възползват от по-опростени процедури.

Модернизацията на Митническия съюз започва през 2003 г. Основната цел е преминаване към безхартиена среда, като този процес е доста напреднал и някои митнически администрации в ЕС са сред най-добрите в света по този показател. Близо 99% от митническите декларации, подадени в ЕС, са електронни. Усилията в тази насока следва да продължат, за да се отговори на бъдещите предизвикателства, тъй като митниците са изправени пред засилваща се глобализация на търговията, бизнес моделите и логистиката, както и на престъпността и тероризма.

За да се завърши процесът на модернизиране, да се неутрализират пропуските и да се реформират управленските и ръководните структури на Митническия съюз, през 2013 г. Комисията оповести планове за създаване на по-стабилна и единна служба до 2020 г. Поради различия в историята, географията и търговските маршрути някои държави членки на ЕС

носят различен дял от тежестта. В тази връзка следва да се обединят усилията, защото никой не може сам да отговори на предизвикателствата на глобализацията.

Една от целите в митническата политика на Европейската комисия е изглаждането на оперативните различия по митническите въпроси на национално ниво и осигуряването на възможност митническите администрации на страните членки да изпълняват своите задължения така ефективно, както би го направила една-единствена Европейска митническа администрация.

6. Понятие за митнически режими и процедури

Съгласно Митническия кодекс на Съюза декларатoрът може да избира митническия режим, под който да постави стоките съгласно условията за този режим, независимо от тяхното естество или количество или от тяхната страна на произход, държава на изпращане или на получаване.

В съдържанието на понятието „митнически режим“ се включват редът и условията за пренасяне на стоките през митническата територия на ЕС, както и мерките на търговската политика при внос, износ и транзитно преминаване на стоки. В правната рамка на ЕС терминът се използва както за обозначаване на общото понятие за „митнически режим“, така и конкретно за означаване на отделните видове митнически режими.

Като дефиниция може да се изведе, че митническият режим е съвкупност (система) от нормативно определени правила, реда за тяхното извършване и условията, при които стоките могат да се пренасят през митническата територия на ЕС в съответствие с тяхното предназначение.

В ЕС са действащи следните митнически режими, под които стоките могат да бъдат поставени:

А. Митнически режими при въвеждане и внасяне

- допускане за свободно обращение (внос)
- митническо складиране
- свободни зони
- временен внос

− специфична употреба;

Б. Митнически режими при извеждане и изнасяне

− износ (окончателно изнасяне) и
− пасивно усъвършенстване (временно изнасяне);

В. Митнически транзитни режими

− външен транзит и
− вътрешен транзит.

Митническите процедури обикновено се разглеждат като съвкупността от действия за осъществяване на контрол относно спазването на реда за пренасяне на стоките през външните граници на ЕС и последващи действия по отношение на стоките до приключването на митническия надзор. Тоест това са всички дейности, които съпътстват движението на стоките при тяхното въвеждане в митническата територия на ЕС и/или тяхното извеждане от нея, както и всички дейности, свързани с митническото им оформяне.

Чрез осъществяването на митническите процедури се постига цялостно обхващане на стоки и транспортни средства, преминаващи през митническите граници на ЕС, за да се реализират фискалната, икономическата и защитната функция на митническия контрол.

От технологична гледна точка митническите процедури следва да се разглеждат в зависимост от посоката на движение на стоките и транспортните средства:



Фиг. 2. Процедури при въвеждане/внасяне

1) Процедури при въвеждане/внасяне (когато стоките пристигат от трети страни извън ЕС) − те са в посока от митническото учреждение (МУ) на въвеждане (гранично МУ) до митническото учреждение (МУ) на вноса (вътрешно МУ) – фиг. 2;

2) Процедури при изнасяне/извеждане (когато стоките заминават за трети страни извън ЕС) − те са в посока от митническото учреждение (МУ) на износа (вътрешно МУ) до митническото учреждение (МУ) на напускане = изходно (гранично МУ) – фиг. 3;



Фиг. 3. Процедури при изнасяне/извеждане

3) Процедури при транзит (превоз от едно място до друго на митническата територия на ЕС), като стоките тръгват от отправно митническо учреждение (ОМУ) и пристигат в получаващо митническо учреждение (ПМУ) – фиг. 4.

Митническият процес при въвеждане/внасяне, изнасяне/извеждане и транзит на стоки включва различни по съдържание и характер процедури. Те засягат както работата на митническите служители, така и действията на икономическите оператори (това са всички лица, които по някакъв повод си взаимодействат с митническите органи).

Митническите процедури се извършват в определена последователност. Доколкото има сходство в поставяните цели и реализираните действия, при някои от процедурите се наблюдава дублиране, като, разбира се, винаги следва да се отчита съответната специфика.



Фиг. 4. Процедури при транзит

При прилагането на съответна митническа процедура или митнически режим се държи сметка за статуса на стоките, като съгласно Митническия кодекс на Съюза „митнически статус“ означава статусът на стоките като съюзни или несъюзни (фиг. 5).



Фиг. 5. Митнически статус на стоките

7. Особености на митническите режими и процедури при въвеждане и внасяне

7.1. Въвеждане на стоките в митническата територия на ЕС и подаване на Обобщена декларация за въвеждане

При въвеждането им през външната граница на ЕС всички стоки се поставят под митнически надзор. За да се осигури законосъобразното им преминаване и да се осъществят първоначални контролни действия върху тях, е необходимо митническите органи да разполагат с основна информация за стоките, които предстои да бъдат въведени на митническата територия на Съюза от трети страни и територии, още преди момента на тяхното физическо преминаване през граничното митническо учреждение. За първи път през 2011 г. законодателят е предвидил това задължение за предварително изпращане на информация по електронен път до митническите органи с цел да се отговори на изискванията за сигурност и безопасност и да може да се приложи на практика методът за анализ на риска по повод на внасяните в ЕС стоки. Тази идея се запазва и в действащото в момента митническо законодателство[26].

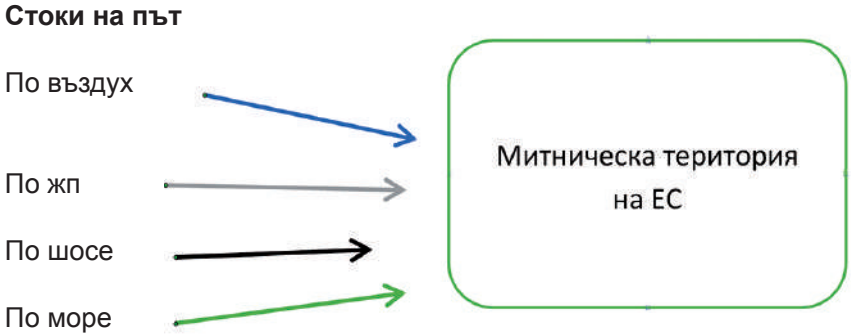
Като правило (с някои конкретно посочени в законодателството изключения) всички стоки, които предстои да се въведат на митническата територия на Съюза, трябва да бъдат обхванати от **Обобщена декларация за въвеждане** (**ОДВ**). Това е първият митнически документ, който трябва да бъде подаден за дадена стока, която е на път и предстои да пресече външната граница на Съюза и да бъде въведена в нейната митническа територия.

Преди физическото им въвеждане от превозвача в митническото учреждение (летище, пристанище, сухопътно митническо учреждение), през което стоките ще бъдат въведени за първи път в митническата територия на ЕС, следва да се

[26] **Мадански, Ц., И. Ставрева.** Основи на митническия контрол. Част I. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2017 (2. доп. изд.), с. 267. ISBN 978-954-07-4263-2.

подаде ОДВ по електронен път. Сроковете, в които трябва да бъде подадена Обобщената декларация за въвеждане, са различни в зависимост от вида на транспорта и от времетраенето на транспортирането и са изрично регламентирани. Те варират от 24 часа преди натоварване на стоките на плавателния съд, с който ще бъдат въведени на митническата територия на Съюза за товари в контейнери по море на далечно плаване, до един час преди пристигането на стоките в митническото учреждение на първо въвеждане при шосеен транспорт.

Данните, които се подават предварително от икономическия оператор за получател, изпращач, описание, брой колети, тегло на стоката и други, са необходими за целите на извършване на анализ на риска преди въвеждането на стоките и съответно за правилното прилагане на митническия надзор и контрол за целите на сигурността и безопасността. При анализирането на предварително подадената информация в ОДВ може да се идентифицира риск, като в зависимост от степента му се класифицира в три кода: „А“, „В“ и „С“. В зависимост от кода на установеният риск митническите органи прилагат и съответните мерки за контрол с цел осигуряване на сигурността и безопасността на стоките, които се въвеждат в Европейския съюз. Общо договорените стандарти и рискови критерии за подбор на стоки и икономически опера-



Фиг. 6. Стоки на път

тори намаляват рисковете за Съюза и за неговите граждани, като създават определено ниво на защита за стоките, които се внасят в ЕС.

Възможно е и да не се идентифицира риск, свързан с безопасността и сигурността. Прилаганата обща рамка за управление на риска и обменът на свързаната с риска информация дават възможност за ефективно определяне на приоритетите и за осъществяването на своевременен и подходящ митнически надзор и контрол. От момента на въвеждането им в митническата територия на ЕС стоките са под митнически надзор и могат да бъдат обект на митнически контрол[27].

От момента на пресичане на външната граница на Съюза в дадена точка (митническо учреждение), през което тя за първи път физически влиза в нейната митническа територия (без значение от вида транспорт и дали това става по суша, по въздух или по вода), се счита, че стоките са въведени на митническата територия на ЕС.

За да се определи митническият им статус, стоките остават под митнически надзор, колкото е необходимо. Те не могат да се преместват от мястото, където са били представени, без разрешението на митническите органи. По правило съюзните стоки не подлежат на митнически надзор, след като бъде установен митническият им статус. Несъюзните стоки остават под митнически надзор до промяна на техния митнически статус или до извеждането им от митническата територия на Съюза или до унищожаването им.

Лицето, което въвежда стоките на митническата територия на Съюза, или лицето, което поема отговорността за превоза след това, е длъжно да ги превози незабавно, по определен от митническите органи маршрут, до определеното от тях митническо учреждение, като най-често това лице е превозвачът на стоките.

---

[27] По-подробно за понятията „митнически надзор“ и „митнически контрол“ вж. в т. 2.

7.2. Представяне при пристигане и разтоварване на стоките

Уведомяването на митническите органи за пристигането на стоки в митническото учреждение или на всяко друго място, определено или одобрено от митническите органи, и предоставянето на тези стоки на разположение за митнически контрол означава „представяне на стоки на митницата“.

В правомощията на митническите органи е да разрешат на одобрени от тях места разтоварване или претоварване на стоките от транспортните средства, на които се намират. В действащото законодателство изключение е предвидено единствено за случаите на непосредствена опасност, налагаща цялостно или частично разтоварване на стоките, за което митническите органи трябва да бъдат информирани незабавно. Митническите служители могат да изискват по всяко време разтоварване и разопаковане на стоките, за да извършват проверка, да вземат проби или да проверят транспортните средства, на които се намират стоките.

7.3. Временно складиране на стоките

Временното складиране не е митнически режим, а особено положение на несъюзните стоки, когато те са под митнически надзор и предстои в определен срок да бъдат митнически оформени чрез поставянето им под митнически режим или да бъдат изведени извън митническата територия на ЕС чрез реекспорт. През това време стоките могат да се съхраняват само в съоръжения за временно складиране, а по изключение − на други места, одобрени от митническите органи.

Най-късно в момента на представянето на стоките на митническите органи за стоките задължително трябва да бъде подадена Декларация за временно складиране, съдържаща всички данни, необходими за прилагането на разпоредбите относно временно складиране. Определение за „Декларация за временно складиране“ е дадено в чл. 5, т. 11 от МКС – това е актът, с който дадено лице обявява в установената форма и по установения начин, че определени стоки са на временно складиране.

Декларацията за временно складиране фактически представлява първата подробна индивидуализация на стоките, въвеждани в ЕС, представени пред митническите органи (в подадената преди това Обобщена декларация за въвеждане се съдържа минимум информация), като се описват: стоките − по вид, тегло, брой, опаковки; видът и идентификацията на превозното средство; страната, от която се осъществява вносът; видът на документите, които придружават доставката, и др. Ако стоката ще престоява във временен склад, се посочват лицето, което го управлява, и неговият идентификационен номер, предоставен от митницата.

Чрез Декларацията за временно складиране се обявява и последващото намерение въведените стоки да бъдат митнически оформени с деклариране за митнически режим (например митническо складиране, допускане за свободно обращение) или реекспорт извън ЕС.

За управление на съоръжение за временно складиране се изисква разрешение от митническите органи.

За да завърши временното складиране, следва несъюзните стоки да се поставят под митнически режим или да се реекспортират, като срокът за това е изрично посочен − 90 дни от подаване на Декларацията за временно складиране[28].

Декларантът може да избира митническия режим, под който да постави стоките, съгласно условията за този режим, независимо от тяхното естество или количество, или тяхната страна на произход, държава на изпращане или на получаване.

След временно складиране могат да се поставят стоки със статус на несъюзни под следните митнически режими: допускане за свободно обращение и специалните режими транзит, складиране, употреба за специфични цели, временен внос и активно усъвършенстване.

[28] Вж. чл. 149 от МКС.

7.4. Режим „Допускане за свободно обращение“ (внос)

За целите на анализа на вноса като вид митнически режим следва да бъдат направени някои терминологични уточнения. Терминът *внос* обикновено се отнася до внасяне на стоки в ЕС[29]. Но от друга страна, за целите на митническия контрол е по-прецизно този режим да бъде наименован *Допускане за свободно обращение*. В нормативните актове от правото на ЕС, в това число и в Митническия кодекс на Съюза, при изброяването на приложимите митнически режими не се използва терминът *внос*, а терминът *допускане за свободно обращение*. Следва да бъде отчетено също, че в част от от специализираната икономическа литература, посветена на проблемите на митническия контрол, се използва единствено понятието ,,внос“[30]. Този подход има своето обяснение във факта, че думата „внос“ е придобила по-голяма популярност между стопанските субекти и обществеността. Имайки предвид съществуващото терминологично разнообразие, в настоящия труд ще бъдат използвани паралелно понятията „допускане за свободно обращение и крайна употреба“, „допускане до свободно обращение“ и „внос“, като те следва да се подразбират като тъждествени.

Под митнически режим *Допускане за свободно обращение* се поставят несъюзни стоки, които са предназначени за пазара на Съюза или за лична употреба, или за потребление в рамките на митническата територия на Съюза.

Чрез прилагане на митническия режим *Допускане за свободно обращение и крайна употреба* несъюзните стоки, въведени на митническата територия на ЕС, следва да придобият статус на съюзни. За целта се извършват необходимите митнически формалности по митническото оформяне на стоките, събиране на държавни вземания и прилагане на мерките на търговската политика. След придобиване на статус на съюзни

---

[29] Спецификите на вноса и износа в ЕС като външнотърговски операции се разглеждат и в **Несторов, Н.** Устойчивост на българския износ 2008 − 2019 г. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2021. ISBN: 978-619-245-112-7.

[30] **Адамов, В., П. Пътев, А. Ангелов.** Мита и митническа политика. Велико Търново: Абагар, 2008.

стоки предходно въведените несъюзни стоки могат свободно да се продават в рамките на цялата територия на ЕС, наред с местните стоки.

За изясняване на същността на митническия режим *Допускане за свободно обращение* (*внос*) следва да бъде направено разграничение между понятията ,,съюзни стоки“ и „несъюзни стоки“. Съгласно Регламент (ЕС) № 952/2013 съюзни са стоките, за които са налице следните условия:

а) изцяло са получени на митническата територия на Съюза и не съдържат в себе си стоки, внесени от държави или територии извън митническата територия на Съюза;

б) въведени са на митническата територия на Съюза от държави или територии извън тази територия и са допуснати за свободно обращение;

в) получени са или са произведени на митническата територия на Съюза само от стоките по буква б) или от стоките по букви а) и б)[31].

Всички други стоки, които не отговарят на горепосочените условия, както и стоките, които са загубили своя митнически статус на съюзни стоки, имат статус на несъюзни стоки, като за тях следва да се извършат необходимите митнически формалности, за да бъдат допуснати до свободно обращение.

Според чл. 77 от МКС при допускане за свободно обращение на пазара на ЕС на стоки от трети страни с несъюзен статус, които подлежат на облагане с вносни мита, в момента на приемане на митническата декларация възниква митническо задължение. Длъжник за заплащане на възникналото митническо задължение обикновено е декларатoрът. В случаите на косвено представителство лицето, за сметка на което се извършва митническото деклариране, също се явява длъжник. Следва да се има предвид също, че когато за плащането на вносни мита, съответстващи на едно митническо задължение, има повече от един длъжник, длъжниците са солидарно отговорни пред митническите органи за заплащането на съответното митническо задължение.

[31] Чл. 5, т. 24 от Регламент (ЕС) № 952/2013.

При определяне на митническото задължение се вземат предвид т.нар. елементи за облагане, а именно произход, тарифно класиране и митническа стойност на стоките. Контролните правомощия на митническото учреждение, което осъществява митническото оформяне на стоките при поставянето им под режим *Допускане за свободно обращение*, включват:

− проверка на тарифния код на стоката и ставката на митото, съгласно ТАРИК;

− проверка на декларирания произход на стоката като преференциален или непреференциален и на наличието на автентично доказателство за това;

− проверка на условието на доставка, посочено във външнотърговската фактура и договор;

− контрол върху правилното определяне на действително платената или подлежаща на плащане цена за стоките, на транспортните, застрахователните и товаро-разтоварните разходи за извършване на вносната операция, на комисионните и възнагражденията за представителство, съгласно всички предоставен документи;

− проверка на коректното изчисляване на дължимите мита и на другите държавни вземания и др.[32]

7.5. Режими „Митническо складиране“, „Свободни зони“, „Активно усъвършенстване“, „Временен внос“ и „Специфична употреба“

Процедурите по внасяне за режимите *Митническо складиране, Свободни зони, Активно усъвършенстване, Временен внос, Специфична потреба и Допускане за свободно обращение*, са уредени в Дял VII. Специални режими. Глава 1. Общи разпоредби от МКС. Разпоредбите относно специалните режими са групирани като общи правила за специалните режими, допълнени от малка група правила за всяка категория

[32] Повече информация за различните аспекти на практическото прилагане на митническите процедури при внос на стоки в ЕС се представя във Втора глава на настоящата разработка.

специален режим (складиране, усъвършенстване и употреба), както и конкретни разпоредби за всеки специален режим: митническо складиране, свободни зони, специфична употреба, временен внос и активно усъвършенстване.

Икономическите оператори, които използват специалните режими, са поставени в благоприятни икономически условия, дължащи се на това, че при поставяне на стоките под режим като правило не се заплащат вносни или износни мита и други държавни вземания (с някои изключения), а също така не се прилагат мерките на търговската политика при внасяне (с някои изключения). В зависимост от характерните особености и благодарение на спецификата на всеки специален режим се постигат икономически ефект чрез повишаване на тяхната конкурентноспособност и по-добра реализация на международните пазари.

Посочените в Митническия кодекс на Съюза „митнически икономически режими“ се дефинират в приложимото от 1 май 2016 г. законодателство като „специални режими, различни от транзит“.

В съответствие с чл. 211, параграф 1 от МКС за използването на режими *Активно усъвършенстване*, *Временен внос* или *Специфична употреба*, както и за оперирane на съоръжения за складиране за митническо складиране на стоки, се изисква разрешение от митническите органи, с което се определят условията, при които се разрешава използването на един или повече от посочените режими или операции в съоръжения за складиране. Освен в случаите, в които е предвидено друго, разрешението се дава само на лица, които са установени на митническата територия на Съюза и могат да осигурят необходимите гаранции за правилното протичане на операциите. Следва да се има предвид, че одобреният икономически оператор (ОИО) за митнически опростявания се счита, че е изпълнил това условие, когато дейността, свързана с въпросния специален режим, е взета предвид в разрешението за ОИО[33].

[33] Повече за ОИО вж. в **Маданski, Ц., И. Ставрева.** Условия и ред за предоставяне на статус на одобрен икономически оператор. − *Счетоводство, данъци и право*, 2017, № 12, с. 48.

В допълнение, за да бъде издадено разрешение за кой да е от изброените режими, трябва да са изпълнени следните условия:

− Митническите органи да са в състояние да извършват митнически надзор, без да се налага въвеждане на допълнителни административни изисквания, които не съответстват на икономическата нужда от ползването на режима, и

− Разрешението за режим *Усъвършенстване* няма да засегне неблагоприятно съществените интереси на производителите в Съюза (т.нар. икономически условия)[34].

Съгласно чл. 237 от МКС под режим *Митническо складиране* на митническата територия на Съюза могат да бъдат складирани несъюзни стоки, без да подлежат на вносни мита и други вземания, както са предвидени в други приложими действащи разпоредби, и без да се прилагат мерките на търговската политика, доколкото тези мерки не забраняват въвеждането или напускането на стоки във или от митническата територия на Съюза.

Освен стоки с несъюзен статус, и стоки със съюзен статус могат да бъдат поставени под режим *Митническо складиране* в специфични случаи, най-често с цел възползване от решение, даващо право на възстановяване или опрощаване на вносни мита. В законодателството е предвидено още в случаите, когато съществува обоснована икономическа необходимост и няма да се засегне неблагоприятно митническият надзор, митническите органи да могат да разрешат складирането и на други съюзни стоки в съоръженията за митническо складиране, като за тези стоки не се подава митническа декларация и те не се считат за стоки под режим *Митническо складиране*.

---

[34] Специални режими. Дял VII МКС „Ръководство за ДЧ и икономически оператори“. ЕК, DG TAXUD, TAXUD/A2/SPE/2016-Rev14-EN. Брюксел, 2020; https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/default/files/docs/body/guidance_special_procedures_en.pdf.



Фиг. 7. Митническо складиране

В съответствие с разпоредбата на чл. 238 от МКС срокът, за който стоките могат да останат под режим *Складиране* е неограничен, като все пак законодателят е запазил възможност за митническите органи да могат при изключителни обстоятелства да определят срок, в който режимът *складиране* да бъде приключен, ако видът и естеството на стоките при дългосрочно складиране би представлявало заплаха за здравето на хората, животните и растенията или за околната среда.

Дефиниция на понятието „митнически складове“ е дадена в чл. 240 от МКС, а именно това представляват помещения или други площи и съоръжения, одобрени от митническите органи за съхранение на стоки под режим *Митническо складиране*, които задължително са под митнически надзор (фиг. 7).

Преди влизането в сила на МКС на 1 мак 2016 г. за обозначаване на **специалния режим *Свободни зони*** се използваше

термина „Направление *Въвеждане в свободна зона/свободен склад*“ и не беше режим с икономическо предназначение, както е сега.

Съгласно разпоредбите на чл. 210 от МКС стоките могат да бъдат поставени под режим *Свободни зони*, който е един от специалните режими.

На национално ниво трябва да се имат предвид Указ № 2242 от 1987 г. за свободни зони[35] и Правилник за прилагане на Указ № 2242 за свободни зони[36].Следва да се подчертае, че този специален режим има особености, характерни единствено за него: например той е единственият от специалните режими, различни от транзит, за които не е необходимо да се подава заявление за използването му, респективно митническите органи не издават разрешение.

Под режим *Свободни зони* на митническата територия на Съюза се складират стоки с несъюзен статус, без да подлежат на вносни мита, както и други вземания, ако са предвидени в други приложими действащи разпоредби, и без да се прилагат мерките на търговската политика. По изключение съюзни стоки също могат да бъдат поставени под режим *Свободни зони* в съответствие с митническото законодателство на Съюза в специфични области или с цел възползване от решение, даващо право на възстановяване или опрощаване на вносни мита.

Времето, през което стоките могат да останат под режим *Свободни зони*, по правило е неограничено.

В съответствие с чл. 243 от МКС държавите членки могат да определят части от митническата територия на Съюза като свободни зони, като за целта посочат точно територията и входните и изходните пунктове на всяка свободна зона и информират Комисията относно действащите свободни зони. Изискването за свободните зони е да са със съответните ограждения, а техните граници и входни и изходни пунктове задължително подлежат на митнически контрол и митнически надзор. Лица-

[35] Обн. *ДВ*, бр. 55 от 17.07.1987 г.
[36] Обн. *ДВ*, бр. 86 от 06.11.1987 г.

та, транспортните средства и стоките, влизайки или напускайки свободната зона, са обект на митнически контрол.

Под режим ***Активно усъвършенстване*** на митническата територия на Съюза се използват несъюзни стоки (с изключение на случаите, когато ще се използват еквивалентни стоки) за една или повече операции по усъвършенстване, без същите да се облагат с вносни мита и други вземания, предвидени в други приложими действащи разпоредби, и без да се прилагат мерките на търговската политика при внасяне в Съюза. В допълнение, предвидено е още режимът *Активно усъвършенстване* да се използва и за стоки, предназначени да претърпят операции, осигуряващи съответствието им с техническите изисквания за допускането им за свободно обращение, както и за стоки, които трябва да претърпят обичайни операции[37].

„Операция по усъвършенстване“ е термин, с който се означават следните действия:

а) обработката на стоки, включително тяхното монтиране или комплектуване, или сглобяване с други стоки;

б) преработката на стоки;

в) поправката на стоки, включително пълното им възстановяване и поставянето им в изправност;

г) използването на стоки, които не се съдържат в обработените продукти, но позволяват или улесняват производството им, дори ако се изразходват изцяло или частично в процеса (спомагателни производствени материали).

д) унищожаването на стоки.

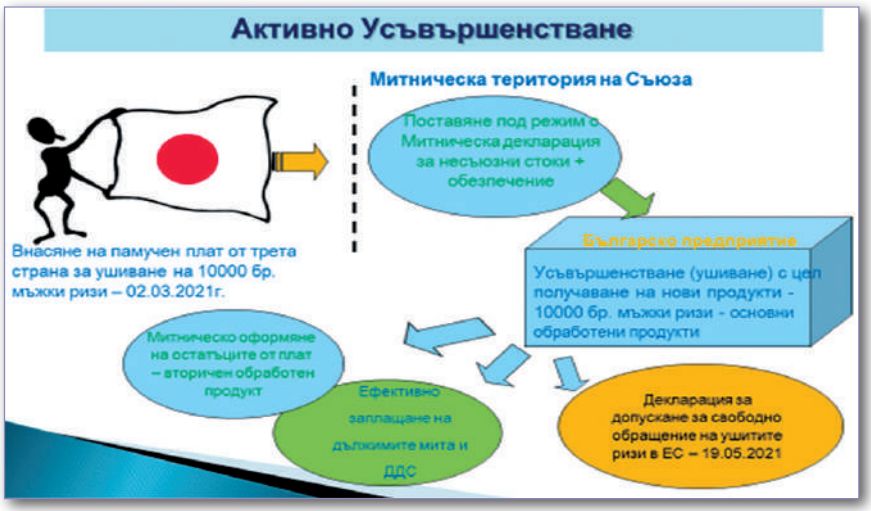
В съответствие с разпоредбите на чл. 5, т. 30 от МКС стоките, подложени на операции по усъвършенстване, се наричат „преработени продукти“, като могат да бъдат „основни и вторични преработени продукти“.

Съгласно разпоредбата на чл. 211 от МКС, за да бъде използван режим *Активно усъвършенстване* от икономическите оператори, следва да бъде дадено разрешение от митниче-

[37] Вж. чл. 5, т. 37 от МКС.



Фиг. 8. Активно усъвършенстване, приключващо с реекспорт



Фиг. 9. Активно усъвършенстване, приключващо с допускане за свободно обращение

ските органи, като условията, при които се допуска използването, се определят в самото разрешение (вж. фиг. 8 и 9).

С даването на разрешение за режим ***Временен внос*** се предоставя възможност на икономическите оператори да използват временно машини, транспортни средства, опаковки и др., за които се отлага плащането на мита, ДДС и акциз, а на физическите лица (пътници, екипаж, работещи) − да внесат временно с пълно освобождаване от вносни мита необходимите им вещи, инструменти, професионално оборудване и други за конкретна цел. Един от най-често даваните примери за прилагане на режима *Временен внос* е представянето на продукти и произведения на изкуството в различни обществени прояви – панаири, изложби и др.

Използвайки специалния режим *Временен внос*, икономическите оператори са поставени в благоприятни икономически условия, дължащи се на това, че при поставяне на стоките под този специален режим не се заплащат вносни мита и други държавни вземания, а също така не се прилагат мерките на търговската политика при внасяне.

За разлика от класическите режими *Допускане за свободно обращение* и *износ*, които са еднократни и окончателни, специалните режими са временни и преминават през няколко етапа. Режимът *Временен внос* преминава през следните етапи: заявление – даване на разрешение; функциониране и приключване на режима – най-често с реекспорт, а в редки случаи – с допускане за свободно обращение[38].

На митническата територия на Съюза под режим *Временен внос* могат да бъдат обект на употреба за специфични цели стоки с несъюзен статус, които впоследствие са предназначени да бъдат реекспортирани, с пълно или частично освобождаване от вносни мита и без да подлежат на други вземания, предвидени в други приложими действащи разпоредби, и на мерките на търговската политика при внасяне в ЕС.

---

[38] **Мадански, Ц., И. Ставрева.** Основи на митническия контрол. Част II. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2017 (2. доп. изд.), с. 409.



Фиг. 10. Временен внос

При разрешаването на режим *Временен внос* митническите органи трябва да определят срока, в който стоките, поставени под този режим, следва да се реекспортират или да се поставят под следващ митнически режим, като при това се съобразяват с целта на разрешеното ползване. Максималният срок, през който стоките могат да останат под режим *Временен внос* за една и съща цел и под отговорността на един и същ титуляр на разрешението, е 24 месеца (фиг. 10).

Като вид специален режим, митническият режим ***Специфична употреба*** е единственият, който комбинира в себе си разпоредби за режима *Допускане за свободно обращение* и норми, характерни за специалните режими.

Преди влизането в сила на МКС режимът *Специфична употреба* не беше режим с икономическо предназначение и беше познат под наименованието „Режим *Внос със специфично предназначение*“. В редица източници все още се използва старото му наименование, а в други може да се срещне и понятието „крайна употреба“.

Под режим *Специфична употреба* могат да се допускат за свободно обращение несъюзни стоки, освободени от мито или с намалена ставка на митото поради тяхната специфична употреба.

При ползването на режим *Специфична употреба* преди всичко са важни осъществяването на митнически контрол върху правилното тарифно класиране и съответно условията за прилагане на намалена или нулева ставка на митата с оглед използването на стоките за конкретна специфична цел.

Представените пред митническите органи стоки за поставяне под режим *Специфична употреба* и придружаващите ги документи подлежат на различни по съдържание физически и документни проверки. Документен контрол се извършва на представената митническа декларация, с която стоките се допускат до свободно обращение, и на придружаващите я транспортни и търговски документи. Когато се осъществява физически контрол, се съпоставя фактическото състояние на стоките с представените търговски и/или транспортни документи.

При режим *Специфична употреба* митническият надзор върху стоките, поставени под режим, продължава от поставянето на стоките под режим, по време на специфичната употреба на стоките, включително получаването на нов продукт, до представянето на свидетелство за приключване на режима.

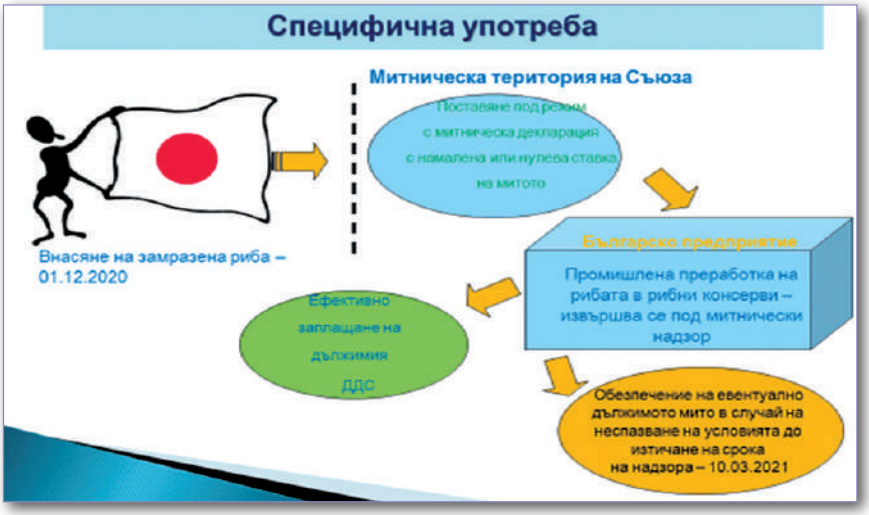
Контролните функции на митническото учреждение за поставяне и на надзорното митническо учреждение за приключване са насочени главно към:

− коректно обезпечаване на евентуалното митническо задължение и събиране на дължимия данък върху добавената стойност;

− проверка за спазването на условията, при което е издадено разрешението за съответния режим;

− проверка на водената отчетност;

− проверка за спазването на определения в разрешението рандеман съгласно описания технологичен производствен процес в случаите на преработка за специфични цели;



Фиг. 11. Специфична употреба

− проверка на данните в свидетелството за приключване с оглед да се установи дали за всички стоки, поставени под режим, е достигната исканата специфична употреба и др.[39] (фиг. 11).

8. Инструменти на митническата политика на ЕС при вноса на стоки

Основна цел на съвременната митническа администрация, работеща в Европейския съюз, е защитата на гражданите и финансовите интереси на ЕС и държавите − негови членки, чрез прилагане на ефективни мерки при движението на стоки, подлежащи на ограничения и забрани, включително изпълнение на мерките на търговската политика, както и защита на установените в ЕС икономически оператори от нелоялни търговски практики.

[39] Пак там, с. 432−433.

Най-често прилаганите инструменти на митническата политика на ЕС могат да бъдат групирани в две групи: тарифни мерки и мерки на търговска защита. Последните формират основния инструментариум, характерен за съвременните защитни търговски политики като способи за ограничаване на чуждестранната стокова конкуренция, и включват в обхвата си разрешителни режими по вноса, мита с повишени ставки, импортни квоти, минимални вносни цени, минимални мита, допълнителни мита и/или импортни такси, забрана за внос, антидъмпингови и изравнителни мита[40].

За целите на настоящата разработка се разглеждат инструментите за провеждане на митническата политика на ЕС при вноса на стоки, разпределени в две групи. Първата група са тарифните мерки, които обхващат митата, определени в Комбинираната номенклатура на ЕС, автономните мерки за суспендиране на митата и тарифните квоти. Втората група са мерките на търговска защита, включващи антидъмпинговите, изравнителните и защитните мерки.

8.1. Тарифни мерки при вноса на стоки в ЕС

Начисляването на мита по вноса на стоки от трети страни се явява както източник на приходи за бюджета на всяка страна членка, така и традиционен собствен ресурс за бюджета на ЕС, което е сериозен мотив за прилагането на тази тарифна мярка.

Суспендиранията, одобрени на основата на чл. 31 на Договора за функционирането на Европейския съюз, представляват изключение от обичайното положение да се заплащат митата, предвидени в Общата митническа тарифа за стоките. внесени от трети страни и допуснати за свободно обращение за вътрешния пазар на ЕС. В рамките на пери-

[40] **Ганчев, К.** Инструментариум на съвременната протекционистична политика на Европейския съюз. − *Диалог*, 2015, № 2; https://dlib.unisvishtov.bg/handle/10610/2393.

ода на валидност на въведената мярка, за неограничено количество, независимо от произхода, те позволяват пълна (пълно суспендиране) или частична отмяна (частично суспендиране) на стандартните мита, дължими по отношение на внесените стоки, като тези суспендирания не се прилагат по отношение на антидъмпинговите мита, което на практика предоставя защита на производителите в Съюза от чуждестранната конкуренция.

Тарифните квоти от своя страна позволяват вноса на предварително определено количество от дадена стока при по-ниски вносни мита (мито в рамките на квотата), отколкото прилаганите обикновено за тази стока, което отново предоставя предимства за производителите в Съюза.

В изложението по-долу ще разгледаме последователно същността и предназначението на инструментите на митническата политика, попадащи в групата на тарифните мерки, а именно: митата по вноса от трети страни, определени в КН на ЕС, автономните мерки за суспендиране на митата и тарифните квоти.

Мита по вноса от трети страни, определени в КН на ЕС, и размерите на митата са основен инструмент на митническата политика. Размерът на всеки вид данък е много важен елемент на икономическото управление на която и да е страна или съюз[41]. Затова ставките на митата обикновено се определят с регламент. Размерът на митото е динамична величина.

Митата са част от собствените ресурси на бюджета на ЕС (чл. 311 ДФЕС и Решение (ЕС, Евратом) 2020/2053 на Съвета относно системата на собствените ресурси на Европейския съюз и за отмяна на Решение 2014/335/ЕС, Евратом).

---

[41] За различните възможности за провеждане на икономическа политика и ролята на митническата политика вж. **Шаламанов, Ст.** Ролята на държавата в регулирането на икономиката според различни икономически школи. − В: *Сборник доклади от „Времена на несигурност и рискове: възможности и перспективи за развитие“. Юбилейна научно-практическа конференция с международно участие, 07−08.11.2014 г., Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.* Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2015, с. 387–393.

Системата на собствените ресурси на ЕС е претърпяла сериозно развитие през годините – от финансиране единствено чрез вноски на държавите членки, през финансиране изцяло от собствени източници (първоначално само с традиционни собствени ресурси (ТСР), включващи мита и налози върху захарта, а по-късно с ТСР и ресурс на база ДДС), до настоящата система, съчетаваща приходи от ТСР (само мита без налози върху захарта) с национална вноска от държавите членки, съдържаща ресурс на база ДДС и допълващ ресурс на база БНД, както и брутни намаления за Австрия, Дания, Нидерландия, Германия и Швеция. С излизането на Обединеното кралство от ЕС се премахва механизмът за коригиране на бюджетния дисбаланс на Обединеното кралство, а от 1 януари 2021 г. се въведе нов собствен ресурс, основан на нерециклираните отпадъци от опаковки от пластмаса. Тук е важно да се отбележи, че Решение (ЕС, Евратом) 2020/2053 ще влезе в сила (заедно с регламентите, регулиращи отделни аспекти от прилагането на системата на собствените ресурси) едва след като всички държави членки го одобрят съгласно националните си конституционни изисквания, което ще породи действие със задна дата от 1 януари 2021 г. В момента този процес е в изпълнение, като на 5 февруари 2021 г. Народното събрание на Република България прие Решение за одобряване на Решение (ЕС, Евратом) 2020/2053 на Съвета (обнародвано в *Държавен вестник*, бр. 11 от 9 февруари 2021 г.).

Автономните мерки за суспендиране на митата представляват пълно или частично премахване на митата, приложими по отношение вноса на стоки от трети страни или територии, с които се цели насърчаване на икономическата активност на производствените предприятия в ЕС и повишаване на тяхната конкурентоспособност. Съществуват два основни вида мерки: суспендиране (премахване или намаляване на митата без количествени ограничения) и автономни тарифни квоти.

Всяка фирма, регистрирана на територията на Европейския съюз, която употребява в производството си вносни суровини, има право да подаде искане за суспендиране на митата. Икономическите оператори нямат право да представят

исканията си директно пред Европейската комисия, тъй като техните интереси се представят и защитават на ниво ЕС от представители на държавната администрация, в случая за Република България − Агенция „Митници“[42].

Въвеждането на автономните мерки за суспендиране на митата става два пъти в рамките на календарната година чрез регламенти на Съвета, а именно от 1 януари и от 1 юли. Регламентирани са крайни срокове за изпращане на исканията в Генерална дирекция „Данъчно облагане и Митнически съюз“ на Европейската комисия: 15 март − по отношение на мерки, за които се иска въвеждане от 1 януари на следващата година, и 15 септември − по отношение на мерки, за които се иска въвеждане от 1 юли на следващата година.

За въвеждане на автономни мерки за суспендиране на митата при вноса на стоки от трети държави или територии е необходимо да бъдат налице нормативно регламентирани условия към стоките: да се използват в производство в ЕС; да не представляват крайни продукти; да не се произвеждат на територията на ЕС; да не са обект на защитни мерки при внос в ЕС, нито на преференциални търговски споразумения, нито на забрани и ограничения.

Към датата на подготовка на настоящата разработка влезе в сила Регламент (ЕС) 2021/1052 на Съвета от 18 юни 2021 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 1387/2013 за суспендиране на автономните мита по Общата митническа тарифа (ОМТ) за определени селскостопански и промишлени продукти, публикуван в *Официален вестник на ЕС*, L 227/17 от 28.06.2021 г., с който се установява, че производството в Съюза на определени продукти, които не са включени в приложението към Регламент (ЕС) № 1387/2013, е недостатъчно или не съществува. От една страна, с нормативния документ се констатира, че с оглед насърчаването на производството на вградени акумулаторни батерии в Съюза в съответствие със съобщението на

[42] Агенция „Митници“, Най-често задавани въпроси за суспендиране на митата. Вж. на https://customs.bg/wps/portal/agency/home/infobusiness/customsactivities/suspending/suspending_filelist/976f938d-cd05-404c-b325-226a16d4c492 (посетен на 20.05.2021 г.).

Комисията от 17 май 2018 г., озаглавено „Европа в движение. Устойчива мобилност за Европа: безопасна, свързана, екологосъобразна“, от 01.07.2021 г. следва да бъде предоставено частично суспендиране на митата по Общата митническа тарифа за определени продукти, които не са включени в приложението към Регламент (ЕС) № 1387/2013. От друга страна, Съюзът вече няма интерес да поддържа суспендирането на митата по ОМТ за определени продукти, които са включени в приложението към Регламент (ЕС) № 1387/2013, поради което суспендиранията за тези продукти следва да се заличават. На следващо място се правят промени в описанието и класирането на определени продукти − предмет на вече включените в приложението към Регламент (ЕС) № 1387/2013 суспендирания на митата по ОМТ, за да се отчетат техническите промени в продуктите и икономическите тенденции на пазара.

В зависимост от начина на тяхното управление в държавите членки на ЕС има два вида **тарифни квоти** − управлявани от митническата администрация на принципа „Пръв пристигнал − пръв обслужен“ (наричан още „първият по време е първи по право“[43]) съгласно митническото законодателство и управлявани на базата на вносни лицензи съгласно законодателството в областта на Общата селскостопанска политика. Европейската комисия поддържа „Консултационен модул − Квота“ относно прилаганите от Европейския съюз тарифни квоти, управлявани на принципа „Първи дошъл − първи обслужен“, като управлението на тези тарифни квоти се осъществява в съответствие с чл. 51 на Регламент за изпълнение на Комисията (ЕС) 2015/2447.

Тарифната квота е преференциална тарифна мярка, която се изразява в прилагане на нулево или намалено мито в рамките на определено количество или стойност на вноса, валидна за определен период и най-често − за определен произход. Когато квотата се изчерпи, вносът се осъществява при

[43] Европейска комисия, Тарифни квоти. Управление на вноса в ЕС чрез тарифни квоти − 2021. Вж. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/trqs_bg (посетен на 20.05.2021 г.).

заплащане на определените в законодателството мита. Количествата по тези квоти се разпределят в съответствие с хронологичния ред на датите на приемане на Декларация за пускане в свободно обращение. Всяка тарифна квота се идентифицира с шестцифрен пореден номер (order number), посочен в съответния регламент, с който е въведена квотата. Вносителите, които желаят да се възползват от тарифните квоти, трябва да подадат искане до митническите власти вносът им да бъде отчетен по съответната квота, в съответствие с изискванията на законодателството на ЕС и националното законодателство.

В рамките на няколко споразумения, които ЕС е сключил с трети страни, както и в рамките на автономни преференциални договорености за някои държави бенефициери са осигурени тарифни отстъпки за предварително определен обем стоки, които се наричат „преференциални тарифни квоти“, и получаването на право за възползване от тях е предмет на представяне на необходимото доказателство за произход. При т.нар. „непреференциални тарифни квоти“ не е необходимо представяне на доказателство за произход, но за тях може да съществуват друг вид изисквания.

Митническите служители и икономическите оператори в държавите членки на Съюза могат да направят във всеки един момент справка за тарифните квоти, управлявани от митническата администрация на принципа „Пръв пристигнал − пръв обслужен“ в базата данни КВОТА на ЕС[44].

8.2. Мерки на търговска защита при вноса на стоки в ЕС

Антидъмпинговите и изравнителните мерки, респективно антидъмпинговите и изравнителните мита, се считат за едни от съвременните сложни инструменти на протекционистичната политика, тъй като преди да бъдат въведени, се анализира наличието на редица условия въз основа на извършено разследване; въвеждането се извършва от детайлно разписана

[44] Европейска комисия, http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/quota_consultation (посетен на 20.05.2021 г.).

процедура, обикновено във формата на регламент, а след въвеждането им се преразглеждат с оглед изтичане на срока на действие на мярката или с оглед преустановяване на заобикаляне на мярката.

След началото на 2007 г. България като член на ЕС прилага протекционистичните външнотърговски мерки на Съюза, които са усъвършенствани и предоставят пълни гаранции за защита на свободната конкуренция и честната търговия. Безспорно, касае се за протекционизъм от нов и модерен тип, условно наречен неопротекционизъм. Протекционистичното законодателство на ЕС има мисията да закриля общностната промишленост и селско стопанство от нелоялни практики в международната търговия като субсидиране и дъмпинг, а в някои случаи и от внезапно, силно и непредвидимо нарастване на вноса, изискващо въвеждане на защитни мерки. Според Калин Ганчев прилаганите в ЕС средства за търговска протекция се подразделят на три базови групи – антидъмпингови мерки, мерки срещу субсидиран внос и защитни мерки по вноса[45].

Инструментите за търговска защита са един от основните стълбове в съвременния процес на развитие на търговията в условията на либерализация. В Европейския съюз са установени правила за защита на свободната конкуренция и честната търговия като едно от безспорните предимства на пазарната икономика. Липсата на международно признати правила на конкуренцията обаче би довела до изкривяване на пазара, в случай че не съществуваше и системата от инструменти за търговска защита (антидъмпингови, антисубсидийни и защитни мерки по вноса).

Провеждането на процедурите по разследване за въвеждане на мерки за търговска защита и наблюдението за правилното прилагане на въведените мерки попадат в компетенциите на Европейската комисия. Комисията също така трябва да следи и да предприема мерки за предотвратяване на неоправдано въвеждане на мерки за търговска защита от страни извън Европейския съюз, както и да провежда преговори с търгов-

[45] **Ганчев, К.** Инструментариум на съвременната протекционистична политика на Европейския съюз. – *Диалог*, 2015, № 2.

ските партньори на Съюза за развитието на международните правила за търговия.

Регламентите и решенията относно мерките за търговска защита, а също и известията на Европейската комисия за започване на процедури по разследване, за преразглеждане на действащи мерки или за изтичане на срока на действието им, се публикуват на официалните езици на държавите членки в *Официален вестник на ЕС.*

Генерална дирекция „Търговия“ на Европейската комисия поддържа на интернет страницата си информация на английски език за всички антидъмпингови мерки, мерки срещу субсидиран внос или защитни мерки по вноса, прилагани от Европейския съюз през определен период[46].

Споразуменията на Световната търговска организация (СТО)[47] обхващат три инструмента за търговска защита: антидъмпингови мерки, антисубсидийни мерки и защитни мерки. Доколкото Европейският съюз членува в СТО, тези мерки се съдържат и в съюзното законодателство, което цели, на първо място, равнопоставени условия на конкуренция и на второ – противодействие на нелоялните действия на трети държави на износ, които не спазват правилата.

Европейската комисия непрекъснато актуализира инструментите за търговска защита на ЕС с цел да бъдат по-ефективни и лесни за използване, особено от малките и средните предприятия, които се считат за най-уязвими от различните форми на нелоялна конкуренция (дъмпинг, субсидиране и др.).

За да започне разследване с цел впоследствие да бъде наложена **антидъмпингова мярка**, трябва да са налице данни и доказателства, че дружество от трета страна при износа

---

[46] Вж. http://trade.ec.europa.eu/tdi/completed.cfm.

[47] СТО е създадена през 1995 г. в резултат на преговорите от Уругвайския кръг, като обхваща предишни търговски споразумения (като самото Общо споразумение за митата и търговията, Споразумението за селското стопанство и Споразумението за текстила и облеклото), както и други общи споразумения. Създаването на СТО представлява значителна стъпка в посока постигането на по-интегрирана и по-динамична международна система за търговия.

на стоки за Европейския съюз посочва цена, която е по-ниска от нормалната стойност на стоката. За нормална цена се счита тази, която е предназначена за местния пазар на страната на износа, или тази, формирана от направените производствени разходи, към които е добавена печалба при обичайни търговски условия. Разходите се определят обикновено въз основа на счетоводните книги, водени от разследваната страна, при условие, че тези книги са водени в съответствие с общоприетите счетоводни стандарти на съответната страна.

На официалната интернет страница на ГД „Търговия“ на Европейската комисия може да бъде намерена подробна информация по този въпрос на английски език[48].

Обикновено за противопоставяне в такива ситуации ЕК въвежда антидъмпинговата мярка, която е под формата на мито и се определя на базата на т.нар. дъмпингов марж, който се определя при сравнение на цена за износ за ЕС с нормалната стойност на стоката. На практика това сравнение на цените се прави за идентични или съпоставими видове продукти. За да се осигури справедливо сравнение, може при съпоставяне на цените на стоките също така да се приложат корекции за разлики, влияещи върху сравнимостта. Пример за математическо съпоставяне на цените и определяне на дъмпингов марж е величината, с която нормалната стойност превишава експортната цена в подобна ситуация: ако цената на вътрешния пазар на държавата на производство на дадена стока е 360 щ.д., а цената за износ от същата страна за пазара на Съюза е 300 щ.д., има дъмпингов марж = 60 щ.д. Даденият пример е интерпретация на приведения в Наръчника за малки и средни предприятия, който е посветен на инструментите за търговска защита, антидъмпинговите и антисубсидийните инструменти[49].

---

[48] Вж. https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defe-nce/actions -against-imports-into-the-eu/anti-dumping/.

[49] ИТЗ − инструменти за търговска защита, антидъмпингови и антисубсидийни инструменти. Наръчник за малки и средни предприятия, с. 5. Вж. на http://publications.europa.eu/resource/cellar/da5a48ae-1234-11e9-81b4-01aa75ed 71a1.0003.02/DOC_2 (посетен на 19.04.2021 г.).

Антидъмпинговите мерки се въвеждат под формата на мито при вноса на стоки от трети държави или територии, което може да бъде в една от следните форми:

– адвалорно мито, изразяващо се в процент от цената на стоката при условие на доставка CIF външна граница на ЕС;

– специфично мито, което се изчислява като фиксирана стойност за единица стока, или

– вариращо мито, което се определя като разликата между определена минимална цена и вносната цена, като в случай че цената на внасяната стока е по-висока от определената минимална цена, антидъмпингово мито не се дължи.

В Европейския съюз антидъмпинговите мерки се въвеждат обикновено за срок от 5 години, като същите могат да бъдат преразглеждани след определен период. Действащият в момента Регламент (ЕС) 2016/1036 на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2016 г. за защита срещу дъмпингов внос от страни, които не са членки на Европейския съюз, предвижда възможности за провеждане на междинни преразглеждания, преразглеждане с оглед изтичане на срока на действие на мярката, подновяване на оригиналното разследване тогава, когато има доказателства, че мярката няма желания ефект, или преразглеждане с оглед преустановяване на заобикалянето на мярката.

Съгласно Регламента изследването на въздействието на дъмпинговия внос върху съответната промишленост на Съюза включва оценка на всички релевантни фактори и показатели, които имат отношение към състоянието на тази промишленост, включително факта, че определена промишленост е още в процес на възстановяване от въздействието на минал дъмпинг или субсидиране; на значението на действителния дъмпингов марж; на действителния или потенциален спад на продажбите, печалбите, продукцията, пазарния дял, производителността, възвръщаемостта на инвестициите и натоварването на мощностите; на фактори, отразяващи се върху цените в Съюза.

Обикновено разследване за установяване на съществуването, степента и въздействието на предполагаем дъмпинг започва въз основа на писмена жалба от физическо или юриди-

ческо лице, като жалбата може да се подаде до Европейската комисия или до държава членка, която я препраща до ЕК.

Съгласно чл. 7 от Регламент (ЕС) 2016/1036 временни мита могат да бъдат налагани, когато е започната процедура по установяване на предполагаемия дъмпинг, когато има известие за това и на страните е дадена възможност да изразят становище, както и когато е направено предварително положително установяване на дъмпинг и настъпила вследствие от него вреда за промишлеността на Съюза и интересите на ЕС налагат намеса с оглед предотвратяване на причиняването на вреда.

Антидъмпинговите мерки са в сила в степента и за времето, които са необходими, за да се неутрализира ефектът от причиняващия вреда дъмпинг.

В цитираният по-горе Регламент за защита срещу дъмпингов внос от страни, които не са членки на ЕС, е дефиниран срокът на действие на окончателните антидъмпингови мита, а именно до пет години от датата на налагането им или пет години от датата на приключване на последния по ред преглед на дъмпинга и вредата от него, освен ако по време на някой преглед не е установено, че изтичането на този срок вероятно ще доведе до продължаване или повторение на дъмпинга и вредата от него.

Антисубсидийни мерки в ЕС се въвеждат, за да се неутрализира разстройващото международната търговия въздействие на субсидии, чрез които субсидираните стоки получават изкуствено конкурентно предимство (по-ниска цена) в сравнение с несубсидираните стоки.

Когато говорим за субсидия в контекста на мерките за търговска защита, трябва да разбираме това понятие като финансов принос от правителство или публичен орган, който води до ползи за получателя ѝ (дружество, промишленост, отрасъл) и се среща в различни форми, като например предоставяне на безвъзмездни средства, заеми или данъчни кредити[50].

В случай на установен субсидиран внос Европейската комисия налага антисубсидийна мярка, обикновено чрез из-

[50] Пак там (посетен на 20.04.2021 г.).

равнително мито. На практика когато бъде въведено такова изравнително мито, което да се начисли при вноса на въпросната стока, ще се компенсира нейната коригирана чрез субсидията цена.

Действащият в държавите членки на Съюза нормативен документ в тази област е Регламент (ЕС) 2016/1037 на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2016 г. относно защитата срещу субсидиран внос от държави, които не са членки на ЕС[51], който регулира защитата срещу субсидирания внос от държави, които не са членки на Европейския съюз, и се определят правилата и условията за прилагане на изравнителни мерки.

Съгласно чл. 1 от Регламента изравнително мито може да бъде налагано с цел компенсиране на всяка субсидия, която е била предоставена пряко или косвено за изработката, производството, износа или превоза на продукт, чието допускане за свободно обращение в Съюза причинява вреда, включително когато стоките не се внасят директно от държавата на произход, а се изнасят за Съюза от междинна държава.

Аналогично при въвеждането на антидъмпингова мярка, и разследването за констатиране на съществуването, степента и ефекта от твърдяна субсидия започва въз основа на писмена жалба от което и да е физическо или юридическо лице.

В съответствие с действащото в ЕС законодателство Европейската комисия има право да наложи **временни изравнителни** мита, докато изчаква резултатите от допълнително разследване, като след него вече може да наложи **окончателни мерки**.

След образуването на производството по **разследване с цел въвеждане на изравнително мито,** за да се установи, че е налице субсидия, която е причинила съществена вреда или заплашва да причини вреда, Европейската комисия започва разследване на равнището на Съюза, като действа в сътрудничество с държавите членки. Това разследване обхваща как-

[51] OJ L 176, 30.6.2016, p. 55–91.

то субсидирането, така и вредата, като те биват разследвани едновременно. На страните се предоставят необходимите за разследването въпросници и им се дават най-малко 30 дни срок за отговор.

За постигане на представителни констатации се определя период на разследване, който в случаите на субсидиране обичайно обхваща информация за срок от 6 до 12 месеца преди датата на започване на разследването.

Не по-рано от 60 дни и не по-късно от девет месеца от образуването на производството ЕК има право да въведе временни мерки чрез налагане на временни мита за максимален срок от четири месеца, като размерът им не трябва да надвишава общия размер на подлежащите на изравняване субсидии, който е предварително констатиран.

При условие че при предварителното разследване са констатирани субсидиране и вреда, ЕК може в рамките на процедурата по консултиране да приема предложения за удовлетворителни доброволни гаранции, при които държавата на произход и/или износ се съгласява да премахне или ограничи субсидията или да вземе други мерки, или всеки износител се задължава да преразгледа цените си.

Не по-късно от един месец преди изтичането на срока на прилагане на временните мита Комисията следва да разгледа окончателно установените при допълнителното разследване факти и обстоятелства. Ако в заключение от проведената процедура се констатира, че са налични подлежащи на изравняване субсидии и причинена от тях значима вреда, Европейската комисия пристъпва към въвеждане на окончателно изравнително мито. Счита се, че е налице значима вреда за промишлеността на ЕС, в случай на загуба на пазарен дял, понижени ценови равнища и/или намалена рентабилност. В случай че в резултат на допълнителното разследване се установи, че временните мерки са излишни, разследването или производството се прекратяват от Комисията.

Според Наръчника за малки и средни предприятия, посветен на инструментите за търговска защита, антидъмпингови и антисубсидийни инструменти, **защитни мерки** могат да се въ-

ведат, когато даден отрасъл бъде засегнат отрицателно от непредвидено, рязко и внезапно увеличение на вноса на дадена стока. Все пак, за разлика от антидъмпинговите и антисубсидийните инструменти, защитните мерки не поставят акцента върху това дали търговията е лоялна, или нелоялна. Друга важна разлика е, че процедурата за защитна мярка се различава значително от процедурите по въвеждане на антидъмпинговите и антисубсидийните мерки. Характерна особеност е, че защитната мярка не се налага срещу вноса от конкретна държава, а по-скоро по принцип – срещу вноса в ЕС, без значение от коя трета държава или територия се внася на пазара на Съюза. Следващият важен момент е, че разследване с оглед налагане на защитни мерки започва по искане на държава членка на ЕС или по собствена инициатива на Европейската комисия, а не въз основа на жалба от засегнатия промишлен отрасъл на ЕС.

Законодателството в ЕС разрешава да се предприемат мерки с комбиниран ефект на антидъмпингови или антисубсидийни мерки със защитни мерки. Такива са въведени с Регламент (ЕС) 2015/477 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2015 г. относно мерките, които Съюзът може да предприеме във връзка с комбинирания ефект на антидъмпингови или антисубсидийни мерки със защитни мерки[52]. В него се разяснява, че вносът на някои стоки може да бъде подложен едновременно, от една страна, на действието на антидъмпингови или антисубсидийни мерки, а от друга страна, на защитни тарифни мерки. Целта на първите е да поправят пазарните деформации, създали се вследствие на нелоялни търговски практики, докато целта на вторите е да се предоставят облекчения срещу силно увеличилия се внос.

Формата на защитната мярка е различна, но обикновено се състои в тарифна квота. Вносът на стоката в рамките на квотата е без мито, но когато квотата се изчерпи, се начислява мито[53].

---

[52] OJ L 83, 27.3.2015, p. 11–15.

[53] ИТЗ — инструменти за търговска защита, антидъмпингови и антисубсидийни инструменти. Наръчник за малки и средни предприятия, с. 6. Вж. на http://publications.europa.eu/resource/cellar/da5a48ae-1234-11e9-81b4-01aa75 ed71a1.0003.02/DOC_2 (посетен на 20.04.2021 г.).

Приема се, че защитните мерки имат за цел да дадат на промишлеността на ЕС да си вземе глътка въздух, за да извърши необходимите промени и да регулира ситуацията, а доколкото при въвеждането на защитни мерки мерки не се държи сметка за това дали търговията е „справедлива“, или не, на практика условията за налагането им са **по-строги в сравнение с въвеждането** на антидъмпинговите и антисубсидийните мерки.

Регламентите и решенията относно посочените по-горе мерки за търговска защита могат да бъдат публикувани на официалните езици на ЕС в серия L (Законодателство) на *Официален вестник на ЕС*.

От казаното дотук може да заключим, че в рамките на Първа глава подробно са разгледани в исторически план създаването на Митническия съюз на ЕС, ролята му на единна зона за търговия, където всички стоки се движат свободно, независимо дали са произведени, или внесени в ЕС, както и постиженията в тази област след повече от 50 години функциониране, предвид бързорастящия обем на задачи и очакванията на всички заинтересовани страни. Изяснена бе приложимостта на основния нормативен документ, действащ понастоящем във всички държави членки − Митническия кодекс на Съюза, както и подробно бе разгледан обхватът на митническата територия на ЕС, което е от изключителна важност за правилното прилагане на дейностите, съставляващи митническия контрол. Акцентирано бе, че митническата политика и митническите регулации, установени в рамките на Митническия съюз, са от изключителна компетентност на ЕС, дефинирана в ДФЕС. Разгледани бяха и принципната разлика между митническия надзор и митническия контрол, както и предметът, и субектът на митническия контрол. Подробното разглеждане на видовете митнически контрол, в зависимост от пространственото развитие на контрола и спецификата на протичащите процеси, както и в зависимост от времето, в което се извършва, представянето на същността на митническите режими и процедури, по-всеобхватното разглеждане на режима *Допускане за свободно обращение*,

както и на теоретичните постановки на инструментите на митническата политика на ЕС при вноса на стоки, спомагат за по-доброто разбиране на практическото приложение на митническите режими и процедури и по-специално на режима *Допускане за свободно обращение* и на приложимите по отношение на него инструменти на митническата политика във Втора глава.

Втора глава

ПРАКТИЧЕСКО ПРИЛАГАНЕ НА МИТНИЧЕСКИТЕ ПРОЦЕДУРИ С ЦЕЛ ОСИГУРЯВАНЕ НА РЕГУЛАТОРНИТЕ МЕРКИ ПРИ ВНОС НА СТОКИ В ЕС

Свободният стоков обмен на единния пазар на Съюза предполага премахване на основните бариери, които се свеждат до тарифни ограничения пред международната търговия. Това са: мита при вноса или износа, въвеждане на такси с равностоен на митата ефект, както и на нетарифни ограничения при стокообмена, каквито са количествените ограничения, определени тавани (плафони)[54] на допустимия обем на внос на дадена стока за определен период (квота), тарифни квоти и т.н. В нетарифните ограничения могат да бъдат включени и всякакви други мерки или ограничения, които пречат на свободното движение на стоки, като осигуряват на националната продукция на дадена държава преференциално третиране на местния пазар в сравнение със стоките, внесени за вътрешно обращение от трети държави, например регистрационни или лицензионни режими и др.[55]

Методологията на работа на митническите администрации на държавите членки на Съюза при осъществяване на контрол върху режима *Допускане за свободно обращение и крайна употреба* на стоки, внесени от трети държави, са насочени към постигане на единност, законност и обвързаност на митническата дейност с останалите политики на ЕС. Правилното и законосъобразно определяне на произхода, тарифното класиране и митническата стойност на внасяните стоки оказ-

---

[54] Плафон е количество стока, изразено в стойност или във физически единици, за което се прилага намалена ставка на митото, като при превишаване размера на това количество може да се възстанови облагането със ставката по митническата тарифа.

[55] **Попова, Ж.** Основи на правото на Европейския съюз. София: Отворено общество, 1997, с. 138–139.

ват непосредствено влияние върху фискалната и защитната функция на митническия контрол.

1. Митнически процедури при деклариране на стоки за режим „Допускане за свободно обращение“ в ЕС

Под митнически режим *Допускане за свободно обращение* се поставят несъюзни стоки, предназначени за пазара на Съюза или за лична употреба, или за потребление в рамките на митническата територия на ЕС.

Поставянето на стоки под този режим е свързано със събиране на дължимите вносни мита и други вземания, предвидени в съответните действащи разпоредби, с прилагане на мерките на търговската политика и забраните и ограниченията, доколкото такива мерки не е трябвало да бъдат приложени на по-ранен етап, както и с извършване на другите формалности, предвидени при вноса на стоките.

Режимът *Допускане за свободно обращение* придава на несъюзните стоки митнически статус на съюзни стоки.

Когато митническата декларация за режим *Допускане за свободно обращение* отговаря на условията и при положение, че стоките, за които се отнася, са представени пред митническите органи, тя се приема незабавно от митническите органи. Датата на приемането ѝ от митническите органи се използва за прилагане на разпоредбите, отнасящи се за митническия режим и за всички други формалности при внос.

Въз основа на заявление от декларатора митническите органи могат да разрешат извършването на една или повече поправки на данните в митническата декларация за режим *Допускане за свободно обращение*, след като тя вече е била приета, като при поправката не могат да се включват стоки, различни от първоначално декларираните.

Не се разрешават поправки, след като митническите органи са информирали декларатора за намерението си да извършат проверка на стоките или са установили, че данните в митническата декларация са неверни, или вече са разрешили вдигането на стоките.

За целите на проверката на точността на данните, съдържащи се в приетата митническа декларация за режим *Допускане за свободно обращение*, митническите органи могат:

− да извършат проверка на декларацията и придружаващите документи;

− да изискат от декларатора да предостави други документи;

− да извършат проверка на стоките;

− да вземат проби за анализ или за подробно изследване на стоките.

Когато са изпълнени условията за поставяне на стоките под режим *Допускане за свободно обращение* и ако те не са обект на ограничения или забрани, митническите органи вдигат стоките, след като данните в митническата декларация са проверени или са приети без проверка. В случаите, когато приемането на митническата декларация поражда митническо задължение, вдигането на стоките се разрешава само ако митническото задължение е заплатено или обезпечено. Разрешаването на режима се отбелязва в кл. J – „Контрол от получаващото митническо учреждение“, на ЕАД с вписване на текста: „Стоки, вдигнати за режим...“. Терминът *вдигане на стоките* на практика означава, че стоките са с общностен статус и могат свободно да се движат на митническата територия на ЕС.

Специфичен момент за режима *Допускане за свободно обращение* на стоките е, че стоките се вдигат единствено след като размерът на вносните мита е платен или е обезпечен.

Подаването в митническо учреждение на митническата декларация (стандартна или опростена) за режим *Допускане за свободно обращение*, подписана от декларатора или от неговия представител, го прави отговорен по действащите разпоредби за:

− точността на информацията, дадена в декларацията;

− автентичността на приложените документи и

− спазването на всички задължения, свързани с поставянето на въпросните стоки под съответния митнически режим.

Когато се поставят стоки под режим *Допускане за свободно обращение*, към декларацията следва да се прило-

жат и съответните документи като: товарителница, спецификация или опаковъчен лист, фактура, декларация за стойността, сертификат за произход, застрахователна полица и др. Независимо че към митническата декларацията са представени основните документи, в случай че възникне съмнение, митническите органи могат да поискат представянето на допълнителни документи. Предоставянето на стоковите документи на митническите власти е задължение на вносителите и техните представители. От представените документи и вида на стоката митническата администрация следва да извърши правилна преценка на тарифния код и да определи ставката на митата, размера на митническото задължение и на другите държавни вземания.

2. Митнически процедури при определянето на митническата стойност при внос на стоки в ЕС

Определянето на митническата стойност има пряко отношение към действията на митническите служители, свързани с начисляването и събирането на вносни мита и други държавни вземания за стоките от трети държави или територии, които са извън митническата територия на ЕС. Правилното определяне на тази стойност на стоките е базата в цялостния процес на митническо оформяне на внесените необщностни стоки.

Най-общо митническата стойност би могла да се определи като договорната стойност за внасяните стоки, която е реално платена или подлежи на плащане, преизчислена в съответната валута за митнически цели и увеличена с всички разходи по доставката (транспорт, застраховки, товаро-разтоварни дейности и други), които са за сметка на получателя и са направени до входно митническо учреждение[56].

В рамките на Европейската общност през 1997 г. е публикуван в обобщена форма „Сборник на правните норми и тек-

[56] **Томева, М., З. Петкова, М. Антов.** Приложение на митническите режими и проблеми на контрола върху тях. Свищов: Д. А. Ценов, 2006, с. 34.

стовете, свързани с приложение на Споразумението за митническа стойност"/„General Agreement on Tariffs and Trade". Този документ − Сборник на текстовете за митническата стойност, отнасяща се до инструментите, приети от Комитета по Митническия кодекс и в обобщение на съответни съдебни дела на съда на европейските общности, се актуализира периодично. За пълнота в него е добавен раздел с отпратки към инструментите, приети от Техническия комитет по митническа стойност на Световната митническа организация[57]. Сборникът е изготвен най-вече за митническите администрации на държавите членки, но е достъпен и за всички заинтересовани страни[58].

Митническата стойност на стоките във връзка с прилагането на Общата митническа тарифа и нетарифните мерки, установени от разпоредби на Съюза, уреждащи специфични области, отнасящи се до търговията със стоки, се определя в съответствие с чл. 70 и 74 от МКС.

---

[57] Съвет на ЕС, https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9933-2021-INIT/bg/pdf (посетен на 30.08.2021 г.).

Световната митническа организация (СМО) е междуправителствена организация със седалище в Брюксел, Белгия. Създадена е през 1952 г. като Митнически съвет за сътрудничество − независима междуправителствена организация, чиято мисия е да подобри ефективността и ефикасността на митническите администрации. СМО има над 180 членове, представляващи повече от 98% от световната търговия. Тя е единствената световна организация с участието на администрации, компетентни в митническата област, и като такава има широк мандат по митническите въпроси. Играе ключова роля в оформянето на международните стандарти, препоръки, средства и инструменти в подкрепа на националното митническо законодателство и практики на членовете. Като насърчава предвидимата и прозрачна митническа среда, СМО допринася за икономическото и социалното благосъстояние на членовете на ЕП. Тази организация е и платформа за обмен на най-добри практики и опит и за разработване на общи решения спрямо новите предизвикателства и възможности, произтичащи от постоянно променящата се международна търговска среда. СМО предоставя също така съобразена с нуждите техническа помощ и изграждане на капацитет, когато това бъде поискано, с цел подпомагане на националните митнически реформи и модернизация.

[58] Compendium of Customs Valuation Texts of the Customs Code Committee, TAXUD/800/2002-EN. Brussels, September 2008.

Митническата стойност на стоките представлява интерес по отношение на изчисляването на размера на митата, определянето на основата на ДДС и статистиката във външната търговия.

В законодателството са предвидени няколко метода за определяне на митническата стойност на стоките, както следва:

1. Метод на договорната стойност (чл. 70 от МКС)
2. Договорна стойност на идентични стоки (чл. 74, пар. 2, а) от МКС и чл. 141 от РИ)
3. Договорна стойност на сходни стоки (чл. 74, пар. 2, б) от МКС и чл. 141 от РИ)
4. Дедуктивен метод (чл. 74, пар. 2, в) от МКС и чл. 142 от РИ)
5. Метод на изчислената стойност (чл. 74, пар. 2, г) от МКС и чл. 143 от РИ)
6. Резервен метод (чл. 74, пар. 3 от МКС и чл. 144 от РИ).

По-долу ще разгледаме последователно техните особености.

При метода на **договорната стойност** базата за митническата стойност на стоките е договорната стойност, т.е. действително платената или подлежащата на плащане цена на стоките при продажбата им за износ с местоназначение в митническата територия на Съюза, коригирана при необходимост. Правилното определяне на действително платената или подлежаща на плащане цена за стоките; определянето на транспортните, застрахователните и товаро-разтоварните разходи за извършване на вносната операция; определянето на операциите по обработка на стоките, както и определянето на комисионните и възнагражденията за представителство, ако такива са изрично предвидени, са основните действия, които митническите служители използват при прилагането на този метод. Митническата стойност при прилагане на метода на договорната стойност представлява сбор от всички гореизброени разходи, като така определената стойност се използва като основа за начисляване на вносни мита и държавни вземания и може да бъде приемлива само при удовлетворяването на следните четири условия:

а) не съществуват ограничения относно правото на разпореждане или ползване на стоките от купувача, различни от някое от следните:

− ограничения, наложени или изисквани по силата на закон или от публичните органи в Съюза;

− ограничения, засягащи географската област, в която стоките могат да бъдат препродавани;

− ограничения, които не влияят значително върху митническата стойност на стоките;

б) продажбата или цената не зависят от условия или съображения, които не могат да получат стойностно изражение по отношение на подлежащите на остойностяване стоки;

в) никаква част от прихода от всяка последваща препродажба, прехвърляне или ползване на стоките от купувача не се получава пряко или косвено от продавача, освен в случаите, когато е възможна подходяща корекция;

г) купувачът и продавачът не са свързани или връзката не е повлияла върху цената.

Когато декларираната договорна стойност е необичайно ниска в сравнение със средностатистическия размер на покупните цени при вноса на сходни стоки, като митническият орган не оспорва автентичността на фактурата и на извършения банков превод, а вносителят не представя други документи в подкрепа, следва да се приеме, че разликата в цените е достатъчна, за да обоснове съмненията за отхвърлянето ѝ. В тази връзка следва да се насърчава извършване на проверки по линия на международното сътрудничество. В практиката се установяват случаи, при които декларираната стойност при износа на стоки е системно занижена при деклариране за внос в ЕС, а вписаните в износните декларации търговски фактури не кореспондират с фактурите, представени при съответните вносни операции[59].

Когато вносителят не представи поисканите от митническите служители допълнителни данни и/или документи, както и в

[59] **Терзийска, Д.** Митническата стойност на стоките при допускането им за свободно обращение. − *Митническа хроника*, 2019, № 1, с. 10.

случай че след получаване на допълнителна информация и извършване на проверка митническите органи все още имат основателни причини за съмнения, се счита, че митническата стойност на внасяните стоки не може да бъде определена по метода на договорената стойност и се преминава към определянето ѝ, като се прилагат последователно букви от а) до г) от параграф 2 на чл. 74 от МКС, докато се стигне до първата от тези букви, по която може да се определи митническата стойност на стоките.

Приложението на метода на **договорната стойност на идентични стоки** предполага и правилно тълкуване на понятието „идентични стоки". Според приложимото митническо законодателство под идентични стоки следва да се разбират стоките, произведени в същата държава, които са еднакви във всяко отношение, включително физическите им характеристики, качеството и репутацията им. Все пак незначителните различия във външния вид не изключват стоките, които в друго отношение отговарят на определението, от третирането им като идентични.

Методът *договорна стойност на идентични стоки* е обективен метод, чието предимство се състои в това, че се анализират реални данни в митническите масиви, които да установят, че има внесени идентични стоки, произведени в същата държава, които са еднакви във всяко отношение: както физическите им характеристики, така и качеството, и репутацията им. Ако не бъдат установени такива налични данни, този метод на практика не е приложим.

При прилагане на метода **договорна стойност на сходни стоки**, подобно на разгледания вече метод на договорната стойност на идентични стоки, следва внимателно да се съблюдава дали са изпълнени критериите, съгласно които едни стоки могат да се приемат за сходни на стоките − обект на митническо оформяне. За целите на приложението на този метод за „сходни стоки" се считат произведените в същата държава стоки, които въпреки че не са еднакви във всяко отношение, имат подобни характеристики и подобни съставни материали, което им дава възможност да изпълняват същите функции и да бъдат взаимозаменяеми в търговско отношение. Сред факторите, които

определят дали стоките са сходни, са качеството на стоките, репутацията им и съществуването на търговска марка.

Методът *договорна стойност на сходни стоки* е също обективен метод, който се състои в това да се анализират реални данни в митническите информационни системи за вече осъществени вносни операции, при които са внесени „сходни стоки“, произведени в същата държава, които, въпреки че не са еднакви във всяко отношение, имат подобни характеристики и подобни съставни материали. Важно е също така анализът да докаже, че сходните стоки изпълняват същите функции и могат да бъдат взаимозаменяеми в търговско отношение. Когато се установи повече от една договорна стойност на сходни стоки, се използва най-ниската от тези стойности. Като недостатък на този метод може да се посочи, че трябва да се търси информация за качеството на стоките, репутацията им и съществуването на търговска марка, което невинаги е налично в данните, посочени в митническите декларации. Също и фактът, че трябва при необходимост да се правят корекции, за да се вземат предвид разлики в разходите поради различните разстояния и видове транспорт. На следващо място, при прилагането на този метод има проблем заради това, че понятието „по същото или приблизително същото време“ не е дефинирано в митническото законодателство.

Методът на „стойността, основаваща се на единична цена, по която се продава най-голямото сборно количество“, наричан още **дедуктивен метод,** е вторичен и е регламентиран в чл. 74, пар. 2, буква в) от МКС.

За прилагането на метода *стойност, основаваща се на единична цена, по която се продава най-голямото сборно количество*, е необходимо да има налична информация за цената, на която внесените идентични или сходни стоки се продават в Съюза в състоянието, в което са внесени, по време на внасянето на стоките, чиято стойност се определя. На практика обикновено липсва база за сравнение за единичната цена, по която се продава на митническата територия на Съюза най-голямото сборно количество от внасяните стоки, включително не се установяват данни за идентични или сходни стоки, поради което този метод се използва ограничено.

Пример за определяне на митническата стойност на стоките въз основа на дедуктивния метод: Дружеството Y със седалище в гр. Лугано, Швейцария, притежава компания филиал – Z, със седалище в гр. Лион, Франция, чрез която продава стоки – сгъваеми ножчета, на различни купувачи в ЕС. Фирмата Z притежава собствен бюджет, поддържа отделно счетоводство, има свой персонал, в т.ч. маркетингов отдел. Дружеството Z не закупува стоките, а след като ги получи от дружество Y, ги декларира за режим *Допускане за свободно обращение*, след което ги съхранява в свой склад, от който ги изпраща на клиентите в държавите членки на ЕС. Доколкото дружество Z не купува стоките и не разполага с търговска фактура, митническата стойност трябва да се определи съгласно резервните методи в тяхната последователност. За целта обаче не може да се използват декларираните стойности на идентични или сходни стоки (поради изискванията за подобни съставни материали, качество, репутация, съществуването на търговска марка и др.). В този случай е подходящо митническата стойност да се определи съгласно дедуктивния метод, като се приспаднат сумата, представляваща печалба (10%), и общите разходи за съхранение и реализация на стоките на пазара на ЕС (5%), които прави дружество Z и които са в рамките на обичайните за това стойности.

Следващият вторичен метод е регламентиран в чл. 74, пар. 2, буква г) от МКС.

При използване на **метода на изчислената стойност** трябва да има предвид, че същата се състои от сбора на:

− разходите или стойността за материалите и за производствените или другите операции, използвани при производството на внасяните стоки;

− сумата за печалба и за общи разходи, равна по размер на тази, която обичайно се начислява при продажбите на стоки от същия клас или вид като стоките, подлежащи на остойностяване, които са произведени от производители в страната на износа за износ в Съюза;

− разходите или стойността на елементите, посочени в чл. 71, пар. 1, буква д) – разходите за транспорт и застраховка и разходите за товаро-разтоварните и обработващите операции, свързани с транспорта на внасяните стоки.

Методът *на изчислената стойност* е труден за прилагане в практиката, тъй като изисква наличието на данни за разходите за материалите, за разходите за тяхното производство, за разходите за опаковане, за сумата за печалба, за общи разходи и т.н., т.е. данни, които невинаги са налични, а ако са, същите трябва да бъдат математически обработени. Обикновено производителите на стоките, установени в трети държави, не попадат под юрисдикцията на митническите органи в ЕС, което също ограничава използването на този метод като цяло.

Предимства и недостатъци на методите за определяне на МС

Изяснявайки характерните особености на всеки от методите за определяне на митническа стойност, следва да се подчертае, че най-често приложим и съответно най-обективен е методът на договорната стойност. Но когато митническата стойност на стоките не може да се определи съгласно този основен метод, тя се определя, като се прилагат последователно букви от а) до г) от параграф 2 на чл. 74, докато се стигне до първата от тези букви, по която може да се определи митническата стойност на дадени стоки. Следователно вторичните методи не се прилагат по избор, нито от митническите органи, нито от вносителите, а в строга закономерност и последователност.

Когато прилагането на изброените дотук методи не води до адекватно и правилно определяне на митническата стойност на внесените несъюзни стоки, следва да бъде приложен т.нар. **резервен метод**, според който тя се определя въз основа на наличните данни на митническата територия на Съюза, като се използват разумни способи, съответстващи на принципите и общите разпоредби на Споразумението за прилагане на член VII от Общото споразумение за митата и търговията или на член VII от Общото споразумение за митата и търговията, или на глава 3 от МКС. Този метод се прилага по реда на чл. 74, пар. 3 от МКС.

Последният метод изисква определянето на митническата стойност да става чрез разумни способи, съвместими с прин-

ципите и общите разпоредби на Споразумението за прилагане на член VII от Общото споразумение за митата и търговията и бележките към него на трета глава „Стойност на стоките за митнически цели“ от Регламент (ЕС) № 952/2013 и на данните, достъпни в страната на вноса, въз основа на наличните и събрани в хода на административното производство данни. Този метод има своите недостатъци, а именно: вносителите считат, че при прилагането му цената на стоката е субективно определена и на практика при съдебен спор е много трудно да бъде доказана от митническите органи.

В съответствие с чл. 128 от Регламент за изпълнение (РИ) (ЕС) № 2015/2447 договорната стойност на стоките, продадени за износ с местоназначение в митническата територия на Съюза, се определя в момента на приемане на митническата декларация въз основа на продажбата, извършена непосредствено преди въвеждането на стоките в посочената митническа територия. Когато стоките се продават за износ с местоназначение в митническата територия на Съюза не преди въвеждането им в посочената митническа територия, а докато са на временно складиране или са поставени под специален режим, различен от вътрешен транзит, специфична употреба или пасивно усъвършенстване, договорната стойност се определя въз основа на тази продажба, извършена на територията на Съюза, докато стоките са под митнически контрол и все още не са допуснати за свободно обращение.

Външнотърговската фактура, свързана с декларираната договорна стойност, се изисква като придружаващ документ към митническата декларация.

Като база при определяне на митническата стойност на стоки, декларирани за митнически режим *Допускане за свободно обращение*, могат да служат само фактури, използвани като първични счетоводни документи. Други документи с текст „проформа-фактура“, „фактура за митнически цели“, „стоката е без търговска стойност“ и пр. от подобен характер не могат да бъдат приемани като база за определяне на митническата стойност. В тези случаи следва да се пристъпи към определяне на митническата стойност по разгледаните по-горе вторични методи, прилагани в тяхната последователност.

За установяване на митническата стойност законодателят е предвидил митническата декларация за внасяните стоки да бъде придружена от декларация за елементите, отнасящи се до митническата стойност, наричана Декларация за стойността, на формуляр D.V.1. (чл. 6 от ПДР). Митническите органи имат право да разрешат за представянето на тези данни да се използват средства, различни от средствата за електронна обработка на данни, чрез формуляра съгласно Приложение 8 от ПДР.

Когато елементи за определяне на митническата стойност на дадена стока са изразени във валута, различна от тази на държавата членка, където се извършва остойностяването, обменният курс, който трябва да се прилага, е публикуваният от компетентните органи на съответната държава членка.

При попълване на единен административен документ (ЕАД) за едновременно допускане до свободно обращение и крайна употреба на стоки в клетка № 42 „Цена на стоката“ се попълва фактурната или договорната стойност на стоката във валута. В клетка № 45 „Уточняване“ се нанася размерът на митническата стойност на стоката, като се посочва и кодът на използвания метод.

В Европейския съюз ежегодно се извършват проверки на традиционните собствени ресурси, като се избират митническите теми с най-висок риск за финансовите интереси на Съюза, които се считат за мощен механизъм за противодействие и предотвратяване на нарушения. Занижаването на стойността на стоките представлява именно такъв значителен риск за финансите на държавите членки и за бюджета на ЕС, тъй като води до значителни загуби на традиционни собствени ресурси и ДДС, които не се събират от държавите членки, както показват проверките в областта на ТСР и последните разследвания на OLAF. В ЕС е установен значителен случай на митническа измама, при който в пристанищата с най-слаб контрол се наблюдава деклариране на неверни ниски стойности на текстилни изделия и обувки, внасяни от Китай. Резултатите от тях потвърждават, че за преследване и защита на финансовите интереси на Съюза е необходим единен „митнически щит“, като един общ извод, направен от Комисията, е, че все повече

се налага да се премести фокуса от митническия контрол по време на вдигането на стоките към митническия контрол след вдигането[60].

Съгласно Специалния доклад на Европейската сметна палата от 2017 г. държавите членки имат различни подходи по отношение на митническия контрол за справяне с обявяването на по-ниска стойност, невярното описание на произход и неправилното класифициране, както и за налагането на митнически санкции. В него се акцентира върху някои от начините, по които даден вносител може преднамерено да намали задължението за плащане на мито чрез: занижаване на стойността, най-често чрез представяне на фалшиви документи; неправилно описание на произхода, като вносителят декларира невярна държава на произход на внасяните стоки; неправилно класифициране, като прехвърляне към класиране на продукт с по-ниска ставка на митата[61].

За минимизиране на риска от занижаване на митническата стойност се използват редица контролни механизми, чрез които се цели противодействие на това незаконосъобразно деяние. Една от насоките за проверка на декларираната стойност е международният обмен на информация между митническите администрации. Така се дава възможност за евентуално сравнение и оттам за предприемане на съответните регулативни действия при констатирани разлики. Тази процедура е недостатъчно ефективна поради физическата невъзможност от пълно обхващане на вносните операции с идентифициран подобен риск. По-добри резултати в тази насока дава изискването на контролните органи към декларatорите за представяне на копие на експортната декларация, заверена от митниче-

---

[60] Девети доклад на Комисията за функционирането на системата за проверки на традиционните собствени ресурси (2016 − 2018 г.). Брюксел, 26.11.2019 г., COM(2019) 601 final; https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2019/BG/COM-2019-601-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF.

[61] Европейски съюз, Специален доклад на Европейската сметна палата „Процедури за внос − неефективното им прилагане и недостатъците в правната рамка се отразяват неблагоприятно върху финансовите интереси на ЕС“. Служба за публикации, 2017, с. 15−16.

ската администрация на страната износителка, и/или копие от международното платежно нареждане (суифт), от които да е видна стойността на превода[62].

Избягването на митата увеличава разликата между дължимите и събраните мита и трябва да се компенсира с по-високи вноски по БНД на държавите членки. В крайна сметка цената се поема от европейските данъкоплатци.

Митата участват във формирането на данъчната основа при облагането с данък върху добавената стойност, следователно избягването на задължението за плащане на мита води до избягване на плащането и на реално дължимия ДДС при внос.

През м. октомври 2019 г. в България е проведена проверка на място от упълномощени инспектори от ГД „Бюджет“ и ГД „Данъчно облагане и Митнически съюз“. Обхватът на проверката е формулиран в четири специфични цели, обединени около стратегията за контрол в областта на митническата стойност при вноса на текстилни изделия и обувки (Глави 61 − 64 от КН на ЕС). Публично бе оповестено, че на 12.05.2021 г., чрез постоянното представителство на Република България към ЕС е получено писмо от ГД „Бюджет“ на ЕК относно финансовата оценка на загубите на традиционни собствени ресурси при внос на стоки в ЕС в периода 16.09.2012 − 31.12.2019 г. от Китайската народна република. В него ЕК за първи път прави оценка на загубите на традиционни собствени ресурси, като за Република България те представляват 1,27% от общата сума за 28-те държави членки на Съюза (вкл. Обединеното кралство Великобритания, предвид периода, който обхваща проверката), което е приблизително 55 млн. евро, които България трябва да провизира и евентуално да възстанови към европейския бюджет.

[62] **Томева, М., З. Ганчева, М. Антов.** Валутен и митнически контрол. Велико Търново: Изд. „Фабер“, 2014, с. 130.

3. Избягване на митата чрез занижаване на стойността

За да се преодолее рискът от обявяване на по-ниска стойност, Европейската комисия е разработила методология за оценка на „справедливи цени“, като към данните на COMEXT (база данни на Евростат за подробни статистически данни за международната търговия със стоки)[63] се прилага статистическа процедура, за да се получат надеждни оценки за цените на внесените стоки. Тази информация относно справедливите цени е ефективен инструмент за целите на управление на риска при установяването на възможни случаи на обявена по-ниска стойност, когато съществуват и други рискове или показатели за риск като например подозрителни търговци, участващи във вноса (търговци с лоша репутация). Тя може също така да бъде използвана като основа за оценка на тази част от разликата между дължимите и събраните мита, която се дължи на занижаването на стойността.

Този специфичен вид измами – деклариране на стойности на внасяни в ЕС текстил и обувки, по-ниски в сравнение с реалните им стойности, през последните години е и във фокуса на дейността на Службата за борба с измамите в ЕС – OLAF. Резултатите от проверките на OLAF показват, че тъй като регламентацията на митническите процедури в ЕС позволява на вносителите да освободят стоките не от мястото на въвеждане/влизане на митническата територия на Европейския съюз, а на избран от тях митнически пункт, то организи-

---

[63] Мотиви към проекта на Закон за статистика на вътрешнообщностната търговия със стоки, с. 1.

Система за събиране на статистическа информация за вътрешнообщностната търговия със стоки между държави членки на ЕС. Системата започва работа на 1 януари 1993 г. и заменя митническите декларации като източник на статистическа информация за вътрешнообщностната търговия със стоки. Държавите членки са задължени да предоставят месечна статистическа информация за вътрешнообщностната търговия със стоки на Генералния директорат „Евростат“ към Европейската комисия по статистика и неговата база данни КОМЕКСТ, на Международния валутен фонд.

рани престъпни групи успяват да идентифицират тези входни митнически пунктове, където контролът е по-слаб[64].

Може да бъде даден пример от практиката, онагледен със следващата фигура 12, при който вносителите предоставят подкрепящи доказателства (фактури, договори за продажби, банкови извлечения), които отговарят на декларираните (неверни) ниски стойности, а в документите, представени на митницата, всички елементи си съответстват, като най-често става дума за други плащания, в брой или чрез трети страни, на разликата между декларираната занижена и реалната цена[65].

Въпросът доколко строга или обратното – доколко гъвкава, следва да бъде регулацията на стойността на стоките, които се внасят в ЕС, е въпрос за недопускане на занижаване на стойността и избягване на мита и други дължими държавни взема-



Фиг. 12. Занижаване на стойността с авансово плащане в брой
Източник: Европейска сметна палата въз основа на пример на СМО.

[64] The OLAF report 2018, p. 34. Вж. на https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/olaf_report_2018_en.pdf (посетен на 27.05.2021 г.).

[65] Европейски съюз, Специален доклад на Европейската сметна палата „Процедури за внос − неефективното им прилагане и недостатъците в правната рамка се отразяват неблагоприятно върху финансовите интереси на ЕС“. Служба за публикации, 2017, с. 41.

ния. Ако една държава членка на ЕС реши да допусне стоки със занижена стойност, то тогава реално ще бъдат събрани по-малко приходи за националния бюджет. Това от своя страна ще доведе до плащане на по-малко мита към общия европейски бюджет, тъй като всяка държава членка на ЕС е длъжна да преведе 80% от събраните мита към бюджета на ЕС и само 20% остават за държавата членка, където е оформен митнически вносът на стоките. Това е едната страна на проблема и той е проблем на приходите в ЕС от търговския обмен с трети страни. Но този въпрос може да бъде разгледан и в различен контекст. Административно-формалното прилагане на ограниченията в цените на стоките при внос може да препятства активността на икономическите оператори, тъй като нарушава икономическата логика. И обратното, ако една държава членка допуска митническо оформяне на стоки при по-гъвкаво признаване на цените на стоките при внос, то тя ще се яви държава с благоприятни условия за въвеждане на стоки от трети страни в ЕС, ще се увеличи вносът за сметка на други държави членки. Това от своя страна означава развитие на инфраструктурата – например разрастване на пристанища с повече корабоместа, спедитори, митнически представители, заведения за хранене, хотели, повече заети служители, работници и т.н., което води до развитие на съответния регион в ЕС. Освен това биха се избегнали и спорове в процедурите по митническото оформяне, защото определянето на цените на стоките е винаги спорен въпрос, предвид правилото за свободата на договаряне и необходимостта да бъдат съобразявани колебанията на пазарите и корелацията търсене − предлагане.

4. Митнически регулации, свързани с противодействието на прането на пари

От посочения конкретен пример за митническа измама на фигура 12 ясно се вижда, че в случая става въпрос и за пране на пари. Изпирането на пари, най-общо казано, е процес, при който незаконосъобразно, нелегално придобити средства („мръсни пари“) се променят така, че да изглеждат като законосъобразно придобити (чисти).

Примери за „мръсни пари“ са: парични постъпления от митническа измама, продажба на дрога или контрабандни стоки; парични постъпления от продажба на откраднати бижута и скъпоценни камъни; парични постъпления в кеш от банков обир или кражба и т.н.

Принципно погледнато, парите се определят като мръсни, ако са генерирани, придобити от дейност, която поначало е законна, но например не е декларирана или е декларирана в по-малки размери от съображения за намаляване или спестяване на данъчни задължения в случай че в страната, в която е извършено това деяние, укриването на данъци е обявено за престъпление.

Следните ограничения и рестрикции се използват от държавите членки на ЕС, за да противодействат на прането на пари:

− въвеждане на ограничения на разплащанията в брой;

− въвеждане на изисквания към доставчиците на стоки и услуги да съобщават за плащания в брой, надхвърлящи определен размер или пораждащи съмнения;

− изискване гражданите да попълват декларации за парите в брой над определен размер, които пренасят през граница;

− изискване към банките да докладват за депозиране от отделни лица на големи суми пари в брой;

− премахване на банкнотите с висока стойност;

− използване на плащане по електронен път;

− забрана или понижаване на долната граница за плащания в брой;

− емитиране на нови банкноти и бързо изчерпване на валидността на старите.

Във връзка с изложеното по-горе на 12.11.2018 г. Европейският парламент публикува допълнителни правила за засилване на борбата срещу прането на пари чрез Шестата директива на ЕС за пране на пари (MLD6). Всички държави членки на ЕС бяха задължени и транспонираха MLD6 в националните си законодателства до 3 декември 2020 г., като новите правила са задължителни за държавите членки от 3 юни 2021 г.

В тази връзка бе приет и Регламент (ЕС) 2018/1672 на Европейския парламент и на Съвета относно контрола на парич-

ните средства, които се внасят в Съюза или изнасят от него. Този Регламент влезе в сила на 03.06.2021 г., като отмени Регламент (ЕО) № 1889/2005 от тази дата.

Новият Регламент за контрола на паричните средства предвижда подобряване на съществуващата система за контрол върху влизането или излизането на пари в ЕС, тъй като последните промени в международните стандарти на Работната група за финансови действия (FATF) относно борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма ще бъдат отразени в законодателството на ЕС.

С шестата директива (MLD6) се изброяват и 22 конкретни престъпления за пране на пари, които всички държави членки на ЕС следва да криминализират. Някои по-интересни престъпления са престъпленията върху околната среда, киберпрестъпленията и престъпленията, свързани с преките и с косвените данъци.

По-доброто сътрудничество за борба с тези престъпления ще доведе до положителна промяна.

И все пак, все още има много начини за въвеждане на пари в брой в легален бизнес или в институции, така че чрез разслояване и разбъркване паричните средства да се изперат и да се загуби пряката връзкая с незаконния им произход.

Сред тях са:

1. Установяване на бизнес, който работи с пари в брой − хотел, казино, ресторант, магазин, нощен клуб, туристически атракции и др.

2. „Мулета“ − лица, които пренасят през границата суми срещу малки възнаграждения. Сумите може да са под или над горната граница, установена в държавите като разрешена за пренасяне през граница без задължение за деклариране. Ако сумите вече са внесени по банка, мулетата ги теглят в брой и ги внасят по свои фиктивни смтеки, след което се превеждат на престъпния им собственик. Мулетата обикновено са лица под 21 години.

3. „Куковица-смърфинг“ чрез използване на множество фирми за доставка на пари в брой, при което множеството поръчки от легални изпращачи се смесват с парите от престъпна дейност, така че при легалните притежатели пристигат мръсните пари, а при престъпниците − чистите пари.

4. „Смърфинг“ − практика, при която притежателят на мръсните пари ги разпределя на малки порции и ги влага така в банка, за да не са обект на проверка или на докладване от банките или финансовите институции. След което се завъртат.

5. Залагания, казина, лотарии са другият начин за пране на пари, който използва легален, макар и регулиран бизнес. В някои държави, например Англия, приходите от хазарт не се облагат и лицата могат да посещават казината и след това да внасят големи суми, като обясняват произхода им с печалбите.

6. Други − криптовалути, покупко-продажба на недвижими имоти с големи печалби, предплатени карти и т.н.

5. Митнически процедури при определяне на произхода при внос на стоки в ЕС

Същността на произхода се изразява в определяне на икономическата националност на стоките в международната търговия. Произходът на стоките има важна роля като инструмент на търговската политика и като елемент на митническия контрол. Той влияе върху облагането на стоките с мита и за прилагането на мерките на търговската политика.

В зависимост от приложното поле се различават два вида произход:

− непреференциален – за цели, различни от предоставяне на преференции, и

− преференциален – за целите на преференциалното третиране.

Произходът винаги се определя в конкретен контекст, като се прилага съответната нормативна уредба – правила за произход.

Непреференциалният произход на стоките най-общо се използва за прилагане на мерки на търговската политика, различни от преференциално третиране по договорни или едностранни тарифни преференции, като например: антидъмпингови или изравнителни мита, търговско ембарго, защитни мерки, количествени ограничения, някои видове тарифни квоти, за статистически цели, за маркиране на произхода и др., както и за възстановявания при износ на селскостопански стоки от ЕС.

Доказването на непреференциален произход става въз основа на сертификати за произход, универсални сертификати за произход, сертификати за произход на селскостопански стоки, текстилни сертификати и др.

Предвид развитието на договореностите в рамките на Световната търговска организация и на Световната митническа организация, на практика най-високи и от най-съществено значение за приходите са антидъмпинговите и изравнителните мита. Те са в пряка зависимост от непреференциалния произход на стоките. Същият произход е от значение при прилагането на редица забрани и ограничения по вноса, приети както на ниво ЕС, така и на международно ниво.

В членове 60 и 61 от МКС се установяват правилата за определяне на непреференциалния произход на стоките за целите на прилагането на:

а) Общата митническа тарифа (с изключение на мерките по чл. 56, пар. 2, букви г) и д) от същия регламент;

б) мерки, различни от тарифните, установени от разпоредби на Съюза и уреждащи специфични области във връзка с търговията със стоки, и

в) други мерки на Съюза, отнасящи се до произхода на стоките.

Съществуват две базови понятия при определянето на произхода на стоките – „изцяло получени“ продукти и продукти, които са претърпели „последна съществена трансформация“.

За стоките, изцяло получени в една-единствена държава или територия, се счита, че произхождат от тази държава или територия, т.е. са изцяло получени в нея и са регламентирани в чл. 31 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/2446 (ДР).

За стоките, чието производство включва участието на повече от една държава или територия, се счита, че произхождат от държавата или територията, в която са претърпели последната си съществена, икономически обоснована обработка или преработка в оборудвано за тази цел предприятие и довела до производството на нов продукт, или която представлява важен стадий от производството, т.е. където стоките са претърпели „последна съществена трансформация“.

Съгласно чл. 32 от ДР се счита, че стоките, изброени в Приложение 22-01 от ДР „Уводни бележки и списък на операциите по съществена обработка или преработка, които придават непреференциален произход“, са претърпели последната си съществена преработка или обработка, довела до производството на нов продукт или представляваща важен стадий от производството в държавата или територията, в която са изпълнени правилата, определени в посоченото приложение, или която се определя от тези правила.

Член 33 от ДР съдържа разпоредба, предназначена да предотврати заобикалянето на произхода за случаите, когато обработката или преработката на продукта се извършват само с цел заобикаляне на разпоредби, приложими към тези стоки от определени страни. Счита се, че всяка операция по преработка или обработка, извършена в друга държава или територия, не е икономически обоснована, ако въз основа на наличните факти бъде установено, че целта на тази операция е била да се избегне прилагането на мерките, посочени в чл. 59 от МКС.

Например: стока с код 090111. Описание: кафе недекофеинизирано. Първични правила: стоките от тази подпозиция са с произход от държавата, в която са били получени в своето естествено или непреработено състояние. Остатъчно правило към главата, приложимо към смесите: произходът на смес от продукти от настоящата глава е от държавата на произход на материалите, които представляват тегловно повече от 50% от сместа. Теглата на материалите с един и същ произход се отчитат заедно. Остатъчно правило към главата: когато държавата на произход не може да бъде определена чрез прилагане на първичните правила и другите остатъчни правила към главата, държавата на произход на стоките е тази, от която произхожда най-голямата част от материалите, определена въз основа на теглото на материалите[66].

Съгласно чл. 61 от МКС, когато в митническата декларация съгласно митническото законодателство е посочен произходът на стоките, митническите органи могат да изискат от

[66] **Мадански, Ц., И. Ставрева.** Основи на митническия контрол. Част I. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2017 (2. доп. изд.), с. 135.

декларатора да го докаже. При представяне на доказателство за произход на стоките съгласно митническото законодателство или друго законодателство на Съюза, уреждащи специфични области, митническите органи имат право в случаи на основателно съмнение да поискат всякакви допълнителни доказателства, за да се уверят, че посоченият произход съответства на правилата, установени в съответното законодателство на Съюза.

Допълнителни разпоредби за придобиване на непреференциален произход са включени в чл. 57−59 от Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2447. В чл. 57 от РИ се посочва, че сертификати за произход на продуктите с произход от трета държава, за които са установени специални непреференциални разпоредби при внос, се издават, като се използва формулярът, поместен в Приложение 22-14 − Сертификат за произход на определени продукти, за които се прилагат специални непреференциални споразумения за внос. Тоест предвиден е формуляр, който да се използва при някои специални непреференциални разпоредби при внос в ЕС, но не е предвиден такъв при износ от ЕС. Съгласно чл. 58 от РИ специалните непреференциални разпоредби при внос в ЕС, изискващи издаване на посочения в Приложение 22-14 формуляр на Сертификат за произход, се обвързват със създадена процедура за административно сътрудничество, освен ако в съответните разпоредби е посочено друго.

Преференциалният произход придава определени тарифни ползи (внос с намалени или нулеви ставки на митата) на стоки, търгувани между страни, които са се споразумели помежду си за това, или когато едната страна на автономно основание ги е предоставила едностранно.

Сред споразуменията за преференциална търговия с трети страни с особено важна роля се открояват:

− Споразуменията за свободна търговия със страните членки на Европейската икономическа зона (The European Economic Area) − Исландия, Норвегия и Лихтенщайн[67];

[67] Европейската икономическа зона (ЕИЗ), по-рано Европейско икономическо пространство (ЕИП), е създадена на 1 януари 1994 г. след

− Споразуменията за стабилизация и асоцииране със страните от Западните Балкани – Албания, Северна Македония, Хърватия, Босна и Херцеговина, Черна гора, Сърбия[68];

− Евро-средиземноморските споразумения за асоцииране с Алжир, Тунис, Мароко, Израел, Палестински власти, Йордания, Ливан, Сирия;

− Споразумение за икономическо партньорство със страните от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн;

− Споразумение за свободна търговия с Корея и др.[69]

Автономните преференциални договорености с най-голямо приложение са:

− Решение на Съвета № 822/2001 за асоцииране на Отвъдморските страни и територии към Европейската общност − за Отвъдморски страни и територии;

споразумение между страните членки на Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) и Европейската общност (ЕО), преобразувана по-късно в Европейски съюз (ЕС). Това позволява на страни членки на ЕАСТ (днес Исландия, Лихтенщайн и Норвегия) да участват във вътрешния пазар на ЕС без конвенционално членство в ЕС. В замяна на това те са задължени да приемат цялото законодателство на ЕС, свързано с единния пазар, с изключение на законите за селското стопанство и рибарството. Швейцария, макар да е член на ЕАСТ, не се присъединява към ЕИЗ. ЕИЗ надхвърля обхвата на традиционните споразумения за свободна търговия (ССТ), като разширява обхвата на пълните права и задължения в рамките на вътрешния пазар на ЕС, за да включва държавите от ЕИП и ЕАСТ (с изключение на Швейцария). ЕИП включва четирите свободи на вътрешния пазар (свободно движение на хора, стоки, услуги и капитал) и свързаните с тях политики (конкуренция, транспорт, енергетика и икономическо и парично сътрудничество).

[68] ЕС е разработил политика за подкрепа на постепенната интеграция на държавите от Западните Балкани със Съюза. На 1 юли 2013 г. Хърватия стана първата от седемте държави, които се присъединиха към ЕС, а Черна гора, Сърбия, Република Северна Македония и Албания са държави – официални кандидатки за членство. Започнаха преговори за присъединяване с Черна гора и Сърбия, както и разглеждането на главите по присъединяването им, а Босна и Херцеговина и Косово са държави – потенциални кандидатки.

[69] **Маданski, Ц., И. Ставрева.** Основи на митническия контрол. Част I. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2017 (2. доп. изд.), с. 136.

− Регламент на Съвета № 732/2008 за прилагане на схема на общи тарифни преференции – за Общата система за преференции (GSP);

− Регламент на Съвета № 1215/2009 за въвеждане на изключителни търговски мерки за страните и териториите, участващи или свързани с процеса на ЕС за стабилизация и асоцииране;

− Регламент (ЕО) № 55/2008, въвеждащ автономни търговски преференции за Република Молдова;

− Регламент (ЕС) № 374/2014 за преференциално третиране на стоки от Украйна и други.

Целите на всички договорености за преференциален произход са еднакви. Все пак разпоредбите на тези договорености могат да варират и всяка договореност има своя самостоятелна нормативна база. Независимо от различията в някои детайли на индивидуалните договорености, в повечето от тях се съдържат един и същи тип разпоредби.

Преференциален произход се придава на стоки от конкретни страни, които са изпълнили определени критерии, залегнали в протоколите за произход към споразумението между съответните страни или в правилата за произход съгласно автономните разпоредби. За получаване на преференциален произход тези критерии обикновено изискват стоките да са изцяло получени или да са претърпели достатъчна обработка или преработка. Фактически това означава, че стоките трябва да са произведени от суровини или компоненти, които са отгледани или произведени в страната бенефициер, или ако това не е така, поне да са претърпели определена степен на обработка или преработка в страната бенефициер. Такива стоки се считат за „стоки с произход“. За разбирането на тези условия трябва да се има предвид значението на следните понятия:

„Държава бенефициер“ означава държава бенефициер на Общата система за преференции, включена в Приложение II към Регламент (ЕС) № 978/2012 на Европейския парламент и на Съвета.

„Производство“ – всеки вид обработка или преработка, включително сглобяване.

„Материал“ – всяка съставка, суровина, компонент или част и т.н., използван/а при производството на продукта.

„Продукт“ – продуктът, който се произвежда, дори когато той е предназначен за последващо използване в друга производствена операция.

„Стоки“ – както материалите, така и продуктите.

„Двустранна кумулация“ – система, която позволява продуктите с произход от Съюза да бъдат считани за материали с произход от държава бенефициер, когато са били допълнително преработени или вложени в даден продукт в посочената държава бенефициер.

„Изявление за произход“ – изявление, изготвено от износителя или от лицето, извършващо повторна експедиция на стоките, в което се посочва, че обхванатите от него продукти отговарят на правилата за произход по схемата.

Разпоредбите за кумулация на произхода предвиждат използване в производството на материали от други страни, които не е необходимо да се подлагат на достатъчна обработка или преработка за добиване на произход на получения продукт.

Различават се следните видове кумулация:

− двустранна, която действа между две страни по преференциална договореност, като използваните материали трябва да са придобили произход;

− диагонална, която действа между повече от две страни, обвързани помежду си със споразумения за преференциална търговия, съдържащи идентични правила за произход, като използваните материали трябва да са придобили произход;

− регионална, която действа само в рамките на Общата система за преференции между група страни бенефициенти от определен регион, като използваните материали трябва да са придобили произход;

− пълна, която действа между група страни от определена зона, в която всички достатъчни обработки и преработки на материали без произход се натрупват в рамките на зоната, без да се изисква използваните материали да са придобили произход.

Кумулацията на произхода е важно улеснение на търговията, което позволява на държавите с еднакви правила за произход да работят заедно, за да произвеждат продукти, които отговарят на условията за преференциално тарифно третиране. Оказва се, че съществуващите условия за регионална кумулация на произход/вид кумулация, която понастоящем действа в рамките на три регионални групи държави, са сложни или твърде строги. Ето защо те следва да бъдат опростени и смекчени. Така наред с действащата двустранна кумулация на произхода на материали от ЕС и страна бенефициер по Общата система за преференции с Регламент (ЕС) № 1063/2010 на Комисията от 18 ноември 2010 г. за изменение на Регламент № 2454/93 са въведени четири нови вида на кумулация:

− разширена кумулация със страните партньори на ЕС по Споразумението за свободна търговия;

− кръстосана регионална кумулация − между регионалните групи I (Бруней, Камбоджа, Индонезия, Лаос, Малайзия, Филипини, Сингапур, Тайланд, Виетнам) и III (Бангладеш, Бутан, Индия, Малдиви, Непал, Пакистан, Шри Ланка);

− кумулация на произхода между държавите бенефициери и Швейцария, Норвегия и Турция;

− кумулация на произхода в страните бенефициери на ЕС по ОСП с материали с произход от Турция.

Създадена е нова регионална група за кумулация − група IV Mercosur, състояща се от четири страни − Аржентина, Бразилия, Парагвай и Уругвай.

Когато стоките са заявени като такива с конкретен преференциален произход, това трябва да бъде удостоверено чрез документ, удостоверяващ произхода и наричан „доказателство за произход“.

Доказателствата за произход са документите, издадени в страната на износа, с които в страната на вноса се удостоверява преференциалният произход на стоките и според съответната договореност те са:

1. Сертификати, издадени от митническите органи или оправомощени за целта органи или организации в страната на износа, например:

− Сертификат за движение EUR.1 – съгласно споразуменията за свободна търговия и други преференциални договорености, включително и при едностранни преференции, по Приложение 22-08 от РИ;

− Сертификат за движение EUR-MED при прилагане на паневро-средиземноморските протоколи за кумулация в паневро-средиземноморската зона за кумулация;

− Сертификат за произход − Формуляр А − в рамките на GSP-системата, по Приложение 22-08 от РИ.

2. Декларация за произхода, изготвена от износителя върху фактурата, в случаи на:

− пратки, съдържащи стоки с произход до определена стойност (6000 евро) или

− одобрени износители от митницата на страната на износа.

За улесняване на издаването на доказателства за произход на стоки, изнасяни за страни по споразумения за свободна търговия, се използва „Декларация на доставчика“ за придобит преференциален произход на стоките съгласно съответните споразумения за свободна търговия. Тя може да бъде еднократна или дългосрочна и се използва от износителите като документ в подкрепа на молбата за издаване не сертификати EUR.1 и EUR-MED или за издаване на декларации на износителите.

Документните доказателства за произход имат ограничен срок на валидност, определен в съответните разпоредби. Срокът започва да тече от деня на издаване на доказателството за произход. Все пак, предвидени са определени случаи, при които по изключение доказателството за произход може да бъде прието и след определения срок. Износителите са длъжни да съхраняват копия от доказателствата за произход и документите, свързани с тях, за срок от три години от датата на издаване.

В определени случаи доказателтвото за произход би могло да се издаде впоследствие, а в случай на кражба, загуба или унищожаване износителят може да поиска издаване на дубликат. В този случай в клетка „Забележки“ се изписва на съответния език „Издаден впоследствие“ или „Дубликат“. При

издаване на „дубликат“ в клетката се изписва „Дубликат“ и той носи датата на първоначално издаденото доказателство. В общия случай сертификатите EUR.1 и EUR-MED се издават от митническите органи, Сертификатът за произход Форма А – от компетентните органи на страната бенефициент, а Декларацията върху фактурата и Декларацията на одобрен износител – от износителя.

От 1 януари 2014 г. е в сила Регламент (ЕС) № 978/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за прилагане на схема от общи тарифни преференции и за отмяна на Регламент (ЕО) № 732/2008 на Съвета. Той въвежда нова схема от общи тарифни преференции за периода 2014 – 2023 г., като повече от 60 държави престават да бъдат бенефициери по Общата система за преференции (ОСП), въпреки че остават в списъка на държавите с право на участие (Приложение I от Регламент (ЕС) № 978/2012). Държавите, които продължават да бъдат бенефициери по ОСП, са включени в Приложение II на цитирания Регламент.

С разпоредби в Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2447, за да осигурят правилното прилагане на схемата ОСП, държавите бенефициери се задължават да създадат система REX за регистрирани износители за удостоверяване на произхода, като вместо настоящите Декларация върху фактура и Формуляр А ще се издава „Изявление за произход“ по Приложение 22-07 от РИ.

Избягване на митата чрез деклариране на различен произход

Вносителите могат да намалят задължението за плащане на мита, като декларират погрешна държава на произход на внесените стоки. По този начин те получават намалена или нулева митническа ставка, определена в преференциален търговски режим, и/или избягват плащане на антидъмпингови или изравнителни мита, установени за действителната държава на произход. Понякога истинският произход на стоките се прикрива чрез трансбордиране с цел измама в междинна дър-

жава, където стоките временно се съхраняват в склад и след това се изпращат в ЕС с неверни документи.

OLAF провежда разследвания по отношение на избягването на плащането на антидъмпингови мита. През юни 2013 г. ЕС наложи антидъмпингово мито върху соларни модули, произведени в Китай. В рамките на седмици се появиха начални признаци, че това мито се избягва чрез невярно описание на произхода. През декември 2013 г. OLAF започна разследвания относно трансбордиране с цел измама през Япония (невярно описание за японски произход), а през март 2014 г. – трансбордиране с цел измама през Малайзия (невярно описание за малайски произход)[70].

Ако дадена държава членка има основателни съмнения за валидността и/или автентичността на доказателството за твърдението за преференциален произход, тя може да изпрати искане за административно сътрудничество на държавата бенефициент/партньор на преференциални търговски режими (ПТР) за потвърждение. Основателни съмнения могат да възникнат, когато образецът на печат, използван върху доказателствения документ, или издаващият го орган се различават от показаните в базата данни на системата за управление на образци. Държавите членки обаче докладват за проблеми с държави като Индия, Индонезия, Афганистан, Непал и Бангладеш, свързани със закъснели отговори и лошо качество на отговорите на исканията за административно сътрудничество.

Споразуменията за взаимопомощ към международни споразумения предоставят правно основание за искане на информация от държави, които не членуват в Европейския съюз. Европейската сметна палата констатира при своите проверки случаи на недостатъчно сътрудничество от страна на Китай, по-специално за проблеми с получаването на отговори на изпратени искания. В рамките на проведена през 2014 г. съвместна между OLAF и държавите членки на ЕС митническа

[70] The OLAF Report 2015, p. 20, 30−31. Publications Office of the European Union, 2016. Вж. на https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/olaf_report_2015_en.pdf (посетен на 08.01.2021 г.).

операция Snake, насочена към борба срещу занижаването на стойността на внасяните текстилни изделия и обувки, е установено, че Китай е отговорил само на 1/3 от всички 150 искания за проверка[71].

6. Митнически процедури при определяне на тарифното класиране при внос на стоки в ЕС

Европейският митнически съюз е в основата на единния пазар на Европейския съюз, на който се осъществяват четирите свободи: свободно движение на стоки, хора, услуги и капитали. Една от първите стъпки е създаването на обща тарифа, която дава възможност да се премахнат всички мита при търговията между страните членки. Процесът приключва през 1968 г., когато всички мита и ограничения са премахнати чрез създаването на Обща митническа тарифа (ОМТ). Общата митническа тарифа е концепция, сбор от закони, а не конкретен нормативен акт. Тя отразява цялото европейско законодателство, влияещо върху размера на митата на стоките, дължими при внасянето им от трети страни. ОМТ се прилага от всички държави членки на ЕС при внос на стоки в ЕС от трети страни и представлява комбинация от стокова номенклатура и ставки на митата.

Ставките на митата силно зависят от икономическата чувствителност на продуктите и са средство за защита на икономическите интереси. ЕС непрекъснато приспособява Общата митническа тарифа и я използва като инструмент за управление на световната търговия. Съюзът участва в осем кръга търговски преговори по Тарифата, намалявайки значително ставките на митата съгласно Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ). В съответствие с правилата на Световната митническа организация увеличения на ставките на митата

[71] Европейски съюз, Специален доклад на Европейската сметна палата „Процедури за внос − неефективното им прилагане и недостатъците в правната рамка се отразяват неблагоприятно върху финансовите интереси на ЕС“. Служба за публикации, 2017, с. 20, 30−31.

са възможни само ако се предвижда компенсация чрез намаляване на други ставки.

Стоковата номенклатура на Световната митническа организация (СМО) е известна като Хармонизирана система за описание и кодиране на стоките (ХС). Същата се състои от кодове, съставени от 6 цифри (позиции и подпозиции по ХС), и се използва като база за националните митнически тарифи и за целите на международните търговски статистики от повече от 200 държави.

С Международната конвенция по Хармонизираната система за описание и кодиране на стоките е създадена Хармонизираната система. Тя е базовата номенклатура на Общата митническа тарифа (ОМТ) и Комбинираната номенклатура (КН) на ЕС.

Приетите в СМО Обяснителни бележки към ХС (ОБХС) се използват за тълкуване на обхвата на позициите и подпозициите на ХС.

В член 56 на Регламент 952/2013 е дадено определение за Обща митническа тарифа, която включва:

– комбинираната номенклатура на стоки;

– всяка друга номенклатура, установена с разпоредби на Съюза;

– конвенционалните или нормалните автономни мита;

– преференциалните тарифни мерки, предвидени в споразумения, които Съюзът е сключил със страни или територии извън митническата територия на Съюза;

– автономни мерки, които предвиждат намаляване или освобождаване от мита за определени стоки;

– благоприятното тарифно третиране за определени стоки;

– други тарифни мерки, предвидени в законодателството на Съюза в областта на селското стопанство и др.

С член 1 от Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета от 23 юли 1987 г. относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа Комисията установява стокова номенклатура, наричана Комбинирана номенклатура, или накратко КН, отговаряща едновременно на изискванията на Общата митническа тарифа, на статистиката за външната

търговия на Общността и на други политики на Общността относно вноса и износа на стоки.

Комбинираната номенклатура от своя страна включва:

− номенклатурата на Хармонизираната система;

− подраздели към тази номенклатура, наричани „КН подпозиции“;

− предварителни разпоредби, допълнителни глави или раздели с бележки и бележки под линия, отнасящи се до КН подпозициите.

В Приложение I на Регламент (ЕИО) № 2658/87 се съдържат самата Комбинирана номенклатура, митническите ставки на ОМТ, както и друга необходима информация. Приложението съдържа също така конвенционалните тарифни ставки.

С член 2 от същия Регламент Комисията установява Интегрирана тарифа на общностите, наричана TARIC (ТАРИК)[72]. Популярното съкращение на информационната система на Интегрираната тарифа на Европейските общности е ТАРИК. Държавите членки на ЕС разполагат с база данни, в която са кодифицирани и интегрирани всички мерки, произтичащи от тарифното, търговското и селскостопанското законодателство на ЕС, като тя се обновява всекидневно. Чрез интегриране и кодиране на тези мерки базата данни ТАРИК осигурява тяхното еднакво прилагане от всички държави членки и дава на икономическите оператори ясен поглед върху всички мерки, които трябва да бъдат предприети при внос или износ на стоки.

ТАРИК отговаря на изискванията на Общата митническа тарифа, на статистиката за външната търговия, на търговската, селскостопанската и другите политики на Съюза относно вноса или износа на стоки.

TARIC се основава на Комбинираната номенклатура и включва ставките на митата, но също така и други такси за внос и износ, включително освобождаване от мита и преференциални тарифни ставки, прилагани за специфични стоки при внос или износ, и всяка друга информация, необходима за изпълнението или управлението на кодовете на TARIC.

---

[72] От френски език TARIC – Tarif intégré de la Communauté.

Всяка подпозиция от КН има осемцифров кодов номер:

− първите шест цифри са кодовите номера, отнасящи се до позициите и подпозициите от номенклатурата на Хармонизираната система;

− седмата и осмата цифра обозначават подпозициите от КН за нуждите на ЕС. Когато позиция или подпозиция от Хармонизираната система няма по-нататъшни подраздели за нуждите на ЕС, седмата и осмата цифра са „00“.

Така наречените подзаглавия на ТАРИК трябва да се идентифицират с деветата и десетата цифра, които заедно с кодовите номера от по-горе образуват кодовите номера на ТАРИК. При липса на подраздел за ЕС деветата и десетата цифра са „00“.

Кодовете на TARIC, както и допълнителните кодове, се прилагат за вноса и, ако е приложимо, за износа на стоки, предмет на съответните подзаглавия. Държавите членки могат да добавят подразделения или допълнителни кодове за национални цели.

В Регламент (ЕИО) № 2658/87 е разгледана и процедурата по разглеждане и приемане на различни мерки, засягащи прилагането на Комбинираната номенклатура и на TARIC, като обяснителни бележки, изменения към Комбинираната номенклатура в съответствие с промените в търговската политика и/или регулирането на митата, изменения, целящи изясняване на текстове, и др. Чрез нея обаче не могат да се изменят равнищата на митата, митата за земеделски продукти и количествените ограничения, определени в изпълнение на разпоредбите на ЕС.

Най-важната част от Регламент (ЕИО) № 2658/87 относно Общата митническа тарифа е Приложение I, съдържащо Комбинираната номенклатура. Всяка година Комисията приема регламент, възпроизвеждащ цялостната версия на Комбинираната номенклатура, заедно с митническите ставки, който се публикува не по-късно от 31 октомври в *Официален вестник* на европейските общности и се прилага от 1 януари следващата година.

Комисията приема Обяснителни бележки към Комбинираната номенклатура (ОБКН) след разглеждането им от секция

„Тарифна и статистическа номенклатура“ на Комитета по Митническия кодекс. Обяснителните бележки към КН съществено допринасят за тълкуването на обхвата на различните позиции, без обаче да имат задължителна правна сила. Те се публикуват в серия С „Информация и известия“ на *Официален* вестник *на ЕС*[73].

Търсенето се осъществява по два начина − чрез кода на стоката по ТАРИК или чрез описание на стоката.

ТАРИК се обновява ежедневно чрез трансмисия на данни от ГД „Данъци и Митнически съюз“ към държавите членки. По този начин се гарантира незабавна и коректна информация, която се интегрира в националните митнически информационни системи.

Тарифното класиране на стоките е елемент от фактическия състав, който води до възникване на митническо задължение при поставяне на стоки под митнически режим. Действията по извършване на тарифното класиране на стоките се предприемат от лицата, които притежават качеството „декларатор“ самостоятелно и независимо от митническите органи, след което получават в митническата декларация кода на стоката съгласно Комбинираната номенклатура (КН). Подреждането на стоките в КН е от най-значимите действия, които имат пряко отношение към това кои митнически разпоредби трябва да бъдат приложени, какъв размер на митническата ставка следва да бъде приложен и какви ще са дължимите мита. Митническите органи могат самостоятелно и независимо от вносителя да проверят тарифното класиране, като установят дали същото е извършено законосъобразно, или не. На практика правилното определяне на тарифния номер е един от най-сложните процеси. Решенията за определяне на друг код по Комбинираната номенклатура или

---

[73] Справки за прилаганите по вноса и износа мерки могат да бъдат направени в базата данни ТАРИК на ЕС (TARIC − Tarif Intégré de la Communauté), която е достъпна чрез страницата на Европейската комисия в интернет https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp (посетена на 10.01.2021 г.).

на код по ТАРИК, различен от декларирания, се оспорват по реда на митническото законодателство пред съответните съдилища[74].

7. Облагане на стоките с вносни мита при внос в ЕС

През първите десетилетия на XX в. проблемите, свързани с търговията, подтикват държавите да се впуснат във все по-сложни взаимодействия, като това създава нуждата от платформа, която да улесни и регулира търговските отношения. Подписаното в резултат на това на 30 октомври 1947 г. Общо споразумение за митата и търговията (ГАТТ[75]), от една страна, осигурява Международна кръгла маса за провеждане на обсъждания чрез създаването на многостранен подход към търговията, а от друга − установява система от международно признати правила относно търговията. Първоначалната идея е създаването на еднакви условия за всички членове посредством „съществено намаляване на митата и други пречки пред търговията и премахване на дискриминационното третиране в международните търговски отношения“.

По-късно ГАТТ се преобразува и се институционализира под формата на Световна търговска организация.

Европейската комисия играе ключова роля за осигуряване на справедливи условия за търговия на производителите в Съюза, като непрекъснато приспособява своята Обща митническа тарифа и я използва като инструмент за управление на световната търговия. Европейският съюз участва в осемте кръга на търговски преговори по тарифата, намалявайки значително ставките на митата, съгласно Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ).

От датата на присъединяване към Европейския съюз всяка новоприета държава членка възприема и прилага изцяло

---

[74] **Трифонова С., М. Фетваджиева.** Съдебна практика в областта на тарифното класиране на стоки. − *Митническа хроника*, 2016, № 3, с. 3−4.

[75] General Agreement on Tariffs and Trade – GATT.

Общата търговска политика на ЕС по отношение на вноса от трети страни, в това число Общата митническа тарифа и преференциалните търговски споразумения на ЕС.

Размерът на всеки вид данък е много важен елемент на икономическото управление на която и да е страна или съюз и е динамична величина. Размерът на митото е основното оръжие на митническата политика. В съответствие с правилата на Световната митническа организация увеличения на ставките на митата в Общата митническа тарифа са възможни, само ако се предвижда компенсация чрез намаляване на други ставки.

Митата, които могат да бъдат налагани от държавите, членуващи в Световната търговска организация (СТО), могат да бъдат разделени на четири вида. Едни от най-често прилаганите са от първия вид, а именно митата за най-облагодетелствана нация − максималните, които могат да бъдат налагани, освен ако не е сключено преференциално споразумение, което регламентира по-ниски тарифни ставки. На следващо място трябва да посочим преференциалните мита, които произтичат от договореност или споразумение, дефиниращо по-ниски ставки на митата при внос, например в рамките на Северноамериканското споразумение за свободна търговия (НАФТА) и на Всеобхватното икономическо и търговско споразумение между ЕС и Канада (ВИТС). Третият вид мита са т.нар. ОПС мита, т.е. окончателните пределни ставки, при които са посочени конкретни стойности, представляващи максималната стойност на митата за най-облагодетелствана нация, които могат да бъдат наложени. Четвъртият вид мита са ефективно наложените – това са тези, които са де факто дължими за отделните продуктови групи[76].

Вносителите добавят платеното мито към стойността на вносните стоки, с което продажната им цена на вътрешния пазар се увеличава, съответно намалява тяхната конкуренто-

[76] **Начков, А.** За митата и митническата политика на ЕС и САЩ. София: Институт за пазарна икономика, 2018; https://ime.bg/bg/articles/za-mitata-i-mitnieskata-politika-na-es-i-sasht/.

способност по отношение на аналогични стоки, произведени от местни производители. Този вид защита на местните производители на продукти чрез увеличаване на цената на аналогичен вносен продукт представлява т.нар. „номинална норма на защита“.

За съвременната търговия е характерно явление, известно като „тарифна ескалация“. То се характеризира с нарастване на митническите ставки в зависимост от степента на обработка на вносните стоки. Типичен случай е прилагането на ниско или нулево мито върху вносните суровини и материали и нарастване на митото за продуктите, претърпели следваща преработка.

Едно от най-големите постижения на Световната търговска организация е консолидирането на нейния Орган за уреждане на спорове, който разполага с правомощията да регулира търговските спорове и да прилага своите решения. Този механизъм за уреждане на спорове функционира на базата на предварително установени правила, които дават на членовете на СТО, независимо от тяхната политическа тежест или икономически успехи, възможността да внасят жалби по отношение на предполагаеми нарушения на правилата на СТО и да търсят репарации. Същият води до намаляване на едностранните защитни мерки, към които държавите са имали склонност да прибягват преди време и които са предизвикали ответни реакции от засегнатите държави и са довеждали понякога до истински търговски войни.

Най-важната отличителна характеристика на режима *Допускане за свободно обращение* представлява наличието на облагане на внасяните несъюзни стоки с вносни мита и други държавни вземания, без чието начисляване и събиране е невъзможно да се оформи режимът и стоките да придобият статус на съюзни стоки.

В общия случай, при допускане за свободно обращение на насъюзни стоки, подлежащи на облагане с вносни мита, възниква митническо задължение в момента на приемане на митническата декларация, както следва от текста на чл. 77 от МКС. Длъжник за заплащане на възникналото митническо задължение по правило е декларatорът. При косвено представи-

телство лицето, за сметка на което се извършва митническото деклариране, също е длъжник. Следва да се има предвид, че когато за плащането на вносни мита, съответстващи на едно митническо задължение, има повече от един длъжник, длъжниците са солидарно отговорни за заплащането на съответния размер на митото.

Във връзка с горното е важно да се уточни обхватът на понятието „митническо задължение“, което означава задължението на лице да заплати размера на вносните мита, приложими за определени стоки съгласно действащото митническо законодателство (чл. 5, т. 18 от МКС).

Определянето на митническото задъжение се извършва на базата на разгледаните по-горе т.нар. елементи за облагане: произход, тарифно класиране и митническа стойност на стоките.

Европейският съюз като митнически съюз прилага общо пет вида вносни мита в зависимост от начина на тяхното формиране:

1) адвалорно;
2) специфично;
3) комбинирано;
4) алтернативно и
5) компонентно.

Адвалорното мито (ad-valorem) се изчислява като процент от стойността на стоката.

Например ако митническата стойност на лук от Северна Македония е 1000 евро, а ставката на митото е 9,6%, адвалорното мито се изчислява като митническата стойност 1000 евро се умножи по митническата ставка в проценти:

1000 евро x 9,6% = 96 евро дължимо мито в ЕС.

Специфичното мито се определя като фиксирана парична сума върху определен физически показател. Например митото за пресни банани, включително хлебните, пресни или сушени от глава 8 на КН, с код по КН 0803 90 10 в размер на 132 евро/1000 kg/net.

Комбинираното мито (нар. още смесено) представлява комбинация от адвалорно и специфично мито (от вида

15,4% + 65 евро/100 kg). Например митото за чесън с код по КН 0703 20 00 от вида 9,6% + 120 евро/100 kg/net.

Алтернативно се нарича митото, при което се използват стойности MIN и MAX (минимални или максимални стойности) и е от вида:

- ✓ 15%, не по-малко от 20 евро на тон:
- ✓ 6,3% + 30,9 евро/100 kg MAX 18.2%
- ✓ 18,4% MIN 22 евро/100 кг MAX 24 евро/100 kg.

Компонентни мита са тези, при които се отчитат вложените базови селскостопански продукти захар и брашно.

Видовете мита, приложими в Европейския митнически съюз, в зависимост от правното основание са конвенционално, автономно и мито по отношение на трети страни.

Конвенционални мита (колона 3 от КН) са приложими към стоките, внасяни и произхождащи от страни, които са договарящи по Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ) или с които Общността е сключила споразумения, съдържащи клауза за тарифно третиране като „най-облагодетелствана нация“ (НОН). Прилагат се за стоки, внасяни от трети страни.

Автономни мита са тези, посочени с препратка към забележка под черта. За тях е характерно, че са приети на автономно основание и се прилагат в случаите, когато са по-ниски от конвенционалните мита.

По-ниското между конвенционалното и автономното мито, предвидено за дадена стока, е **мито по отношение на трети страни**.

Размерът на всяко митническо задължение, в това число и на митата, следва да бъде изчислен от митническите органи незабавно в момента, в който те разполагат с необходимите данни, и да бъде отразен в счетоводните документи или на друг носител на счетоводна информация, което представлява вземане под отчет. Възникналото митническо задължение при приемане на декларация трябва да се вземе под отчет не по-късно от 14 дни, след като е разрешено вдигането на стоките.

8. Конкретни примери за прилагане на някои от инструментите на митническата политика при внос на стоки в ЕС

Предизвикателствата, породени от нелоялните търговски практики от страна на трети държави, са все по-осезаеми. Правителствената намеса, масивното субсидиране и политиките, които изкривяват цените, са довели до огромен свръхкапацитет и в крайна сметка до дъмпингов износ на пазара на ЕС. През 2016 г. огромният свръхкапацитет е нанесъл вреди на стоманодобивния сектор в ЕС, като само в Китай свръхкапацитетът в стоманодобивния сектор се оценява на около 350 милиона тона − почти два пъти повече от годишното производство на Съюза. През 2013 − 2015 г. вносът в ЕС на стомана от Китай рязко е нараснал, а пазарните цени за някои стоманени продукти са намалели с до 40% поради рязкото увеличение на обема, нанесло особено тежка вреда в стоманодобивния сектор, в който от началото на финансовата криза бяха съкратени 40 000 работни места[77].

Пример 1
Налагане на окончателно антидъмпингово мито върху вноса на електрически велосипеди с произход от Китай

Въз основа на чл. 5 от Регламент (ЕС) 2016/1036 на 20 октомври 2017 г. Европейската комисия започва антидъмпингово разследване по отношение на вноса в Европейския съюз на велосипеди с подпомагане на въртенето на педалите, оборудвани със спомагателен електрически двигател (т.нар. „електрически велосипеди“), с произход от Китайската народна република (КНР).

ЕК започва разследването вследствие на жалба, подадена на 8 септември 2017 г. от Европейската асоциация на

[77] Съобщение на Комисията до Европейският парламент, Европейския съвет и Съвета „Към стабилна търговска политика на ЕС в полза на заетостта и растежа“ COM 2016 (690).

производителите на велосипеди, представляваща над 25% от общото производство на електрически велосипеди в ЕС, съдържаща доказателства за дъмпинг и за произтичаща от него съществена вреда.

В резултат, на 18.07.2018 г. с Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/1012 на Комисията ЕК налага временно антидъмпингово мито върху вноса в Съюза на електрически велосипеди с произход от КНР. Съществен момент от процедурата е, че след публикуването на този Регламент трима китайски производители износители поставят искане относно факта, че електрическите велосипеди, оборудвани със спомагателен двигател за подпомагане на въртенето на педалите със скорост до 45 km/h (т.нар. „високоскоростни електрически велосипеди“), следва да бъдат изключени от обхвата на продукта. Твърдението се мотивира с това, че характеристиките и предназначението на високоскоростните електрически велосипеди съществено се различават, те не подлежат на същите регулаторни изисквания, имат съществено различни цени и разходи и от гледна точка на потребителите не са взаимозаменяеми с другите електрически велосипеди, оборудвани със спомагателен двигател за подпомагане на въртенето на педалите със скорост до 25 km/h.

ЕК е изчислила окончателните дъмпингови маржове, изразени като процент от цената CIF на границата на Съюза, без платено мито: Bodo Vehicle Group Co., Ltd. − 86,3%; Giant Electric Vehicle (Kunshan) Co. − 32,8%; Jinhua Vision Industry Co., Ltd., и Yongkang Hulong Electric Vehicle Co., Ltd. − 39,6%; Suzhou Rununion Motivity Co., Ltd. − 100,3%. Други дружества, оказали съдействие − 48,6%, и всички други дружества − 100,3%.

Въз основа на заключенията относно дъмпинга, вредата, причинно-следствената връзка и интереса на Съюза е направен извод, че следва да бъдат наложени окончателни антидъмпингови мерки върху вноса на „електрически велосипеди“.

В случая е много важно да се отбележи, че паралелно с антидъмпинговото разследване е проведено и антисубсидийно разследване съгласно чл. 24, пар. 1 от Регламент (ЕС) 2016/1037. С оглед на използването на правилото за по-малкото мито и факта, че окончателните проценти на субсидиране са по-ниски от равнището на отстраняване на вредата, се счи-

та за уместно да бъде наложено окончателно изравнително мито на равнището на установените окончателни проценти на субсидиране и след това да бъде наложено окончателно антидъмпингово мито до съответното равнище на отстраняване на вредата:

Bodo Vehicle Group Co., Ltd. − изравнително мито 15,1% и антидъмпингово мито 58,3%;

Giant Electric Vehicle (Kunshan) Co., Ltd. − изравнително мито 3,9% и антидъмпингово мито 20,7%;

Jinhua Vision Industry Co., Ltd., и Yongkang Hulong Electric Vehicle Co., Ltd. − изравнително мито 8,5% и антидъмпингово мито 10,3%;

Suzhou Rununion Motivity Co., Ltd. − изравнително мито 17,2% и антидъмпингово мито 62,1%;

Yadea Technology Group Co., Ltd. − изравнително мито 10,7% и антидъмпингово мито 37,4%;

Други дружества, оказали съдействие − изравнително мито 9,2% и антидъмпингово мито 24,2%, и всички други дружества − изравнително мито 17,2% и антидъмпингово мито 62,1%.

С оглед на установените дъмпингови маржове и предвид равнището на вредата, причинена на промишлеността на Съюза, е взето решение сумите, събрани като обезпечение чрез временното антидъмпингово мито, наложено с Регламента за временните мерки, да бъдат окончателно събрани, но да се има предвид, че окончателните ставки на митото са по-ниски от временните.

В резултат на взетото решение е публикуван Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/73 на Комисията от 17 януари 2019 г. за налагане на окончателно антидъмпингово мито и за окончателно събиране на временното мито, наложено върху вноса на електрически велосипеди с произход от Китайската народна република[78]. В член 1 на посочения Регламент се налага окончателно антидъмпингово мито върху вноса на велосипеди с подпомагане на въртенето на педалите, оборудвани със спо-

[78] *Официален вестник на ЕС*, L 16/108, 18.01.2019.

магателен електрически двигател, с произход от Китайската народна република, в кодове по КН 8711 60 10 и ex 8711 60 90 (код по ТАРИК 8711609010).

Ставката на окончателното антидъмпингово мито, приложима към нетната цена франко границата на ЕС преди митническото оформяне на електрическите велосипеди, произвеждани от посочените в регламента дружества, варира от 10,3% за производителите Jinhua Vision Industry Co., Ltd, и Yongkang Hulong Electric Vehicle Co., Ltd., до 70,1% за дружества, неоказали съдействие. За да се прилагат индивидуалните ставки на антидъмпинговото мито, определени за посочените в приложението дружества, е необходимо пред митническите органи на държавите членки да се представи валидна търговска фактура, върху която фигурира декларация с дата и подпис на служител на издалия фактурата субект, който посочва името и длъжността си, като текстът на декларацията се съставя по следния образец: „Аз, долуподписаният/та, удостоверявам, че (обемът на) електрическите велосипеди, продадени за износ за Европейския съюз и включени в настоящата фактура, са произведени от (наименование и адрес на дружеството) (допълнителен код по ТАРИК) в Китайската народна република. Декларирам, че предоставената в настоящата фактура информация е пълна и вярна“.

Пример 2
Налагане на изравнително мито върху вноса на продукти от стъклени влакна с непрекъсната нишка с произход Египет

На 7 юни 2019 г. Европейската комисия започва антисубсидийно разследване по отношение на вноса в Европейския съюз на продукти от стъклени влакна с непрекъсната нишка (т.нар. „подсилващи материали от стъклени влакна“ или накратко ПМСВ) с произход от Египет, вследствие на жалба, подадена на 24 април 2019 г. от Европейската асоциация на производителите на стъклени влакна от името на производители, представляващи 71% от общото производство в Съюза. На 7 март 2020 г. с Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/379 на Комисията ЕК налага временни изравнителни мита върху вноса

в Съюза на ПМСВ с произход от Египет. В Регламента за временните мерки Комисията стига до временното заключение, че субсидираният внос от Египет причинява съществена вреда на промишлеността на Съюза. Комисията стига до заключението, че нарастването на вноса през разследвания период, както и подбиването, и спадът на цените на промишлеността на Съюза от субсидирания внос са довели до загуба на пазарен дял и рентабилност. Поради това следва да бъдат наложени окончателни изравнителни мерки върху вноса на ПМСВ с произход от Египет в съответствие с правилата на чл. 15, пар. 1 от Основния регламент, който гласи, че окончателното мито следва да съответства на общия размер на установените изравнителни субсидии.

В заключение, ЕК взема решение, което обективира в Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/870 на Комисията от 24 юни 2020 г. за налагане на окончателно изравнително мито и окончателно събиране на временното изравнително мито, наложено върху вноса на продукти от стъклени влакна с непрекъсната нишка с произход от Египет[79], и налагане на окончателно изравнително мито върху регистрирания внос на продукти от стъклени влакна с непрекъсната нишка с произход от Египет. С член 1 от същия Регламент се налага окончателно изравнително мито върху вноса на нарязани на снопчета стъклени влакна с дължина, непревишаваща 50 mm; ровинг от стъклени влакна, с изключение на ровинг от стъклени влакна, които са импрегнирани и промазани и имат загуба на маса при накаляване над 3% (както е определено в стандарт ISO 1887); и матове от нишки от стъклени влакна, с изключение на матове от стъклена вата, класирани в кодове по КН 7019 11 00, ex 7019 12 00 и 7019 31 00 (кодове по ТАРИК 7019120022, 7019120025, 7019120026 и 7019120039) и с произход от Египет. Ставката на окончателното изравнително мито, приложима към нетната цена франко граница на Съюза преди обмитяване на посочените продукти, е 13,1%.

---

[79] *Официален вестник на ЕС*, L 201, 25.6.2020.

В Регламента се подчертава, че ако след разследвания период настъпят събития, които водят до дълготрайна промяна в обстоятелствата, може да бъдат предприети подходящи действия.

Пример 3
Защитни мерки по отношение на вноса на ориз Indica с произход от Камбоджа и Мианмар/Бирма

На 16 февруари 2018 г. в Европейската Комисия е постъпило искане от Италия в съответствие с член 22 от Регламент (ЕС) № 978/2012, в което се призовава към приемането на защитни мерки по отношение на ориз от вида Indica с произход от Камбоджа и Мианмар/Бирма. Към отправеното от Италия искане е изразена подкрепа и от други държави членки на ЕС, в които се произвежда ориз − Испания, Франция, Португалия, Гърция, Румъния, Унгария и България. След като установява, че искането съдържа достатъчно доказателства за това, че оризът Indica с произход от Мианмар/Бирма и Камбоджа е внасян в обеми и на цени, които причиняват сериозни затруднения на промишлеността на Съюза, на 16 март 2018 г., след като информира държавите членки, Комисията публикува Известие за започване на разследване с оглед налагане на защитни мерки. Разследваният пазар обхваща пет пазарни години − от 1 септември 2012 до 31 август 2017 г. Продуктът − обект на разследването, е полубланширан или бланширан ориз Indica с произход от Камбоджа и Мианмар/Бирма, който се класира в кодове по КН 1006 30 27, 1006 30 48, 1006 30 67 и 1006 30 98 и който се внася в Съюза или в насипно състояние за по-нататъшна преработка (мелене, почистване и опаковане), или в малки торби с вместимост до 5 kg или между 5 и 20 kg, които могат да се продават от търговци на дребно без допълнителна преработка. В рамките на разследването е установено, че потреблението на ориз Indica в Съюза намалява с 6% през разследвания период, а именно най-високо равнище на потребление е достигнато през 2013/2014 г. (+ 8%), като през същата година се наблюдава значително увеличение на вноса на ориз Indica от Камбоджа и Мианмар/

Бирма, което води до насищане на пазара. През следващите пазарни години потреблението отбелязва тенденция на намаление. Обемът на вноса от Камбоджа се е увеличил от 163 000 на 249 000 тона. Увеличението на този внос е значително до 2015 − 2016 г., след което се наблюдава лек спад, който съвпада с намаление на потреблението през 2016 − 2017 г. Що се отнася до вноса от Мианмар/Бирма, той също е отбелязал огромно увеличение през разследвания период − от 2000 на 62 000 тона.

Заключението на ЕК е, че е налице причинно-следствена връзка между изпитваните от промишлеността на Съюза сериозни затруднения и вноса от Камбоджа и Мианмар/Бирма и че вносът на ориз Indica от Камбоджа и Мианмар/Бирма се извършва в обеми и на цени, които причиняват сериозни затруднения за промишлеността на Съюза, поради което е основателно да бъдат въведени предпазни мерки.

В заключение, от 18.01.2019 г. за ориз, класиран в код по КН 1006 30 67, е приложим Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/67 на Комисията от 16 януари 2019 г. за налагане на защитни мерки по отношение на вноса на ориз Indica с произход от Камбоджа и Мианмар/Бирма[80], с който временно (за 3 години) са въведени мита върху вноса на ориз Indica с произход от Камбоджа и Мианмар/Бирма, класиран в кодове по КН 1006 30 27, 1006 30 48, 1006 30 67 и 1006 30 98, като през първата година − 2019, приложимото мито е 175 евро за тон, през втората – 2020, е 150 евро за тон, а през 2021 г. − 125 евро за тон.

9. Режим „Едновременно допускане за свободно обращение и крайна употреба на стоки, които са предмет на освободена доставка по ДДС за друга държава членка на ЕС“ – режим 42

Оформянето на стоки, внесени в ЕС от трети държави и поставени под режим *Едновременно допускане за свободно обращение и крайна употреба на стоки, които са предмет*

[80] *Официален вестник на ЕС*, L 15, 17.1.2019.

на освободена доставка по ДДС за друга държава членка, е въведено като възможност за вносителите в Съюза с Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28.11.2006 г. относно общата система на данъка върху добавената стойност като едно от освобождаванията при внос.

Описаната в европейската директива процедура позволява държавите членки да освобождават от облагане с ДДС вноса на стоки, експедирани или превозвани от трета държава или трета територия в държава членка, различна от тази, в която завършва експедицията или превозът на стоките.

Разпоредбата на чл. 143, буква „г" от Директива 2006/112/ЕО е транспонирана в националните законодателства на държавите членки на Съюза, в т.ч. и у нас, с разпоредби на Закона за данъка върху добавената стойност, в сила от влизането в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз – 01.01.2007 г. Същата е известна като „митнически режим 42", при който се осъществява внос на стоки без начисляване на ДДС с оглед улесняване на търговията, тъй като внесените в ЕС стоки веднага се доставят на предприятие в друга държава членка.

Митническият режим, наричан „Едновременно допускане за свободно обращение и крайна употреба на стоки, които са предмет на освободена доставка по ДДС за друга държава членка на ЕС", съчетава в себе си допускането за свободно обращение (внос) на несъюзни стоки от трети страни с последваща вътреобщностна доставка.

Митническото оформяне и заплащането на вносното мито се извършват в първата държава членка на ЕС, в която стоката се въвежда в митническата територия (ДЧ, която е външна граница на ЕС, каквато е и България), а крайното потребление се осъществява в друга държава членка на Съюза (държава на крайно получаване), в която се дължи данъкът върху добавената стойност.

В практиката режимът, чието пълно наименование е „Едновременно допускане за свободно обращение и крайна употреба на стоки, които са предмет на освободена доставка по ДДС за друга държава членка на ЕС", е известен като режим 42 (това е кодът на митническия режим, който се посочва в

единния административен документ − митническата декларация).

В съответствие с разпоредбите на чл. 7 от Закона за ДДС „вътреобщностна доставка на стоки“ е доставката на стоки, транспортирани от или за сметка на доставчика − регистрирано по ЗДДС лице, или на получателя от територията на страната до територията на друга държава членка, когато получателят е данъчно задължено лице или данъчно незадължено юридическо лице, регистрирано за целите на ДДС в друга държава членка.

При внос на несъюзни стоки се подава митническа декларация, в която като „получател“ следва да се попълнят данните на крайния получател в другата държава членка. Посочва се и кодът на държавата членка на крайното получаване.

Когато митническата декларация се подава от представител, същият следва да е лице, установено на територията на Съюза. Доколкото крайният получател на стоките е лице, установено в друга държава членка на ЕС, декларатоpът, който подава декларация в България, например, трябва да бъде негов косвен представител, който декларира от свое име за сметка на получателя.

След митническото оформяне на стоките, съответно заплащането на дължимите мита (когато има такива), стоките придобиват статус на съюзни стоки.

Този особен случай на едновременно допускане за свободно обращение и крайна употреба на стоки, които са предмет на освободена доставка по ДДС за друга държава членка, се основава на чл. 143, буква „г“ от Директива 2006/112/ЕО, съответно в националното законодателство е регламентиран в чл. 58, ал. 1, т. 6 от ЗДДС („стоки, когато вносът е последван от вътреобщностна доставка“, където е предвидено да бъде освободен от ДДС вносът на стоки, когато са налице едновременно следните условия в момента на вноса:

– вносителят е регистрирано по ЗДДС лице – вносителят може да бъде местно лице, регистрирано по чл. 104 от ЗДДС, което се доказва с издаденото му Удостоверение за регистрация, или чуждестранно лице, регистрирано за целите на ЗДДС чрез акредитиран представител, съгласно чл. 133 от ЗДДС, за

което също се представя Удостоверение за регистрация. Акредитиран представител на чуждестранно лице може да бъде само българско дееспособно физическо лице с постоянно местожителство в страната или местно юридическо лице, което не е в процедура по ликвидация, не е обявено в несъстоятелност и няма изискуеми и неизплатени данъчни задължения и задължения за осигурителни вноски, събирани от НАП;

– в съпровождащите стоката транспортни документи е указано, че стоката е предназначена за друга държава членка – в товарителницата като крайно местоназначение е посочен получателят в другата държава членка;

– вносителят ще осъществи със стоките последваща вътреобщностна доставка (това е налице, когато стоката се изпраща или транспортира до територията на друга държава членка);

– вносителят предостави или идентификационния номер по ДДС на клиента, за когото се доставят стоките, или собствения си идентификационен номер по ДДС, издаден в държавата членка, в която се извършва изпращането или превозът на стоките.

Посочените условия съответстват на тези по чл. 143, пар. 2 от Директива 2006/112/ЕО.

Във връзка с горното в чл. 51, ал. 2 от ППЗДДС е предвидено, че в този случай на освобождаване от ДДС при внос към митническата декларация вносителят следва да представи пред компетентното митническо учреждение следните документи:

− копие от Удостоверението за регистрация по чл. 104 от ЗДДС (или Удостоверението за регистрация на чуждестранно лице чрез акредитиран представител);

− писмена декларация, с която вносителят удостоверява, че към момента на осъществяване на вноса е регистрирано по ЗДДС лице – по образец – Приложение 24 от ППЗДДС;

− транспортни документи, в които е указано, че стоката е предназначена за друга държава членка.

От една страна, доставчикът следва да разполага със следните документи, за да докаже вътреобщностна доставка на стоки:

1. Документ за доставката, който може да бъде:

а) фактура за доставката, в която, когато получателят е регистриран за целите на ДДС в друга държава членка, се посочва идентификационният номер по ДДС на получателя, издаден от държава членка, под който номер му е извършена доставката;

б) протокол по чл. 117, ал. 2 от ЗДДС − в случаите на вътреобщностна доставка по чл. 7, ал. 4 от ЗДДС;

в) документ по чл. 168, ал. 8 от ЗДДС − когато доставчикът е физическо лице, което не е едноличен търговец и не е регистрирано по закона;

2. Документи, доказващи изпращането или транспортирането на стоките от територията на страната до територията на друга държава членка:

а) транспортен документ или писмено потвърждение от получателя или упълномощено от него лице, удостоверяващи, че стоките са получени на територията на друга държава членка − в случаите, когато транспортът е за сметка на доставчика или на получателя, но е извършен от трето лице, или

б) транспортен документ или писмено потвърждение от получателя или упълномощено от него лице, удостоверяващи, че стоките са получени на територията на друга държава членка − когато транспортът е извършен от доставчика, или

в) писмено потвърждение от получателя, удостоверяващо, че стоките са пристигнали на територията на друга държава членка − когато транспортът е извършен от получателя.

От друга страна:

– в случай че доставчикът не се снабди с описаните по-горе документи до изтичането на календарния месец, следващ календарния месец, през който ДДС за доставката е станал изискуем, се счита, че доставката е облагаема със ставка 20 на сто;

– ДДС трябва да се начисли от доставчика чрез издаване на протокол по чл. 117, ал. 2 от ЗДДС в 15-дневен срок, считано от последния ден на календарния месец, следващ календарния месец, през който данъкът за доставката е станал изискуем;

– когато впоследствие доставчикът се снабди с необходимите документи, той може да коригира резултата от прилагане-

то на горните подточки чрез анулиране на протокола в 5-дневен срок, считано от датата, на която лицето се е снабдило с необходимите документи.

Пример 1 за режим 42

Стоки от Китай (тениски) на стойност един милион щатски долара се въвеждат в митническата територия на ЕС в пристанище Варна-Запад, България. Веднага след това от България несъюзните стоки се транспортират под режим *Транзит* до държава членка (Румъния), където се оформят митнически и за тях се заплащат дължимите мита в размер на 12%, или 120 000 щатски долара. Статусът на стоките става съюзен и след това те се движат свободно във вътрешния пазар на Съюза. В придружаващите стоките документи е обявено, че те са предназначени за получател в Люксембург, поради което същите се транспортират до Люксембург, където трябва да бъде заплатен дължимият ДДС по ставката, валидна там − 17%, или 190 400 щатски долара.

В случай че стоките бяха оформени митнически в България, то дължимото ДДС, където стандартната ставка е 20%, щеше да е в размер на 224 000 щатски долара или 33 600 долара повече в сравнение с платеното в Люксембург. Ако стойността на стоките е 10 милиона долара, то биха се платили 336 000 щатски долара по-малко ДДС в Люксембург, отколкото в България. В случай че митническият режим завърши в Румъния, то следва да се заплати ДДС в размер на 212 800 долара, или 19%, колкото е стандартната ставка за Румъния.

Пример 2 за режим 42

В близкото минало се правеха опити чрез този режим – 42, да се заобикалят част от митническите формалности, което по същество представлява митническа измама. Като пример мога да посоча следното: плодове и зеленчуци с произход от трети страни се въвеждаха на митническата територия на ЕС (например в България) и се поставяха под режим 42 (*Едновременно допускане за свободно обращение и крайна употреба на стоки, които са предмет на освободена доставка по ДДС за друга*

държава членка на ЕС). След заплащането на дължимите мита тези стоки придобиват съюзен статус и свободно се движат във вътрешния пазар на Съюза. Като краен получател може да е посочена фирма (може и фиктивна) със седалище в Република Румъния, където стандартната ставка на ДДС е 19%. В конкретния случай обаче стоките остават в България и се продават на тукашния пазар, без да е платено отложеното дължимо ДДС в Румъния. Така българските производители са поставени в неизгодни условия, защото за вносните плодове и зеленчуци не е заплатено дължимото ДДС и същите се продават на цени, по-ниски от реалните за пазара. Това е един от класическите случаи на митническа измама, от една страна, и от друга − на нелоялна конкуренция.

Накратко, във Втора глава са представени митническите процедури при деклариране на стоки за режим *Допускане за свободно обращение в ЕС*, като са разгледани особеностите при прилагане на разпоредбите, уреждащо тарифното класиране, митническата стойност и произхода на стоките. Посочени са изчерпателно видовете мита, които се прилагат понастоящем в държавите членки на ЕС, и са дадени практически примери за прилагане на някои от инструментите на митническата политика при внос на стоки в Съюза с цел осигуряване на някои регулаторни мерки, по-специално от Египет, Бирма и Мианмар и Китайската народна република.

Съгласно 38-я доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно антидъмпинговите, антисубсидийните и защитните мерки на ЕС и използването от трети държави на насочени срещу ЕС инструменти за търговска защита през 2019 г.[81], в края на същата година в ЕС са в сила 140 мерки за търговска защита, от които 94 са окончателни антидъмпингови мерки (чийто обхват е разширен в 27 случая), 15 са из-

[81] Европейска комисия, ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА. Брюксел, 30.04.2020. Вж. на https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2020:0164:FIN:BG:PDF (посетен на 27.05.2021 г.).

равнителни мерки (чийто обхват е разширен в един случай) и 3 − защитни мерки. Отново в него се подчертава, че в края на 2019 г. действащите мерки по инструменти за търговска защита, които засягат износа от ЕС, възлизат на общо 175, като най-голямата част от мерките срещу износа от ЕС отново се пада на САЩ − с 36 действащи мерки (за сравнение − 33 през 2018 г.), а Китай е втората държава по най-голямо използване на инструменти за търговска защита срещу ЕС с 20 действащи мерки (18 през 2018 г.). Безспорно тези данни са свързани с изложението в Трета глава, където се прави общ преглед на вноса на стоки в ЕС от трети държави и, от една страна, се разглеждат подробно икономическите отношения на ЕС със стратегическите партньори − Китай и САЩ, а от друга − се анализира статистическа информация за вноса на стоки в периода 2015 − 2019 г.

Трета глава

ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ВНОСА НА СТОКИ В ЕС ОТ КИТАЙ И САЩ

Като отправна точка за проучването на вноса на стоки в ЕС от Китай и САЩ са използвани селектирани и пресъздадени в таблици и фигури тематични публикации, доклади и бюлетини, както и официална статистическа информация, публикувана от Националния статистически институт, Статистическата служба на Европейския съюз (Евростат) и Световната търговска организация. Целта − въвеждането и осъществяването на регулаторни мерки от институциите на ЕС, които защитават финансовите интереси на Съюза, като гарантират коректно и ефективно събиране на задълженията, разкриване на дъмпингов и субсидиран внос и другуги опити за измама, да бъдат разгледани в контекста на правилата на Световната търговска организация. Регулациите при износа от ЕС не са обект на анализ, доколкото митническата политика при износ е либерална и цели да насърчи производството и реализацията на стоките на европейските производители на чужди пазари. Независимо че износът на стоки не стои пряко във фокуса на изследването, за да се очертаят ролята и мястото на ЕС в отношенията с глобалните търговски партньори, и по-специално с Китай и САЩ, са представени и данни, показващи тенденциите при износа на стоки от страна на държавите членки.

1. Мястото на ЕС в световната търговия на стоки

Основателите на Общността отделят специално внимание на външните аспекти на митническия съюз и съответно на общата търговска политика на държавите членки още при подписването на Договора за създаване на Европейската икономическа общност през 1957 г. в Рим. Изминалите десетилетия потвърждават прогнозата, че тази политика с максимално висока степен на наднационалност е в основата на икономи-

ческата интеграция и политическото сближаване. Процесът на постепенно разширяване на сферите на приложение на общата търговска политика продължава без прекъсване в годините след Римския договор, като паралелно с това се утвърждава и изключителната компетентност на Съюза за нейното провеждане, както изрично е потвърдено в Лисабонския договор[82].

Договорът от Лисабон предвижда решаваща роля на Европейския парламент при определяне на търговската политика на ЕС във връзка с правомощията му в областта на европейското търговско законодателство и международните търговски споразумения. Държавите членки на Съюза се възползват от премахването на бариерите пред бизнеса, но също така се насърчават възможностите за взаимноизгоден обмен с други части на света. Днес, наред с Китай и САЩ, ЕС заема водеща позиция в световната търговия, което е резултат на добре работещия вътрешен пазар, изградения икономически и паричен съюз и общата търговска политика. Съюзът се стреми към водеща роля в Световната търговска организация, като в допълнение на това поддържа отношения с много широк кръг партньори, предимно чрез споразумения за свободна търговия.

От своя страна Европейската комисия също упражнява функции, свързани с общата търговска политика на Съюза и неговите външноикономически отношения, като в правомощията ѝ е да одобрява търговските споразумения и мерките, свързани с техническата хармонизация или стандартизация в области, обхванати от инструменти на международното право.

Общата търговска политика на Европейския съюз се характеризира с всеобхватност, която се съчетава с концепцията за устойчиво глобално развитие, без това да води до по-голям търговски протекционизъм. Планът за развитие от Доха[83], при-

---

[82] **Хаджиниколов, Д.** Някои проблеми при адаптирането на България към Общата търговска политика на ЕС, 2010, с. 1. Вж. на https://www.unwe.bg/uploads/ResearchPapers/Research%20Papers_vol1_2010_No4_D%20Hadjinikolov.pdf (посетен на 01.08.2021 г.).

[83] На четвъртата сесия на Министерската конференция на СТО, проведена през ноември 2001 г. в Доха, Катар, е прието решение за про-

ет с активното участие на ЕС, включва следващи стъпки за подобряване на вноса на всички стоки (с изключение на тези за военни цели[84]) от развиващите се страни до вътрешния пазар на Съюза чрез максималното му отваряне към най-слабо развитите държави.

Търговската политика на ЕС трябва да се разглежда в контекста на няколко ключови характеристики на икономическата реалност. Преди всичко следва да се има предвид, че икономиката на ЕС е една от най-големите в света, като той е основен износител и вносител, водещ инвеститор и получател на чуждестранни инвестиции и един от най-големите донори на помощи. Независимо че едва около 8% от световното население живее в Европейския съюз, на неговата територия се произвежда над една четвърт от световното богатство, измерено чрез БВП – общата стойност на произвежданите стоки и услуги[85]. Това обстоятелство определя ЕС като активен икономически и политически участник на международната сцена с нарастващи интереси, но и отговорности.

От друга страна, динамичната геополитическа среда в определени части на света е фактор, който следва да бъде отчитан.

На трето място, процесите на глобализация драматично променят международната търговия и увеличават значението на търговската политика, тъй като търговските мерки оказват все по-голямо въздействие върху икономическата дейност.

Към настоящия момент ЕС участва в около 100 търговски споразумения, като част от тях са действащи, а друга част са в процес на договаряне или актуализиране. Тези споразумения са не само възможност за намаляване на митата за европейските стоки, но и начин за популяризиране на европейски-

---

веждане на нов всеобхватен кръг от многостранни търговски преговори в рамките на Световната търговска организация, в т.ч. интеграция на най-слабите страни.

[84] Известна като схемата „Всичко освен оръжие“, която се прилага за най-слаборазвитите държави в съответствие с правилата на Световната търговска организация.

[85] **Хаджиниколов, Д.** Европейският съюз като глобална търговска сила. София: Албатрос, 2008.

те стандарти за качество и безопасност. Те също така помагат за защитата на определени наименования за произход като *шампанско* или сирене *рокфор*, които имат висока репутация за качество и традиции[86].

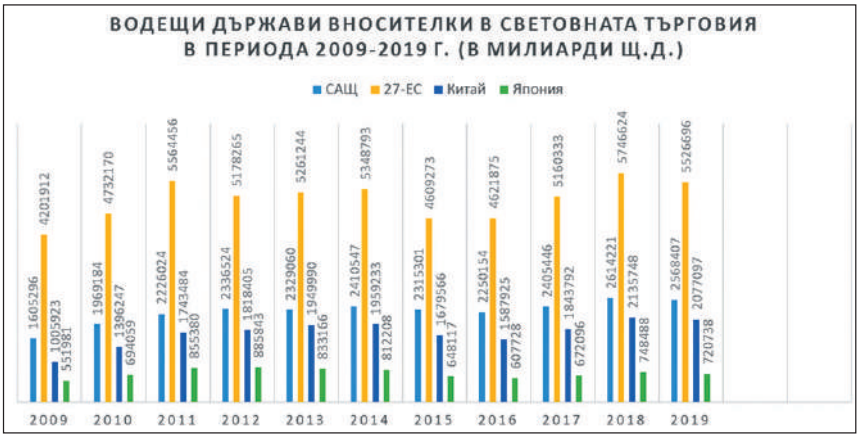
По данни на Световната търговска организация[87], публикувани в списание *World Trade Statistical Review*, търговията със стоки на ЕС е в размер на 4,796 млрд. щатски долара през 2016 г., нараства до 5,314 млрд. щатски долара през 2017, достига до 5,870 млрд. щатски долара през 2018, а през 2019 г. е на обща стойност 5,670 млрд. щатски долара (приблизително 4,725 млрд. евро при курс 1 евро = 1,2064 щ.д.), като представлява 30% от световната търговия, както е показано на фигура 13.



Фиг. 13. Търговия със стоки на ЕС (в млрд. долари)
Източник: World Trade Statistical Review.

[86] Вж. официалния сайт на Европейския парламент https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/economy/20180703STO07132/miastoto-na-es-v-svetovnata-trghoviia-infoghrafiki.

[87] Вж. сайта на СТО https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020_e.pdf. А също и Highlights of World Trade in 2019. – *World Trade Statistical Review*, 2020, Chapter II, p. 11.



Фиг. 14. Водещи държави вносителки на стоки в световната търговия в периода 2009 − 2019 г.[88]

Европейският съюз се позиционира успешно сред останалите участници на глобалния пазар. На фигура 14 е представена графично търговската позиция на ЕС сред най-големите вносители на стоки за 11-годишен период на наблюдение. Видно е, че ЕС е водещ вносител наред със САЩ, Китай и Япония.

За същия период на наблюдение фигура 15 представя тенденциите при водещите държави износителки. Видно е, че ЕС има превес в периода 2009 − 2014 г., след което позицията на най-голям износител на стоки се заема от Китай[89], непосредствено следван от ЕС, САЩ и Япония. Възходът на Китайската народна република се дължи и на факта, че азиатската държава пострада по-малко в сравнение с други големи икономики от международната финансова криза през 2008 − 2010 г.

---

[88] Highlights of World Trade in 2019. − *World Trade Statistical Review*, 2020, Chapter VI. Statistical Tables, Table A58, p. 132−135; https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020chapter06_e.pdf.

[89] Превръщането на Китай в най-големия износител на света става постепенно и очаквано, като износът на страната се е увеличавал средно с по 20% на година в периода 2001 − 2010 г.



Фиг. 15. Водещи износителки на стоки в световната търговия в периода 2009 − 2019 г.[90]

Обяснение за това може да се намери в обстоятелството, че курсът на китайския юан е фиксиран към щатския долар. Това обуславя печалбите от поевтиняването на долара, свързано като последица с поевтиняването на стоките на местните китайски компании, което им създава конкурентно предимство и им помага да увеличат своя пазарен дял в САЩ и в държавите в Европа.

Данните, публикувани от Евростат, потвърждават изводите за мястото на ЕС в глобалния търговски обмен. Както се вижда от фигура 16, само за 2018 г. ЕС заема второ място по износ, който възлиза на стойност 2060 млрд. евро, или 15% от световния износ. На тази позиция ЕС е след Китай, който заема първо място с 16% дял и 2107 млрд. евро, и преди САЩ (10% дял, или 1412 млрд. евро), Япония (5% дял, или 626 млрд. евро) и Южна Корея (4% дял, или 513 млрд. евро[91]).

---

[90] Вж. сайта на СТО https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020chapter06_e.pdf, а също и Highlights of world trade in 2019. − *World Trade Statistical Review*, 2020, Chapter VI. Statistical tables, Table A57, p. 128−131.

[91] Вж. сайта на статистическата служба на Европейския съюз Евростат https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=China-



Фиг. 16. Световен износ на стоки през 2018 г. (дял в проценти)
Източник: Евростат (ext_lt_introle).

При анализ на световния внос през 2018 г. се установява, че първото място се заема от САЩ с дял 16% и 2214 млрд. евро, като ги следва Европейският съюз с дял от 14% и 1908 млрд. евро. Китай заема трето място, като е внесъл стоки на стойност 1810 млрд. евро, или 13%. Следват Япония с дял 5% и 634 млрд. евро и Обединеното кралство – 4% и 571 млрд. евро[92]. Данните са представени на фигура 17.

Обемът на световната търговия със стоки намалява през 2019 г. за първи път от финансовата криза от 2008 − 2009 г., повлияна от нарастващото търговско напрежение[93] и намаля-

EU_-_inter-national_trade_in_goods_statistics#EU_and_China_in_world_trade_in_goods.

[92] Пак там: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=China-EU_-_international_trade_in_goods_statistics#EU_and_China_in_world_trade_in_goods.

[93] За съвременните предизвикателства пред международната търговия вж. **Косев, Н.** Съвременни проявления на протекционизма в световната икономика. − *Сборник материали от Националната студент-*



Фиг. 17. Световен внос на стоки през 2018 г. (дял в проценти)
Източник: Евростат (ext_lt_introle).

ването на икономическия растеж. Дългогодишният търговски спор между САЩ и Китай довежда до повишаване на тарифите и допринася за несигурността на търговската политика през 2019 г. Други фактори, засилващи икономическата несигурност, включват спирането/затварянето (shutdown) на правителството на Съединените щати през 2018 − 2019 г., излизането на Обединеното кралство Великобритания от Европейския съюз и промените в паричната политика в големите икономики.

ска и докторантска конференция „Икономически предизвикателства пред България (2021 − 2023 г.) – устойчивост и рискове“, организирана от Висшето училище за застраховане и финанси, Издателство „Св. Григорий Богослов“. София, 2021. В подобен контекст от гледна точка на България са анализирани процесите във външната търговия от **Несторов, Н.** Външна търговия. Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания. Годишен доклад 2020 г., Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките. София: Горекс Прес, 2020. ISSN 1314-8893.

Независимо от това през 2019 г. европейската търговска политика постига значителен напредък. Той се изразява отново в развитието на двустранната търговия. В рамките на ЕС са ратифицирани търговските споразумения със Сингапур и Виетнам, които влизат в сила съответно през ноември 2019 и август 2020 г. През 2019 г. Съюзът прилага 44 търговски споразумения със 76 партньори[94]. Търговията с тези партньори възлиза на 1345 млрд. евро, което представлява 33% от външната търговия на ЕС (34% от общия износ и 33% от общия внос).

Европейската комисия в доклад до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно изпълнението на търговските споразумения на ЕС за периода 1 януари 2019 − 31 декември 2019 г.[95] предоставя актуализация на 36 от основните търговски споразумения на ЕС с 65 търговски партньори. Споразуменията обхващат 91% от търговията на ЕС с преференциални партньори и съставляват 30,4% от общата външна търговия на ЕС.

Анализът в доклада е насочен не толкова към предимствата на тарифните преференции при вноса, а преди всичко към ползата за износа и инвеститорите от ЕС. Все пак в заключението на доклада се акцентира върху факта, че през 2019 г., независимо от продължителната криза в СТО, породена от липсата на съгласие между държавите членки на СТО за отблокиране на системата за уреждане на спорове, и протекционистките тенденции, както и от забавянето на световната търговия и инвестициите, търговските споразумения на ЕС продължават да улесняват справедливата търговия със стоки и услуги, и инвестиции, да затвърждават рамката на междуна-

---

[94] Азбучен списък на споразуменията е наличен на сайта на Европейската комисия, ГД „Търговия“ https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/.

[95] Вж. на сайта на Европейската комисия https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/BG/COM-2020-705-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно изпълнението на търговските споразумения на ЕС 1 януари 2019 − 31 декември 2019 г., с. 6.

родните правила, да насърчават целите за устойчивост и да допринасят за международното измерение на индустриалната политика на ЕС.

Съгласно цитирания доклад през 2019 г. търговията със стоки на ЕС с 65-те партньори е нараснала с 3,4%. Това е повече от нарастването на търговията на ЕС с останалата част от света (т.е. всички търговски партньори на ЕС − +2,5%) и на търговията на ЕС с непреференциалните му партньори (останалата част на света минус 65-те преференциални партньори − +2,1%), взети поотделно. Ръстът на преференциалния износ (+4,1%) и преференциалния внос (+2,6%) на стоки нарасна побързо от износа и вноса за и от останалата част на света, съответно с 3,5% и 1,4%.

През 2019 г. 92% от целия износ на ЕС за преференциални партньори са промишлени продукти. Машините, химикалите и транспортното оборудване запазват високия си дял в износа на ЕС спрямо предходната година и отбелязват ръст съответно от 1,5%, 6,3% и 5,7%. Машините, апаратите и моторните превозни средства остават с най-високо изражение по отношение на стойността с около 30% от общия износ.

През същата година износът на ЕС на продукти на хранително-вкусовата промишленост се е увеличил спрямо 2018 г. с 8,7% − напитките са с най-висока стойност, като съставляват 15% от преференциалния износ на продукти на хранително-вкусовата промишленост (+8,6%). Зърнените култури, млечните продукти и месото възлизат поотделно на приблизително 8% и също нарастват. Най-голямото годишно увеличение на износа е за самолети (+50 %), кожа (+43 %) и перли и скъпоценни камъни (+35%)[96].

През 2019 г. ЕС е приложил преференциални търговски споразумения с три азиатски икономики: Южна Корея, Япония

[96] Вж. на сайта на Европейската комисия https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/BG/COM-2020-705-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно изпълнението на търговските споразумения на ЕС 1 януари 2019 − 31 декември 2019 г., с. 10−11.

и Сингапур. Споразумението за свободна търговия (СТТ) между ЕС и Южна Корея се прилага в продължение на осем години и според последващата му оценка, публикувана през март 2019 г., е довело до ползи както за икономиката на ЕС (+4,4 млрд. евро), така и за икономиката на Южна Корея (+4,9 млрд. евро), въпреки трудния период след финансовата криза, която доведе до намаляване на търсенето и на международната търговия. 2019 година беше първата пълна календарна година на прилагане на Споразумението за икономическо партньорство между ЕС и Япония, което е в сила от 1 февруари 2019 г.

Тъй като ЕС е най-големият търговски блок в света, в глобален план Митническият му съюз е важен фактор в международната търговия. Европейският съюз е една от най-силно ориентираните към износ икономики в света и се опитва да запази тази тенденция. Към настоящия момент той е основен търговски партньор на 80 държави − 4 пъти повече в сравнение със САЩ. Като главен пазар, ЕС внася повече земеделски продукти от развиващите се страни, отколкото Австралия, Канада, Япония, Нова Зеландия и САЩ, взети заедно[97].

Обемът на световната търговия със стоки спада рязко през първата половина на 2020 г. заради пандемията от COVID-19, която създава диспропорции в световната икономика[98]. Пандемичната криза през 2020 − 2021 г. има забавящ ефект върху търговията между ЕС и неговите търговски партньори, включително преференциалните. По оценки на Европейската комисия износът на ЕС за трети държави може да спадне с между 9% и 15%, а вносът − с 11% до 14% (стоки и услуги, взети заедно). Очаква се развитата мрежа от търговски споразумения на ЕС да допринесе за противодействие и смекчаване на тези отрицателни въздействия и за изграждане на устойчивост към колебанията на пазара.

---

[97] Европейска комисия, Политиките на ЕС. Митници. Люксембург: ГД „Комуникации“, Служба за публикации на ЕС, 2014, с. 11.

[98] Вж. сайта на СТО https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020chapter03_e.pdf, а също така и Highlights of World Trade in 2019. − *World Trade Statistical Review,* 2020, Chapter III, p. 18, 19, 26.

2. Обща характеристика на вноса и износа на стоки в ЕС от трети държави

Митническият съюз се определя като основен инструмент на търговската политика на ЕС, който допринася в най-голяма степен за прилагане на търговските споразумения и сближаване на митата[99]. Политиците на Съюза виждат насърчаването на международната търговия с останалия свят като ключов двигател на икономическия растеж и създаването на работни места. Европейският съюз е един от най-големите участници в световната търговия: през 2018 г. той е вторият по големина износител и вносител на стоки, тъй като търговията с държави извън него представлява 15,8% от глобалния износ и 14,1% от глобалния внос. Китай е изнесъл повече стоки (16,2% от целия свят) от 27-те държави членки на ЕС заедно, докато Съединените американски щати са внесли повече стоки (16,4% от целия свят). ЕС успява да постигне тази позиция отчасти благодарение на своята единна стратегия, вместо да има 27 национални търговски стратегии: държавите членики на Съюза споделят единен пазар, единна външна граница и единна външнотърговска политика в рамките на Световната търговска организация, където правилата за международна търговия се съгласуват и прилагат[100]. В тази връзка интерес представлява проследяването на промените в ръста на вноса на стоки в ЕС и съответно – при износа за трети държави.

---

[99] Изменено предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на програма за действие за митниците в Европейския съюз за периода 2014 − 2020 г. („Митници 2020“) и за отмяна на Решение № 624/2007/ЕО, Брюксел, 29.08.2012 г., COM(2012) 464 final, т. 1.4.1, с. 29.

[100] Този пример е показателен за положителните ефекти от координирането на икономическите и търговските политики на ЕС, което не се наблюдава по отношение на макроикономическата политика като цяло. За спецификите на фискалната и паричната политика в рамките на ЕС с акцент върху България вж. **Златинов, Д.** Макроикономическата политика в България след въвеждането на паричния съвет (от теоретичен към приложен анализ). София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2019. ISBN 978-954-9399-53-0.

От 2008 г. стойността на стоките, изнесени извън ЕС, се е повишила с по-бързи темпове в сравнение със стойността на стоките, внесени в Съюза. Международната търговия със стоки в рамките на 27-те държави членки на ЕС достига относителен връх през 2008 г., когато износът е оценен на 1555 млрд. евро, а стойността на вноса е малко по-ниска − 1421 млрд. евро.

Въздействието на световната финансова и икономическа криза доведе до бърз спад на международната търговия със стоки на ЕС-27. През 2009 г. стойността на износа на държавите членки спадна с 16,7%, като намалението на стойността на вноса от трети държави е още по-съществено (-23,2%). Въпреки това се наблюдава бързо възстановяване на търговската дейност, тъй като износът от 27-те държави членки на ЕС вече се е повишил над стойността си отпреди кризата през 2010 г., докато същият модел се наблюдава за вноса в рамките на 27-те държави членки на ЕС до 2011 г. През 2012 г. както вносът във, така и износът от държавите членки на Съюза продължават да нарастват.

Спадът в стойността на вноса в 27-те държави членки на ЕС след 2012 г. може да бъде свързан със спада в цената на петрола. След 2016 г. вносът в Съюза започна да расте, отново достигайки връх от 1935 млрд. евро през 2019 г. През същата година износът достигна максимума от 2132 млрд. евро.

Анализът на селектираните данни е основание за извода, че от 2008 г. стойността на износа на стоки от 27-те държави членки на ЕС обикновено се увеличава с по-бързи темпове от стойността на вноса в Съюза. Това доведе до значителна промяна в търговския баланс (разликата между износа и вноса). През 2008 г. 27-те държави членки на ЕС имат търговски дефицит на стоки в размер на 134 млрд. евро. Постепенно това съотношение е променено, като през 2012 г. е регистриран излишък от 68 млрд. евро. Излишъкът достигна своя връх през 2016 г. в размер на 264 млрд. и спадна до 197 млрд. евро през 2019 г.

В края на 2019 г. ЕС е прилагал 140 мерки за търговска защита, което е с 5% повече в сравнение с предходната година. Според вида си мерките са били 121 антидъмпингови,

Таблица 1. Структура на международната търговия на стоки, 27-те държави членки на ЕС, 2002, 2019 г. (дял в проценти)

	2002 г.				2019 г.			
	Вътре в ЕС		Извън ЕС		Вътре в ЕС		Извън ЕС	
Продуктова група	Износ	Внос	Износ	Внос	Износ	Внос	Износ	Внос
Общо млрд. евро	**1500**	**1429**	**999**	**941**	**3061**	**3003**	**2132**	**1935**
Храни, напитки и тютюневи изделия	8,9%	9,0%	6,5%	6,1%	10,0%	10,1%	7,6%	6,1%
Суровини	3,2%	3,4%	2,2%	4,5%	3,3%	3,5%	2,6%	4,2%
Минерални горива, смазочни и други свързани с тях материали	3,6%	3,7%	2,4%	16,2%	5,5%	5,6%	4,9%	18,7%
Химикали и свързани продукти	13,8%	14,6%	15,1%	10,3%	16,1%	16,5%	19,1%	12,2%
Други произведени стоки	29,0%	28,5%	25,9%	24,1%	27,3%	26,4%	22,8%	24,4%
Машини и транспортно оборудване	39,7%	39,3%	45,6%	36,0%	37,2%	37,3%	40,9%	32,8%
Други	1,8%	1,5%	2,4%	2,8%	0,7%	0,5%	2,1%	1,6%

Източник: Евростат (ext_lt_intratrd).

16 антисубсидийни и 3 защитни. Най-много мерки на ЕС в областта на търговската защита засягат вноса от държави като Китай (93 от съществуващите антидъмпингови и антисубсидийни мерки), Русия (10), Индия (7) и САЩ (6)[101].

Голяма част от стоките, внасяни в ЕС-27, са суровини. В таблица 1, по данни на Евростат, е предоставена по-подробна структурирана информация въз основа на Стандартната международна търговска класификация (SITS), според относителното значение на различните продукти в рамките на търговията вътре във и извън ЕС. В зависимост от характеристиките на отделните стоки, някои от тях са до голяма степен ограничени до националните пазари или търговията в рамките на единния пазар на ЕС, докато други се търгуват по-открито на световните пазари.

Нетрайността на някои хранителни продукти може поне отчасти да обясни защо храните, напитките и тютюнът са заемали 10% от целия износ в рамките на ЕС през 2019 г., докато техният дял от износа извън ЕС през същата година е бил много по-нисък − 7,6%.

От своя страна недостигът или пълната липса на природни ресурси в Съюза могат да обяснят до известна степен защо някои стоки се внасят от партньори извън ЕС, например минералните горива, смазочни и други свързани с тях материали, които представляват през 2019 г. 18,7% от целия внос от трети страни, в сравнение с 5,6% дял от вноса в рамките на ЕС. Търговските партньори, от които ЕС внася относително голямо количество суровини, минерали и свързани с енергията стоки, са Норвегия, Южна Африка, Аржентина, Бразилия, Украйна, Русия, Австралия, Нигерия и Саудитска Арабия[102].

От данните в таблица 2 се вижда, че през периода 2015 − 2019 г. стойността на внесените стоки в милиарди евро в 27-те

---

[101] Вж. на сайта на Европейската комисия https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/ip_20_780.

[102] International Trade in Goods for the EU − an Overview. Вж. на https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_for_the_EU_-_an_overview&oldid=454291.

Таблица 2. Внос на стоки в 27-те държави членки на ЕС от трети държави по сектори 2009 − 2019 г. (млрд. евро)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо	1193,3	1471,0	1666,1	1702,5	1630,8	1625,4	1648,1	1602,5	1771,6	1907,6	1953,3
Храни/ живи животни	66,5	73,0	84,0	84,6	85,4	90,2	98,6	100,3	103,5	104,5	107,2
Напитки/ тютюневи изделия	7,7	8,4	8,6	9,0	9,4	9,1	9,8	9,6	9,8	10,1	10,3
Суровини, различни от горива	40,3	61,5	73,8	69,0	64,8	61,9	60,3	57,0	65,6	70,3	71,0
Минерални горива	290,3	373,2	477,1	525,0	481,8	426,7	314,3	254,9	319,5	392,1	362,1
Животински и растителни мазнини	5,5	6,5	8,5	9,1	8,6	8,4	8,9	9,1	10,7	9,6	9,5
Химически продукти	128,9	153,9	171,8	178,7	176,7	183,5	202,0	202,1	216,1	221,9	235,5

Източник: DG Trade Statistical Guide August, 2020, p. 41;
https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf.



Фиг. 18. Структура на вноса на стоки в ЕС от трети страни (по групи стоки) през 2019 г. (дялове в проценти)
Източник: DG Trade Statistical Guide August, 2020, p. 43; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf.

държави членки на ЕС от трети държави показва тенденция на нарастване.

А на фигура 18 е показан делът на внесените стоки в 27-те държави членки на ЕС през 2019 г. от трети страни по сектори.

В таблица 3 са представени данни за стойностите на вноса на стоки през 2018 и 2019 г. в милиарди евро от трети държави – основни партньори на Европейския съюз. В тази връзка е важно да се подчертае, че данните са съответно за вноса, когато Обединеното кралство Великобритания е една от държавите членки на Съюза, и след т.нар. Брекзит, когато страните, членуващи в ЕС, остават 27, а данните за Обединеното кралство започват да се представят отделно, независимо че до края на 2020 г., когато приключва преходният период, търговията

Таблица 3. Внос на стоки в държавите членки на ЕС от основни търговски партньори 2018 − 2019 г. (в млрд. евро)

Внос преди Брекзит/ държави	Стойност на вноса 2018 г. (млрд. евро)	Стойност на вноса 2019 г. (млрд. евро)
САЩ	268,6	293,9
Китай	395,2	420,0
Швейцария	109,0	132,6
Русия	168,9	157,2
Турция	76,1	80,1
Япония	69,9	73,7
Норвегия	82,8	72
Внос след Брекзит/ държави		
САЩ	213,2	232,0
Китай	341,9	362,0
Обединено кралство	196,5	193,5
Швейцария	101,7	110,2
Русия	160,9	144,4
Турция	66,8	69,8
Япония	59,4	92,9

Източник: DG Trade Statistical Guide, August, 2020, p. 66; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf.

между ЕС-27 и Великобритания продължава да се осъществява чрез вътрешнообщностни доставки и вътрешнообщностни придобивания, т.е. при условията, действащи преди Brexit.

По време на членството на Великобритания в ЕС стоките, които се търгуват между самите държави членки на ЕС, в т.ч. между Великобритания и ЕС, не се подчиняват на митнически правила, доколкото за търговията помежду им не се използват понятията „внос“ и „износ“, а вътреобщностно придобиване (ВОП) и вътреобщностна доставка (ВОД). Налице е свободно движение в единния пазар и Митническия съюз на ЕС.

Като основен недостатък на Митническия съюз се посочва фактът, че държавите, които членуват в него, нямат право да договарят свои собствени търговски отношения с трети страни. Една от основните причини, сочени за Brexit, е желанието на Великобритания да има самостоятелни собствени договорености в областта на търговията с останалите държави. Както е видно от данните в таблица 3, Обединеното кралство е сред важните търговски партньори на ЕС, като през последните години се наблюдава намаление на вноса от него. Данните от таблицата ясно показват, че след проведения референдум за Брекзит през 2016 г. чувствително намалява вносът в ЕС от САЩ, Китай, Швейцария, Турция и Япония.

При проследяването на динамиката на вноса на ЕС от трети страни по основните 5 групи стратегически стоки за пет последователни години – от 2015 до 2019, се открояват следните изменения:

− възходящ тренд през петте години на вноса на компютърни, електронни и оптични продукти от 226,6 до 260,2 млрд. евро;

− колебания при суровия нефт и природен газ – от 210,1 млрд. през 2015 г., ръст до 264,7 млрд. през 2018 и лек спад през 2019 г. до 249,6 млрд. евро;

− трайно възходящ тренд през петте години на вноса на химикали и химически продукти от 113,1 до 132,4 млрд. евро;

− трайно възходящ тренд на вноса на машини и оборудване през периода от 102,1 до 124,8 млрд. евро и

− трайно възходящ тренд на вноса на моторни превозни средства, ремаркета и полуремаркета през периода от 81,9 до 114,6 млрд. евро.

Нарастващото значение през последните години в световен мащаб на телекомуникациите, както и възникването и развитието на оптичните комуникации и компютърните технологии, създаването на нови иновативни продукти с нарастващо търсене от потребителите могат да се посочат като причини за възходящия тренд на вноса в ЕС на продукти от този сегмент.

Природният газ и суровият петрол са важни източници за производството на първична енергия. През последните години в Европейския съюз се наблюдава спад на първичното производство на въглища, суров петрол, природен газ и вече е нали-

це значителна зависимост от вноса на енергия и по-специално на нефт и газ. Това е вероятно причината за постепенното увеличаване на вноса както на първични енергийни суровини (суров нефт и природен газ), така и на вторични производни продукти (газ, дизелово гориво) след 2015 г. в държавите членки на Съюза с цел задоволяване на търсенето.

Днес е трудно да се посочи индустриално производство, в което да не се използват химикали, а химическата промишленост се счита за отрасъл с важно икономическо значение в световен мащаб. Възходящата тенденция при вноса на пазара на ЕС на химикали и химически продукти в анализирания период 2015 − 2019 г. може да се обясни с това, че необходимостта от употреба на химически продукти в различни аспекти на съвременния живот непрекъснато се увеличава, както и с развитието на химическия отрасъл в азиатските държави и най-вече в Китай.



Фиг. 19. Групи стоки с най-голям внос в ЕС от трети страни през 2015 − 2019 г. (млрд. евро)
Източник: Евростат (online data code: RS-057009)[103].

[103] Вж. сайта на статистическата служба на Европейския съюз Евростат https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_goods_in_extra-EU_imports, Data extracted in March 2020. Source: Eurostat (online data code: Comext data code : DS-057009).

Като причина за постоянния възходящ тренд при вноса в Европейския съюз на машини и оборудване може да се посочи общият растеж на пазара на тези стоки през последните години, както и отново − развитието на производствата на такива продукти в азиатските държави (Китай, Южна Корея и др.).

Данните са представени на фигура 19.

3. Икономически и политически характеристики на вноса на стоки в ЕС от Китай

Китай е един от най-важните търговски партньори на ЕС. Когато той се присъедини към СТО през 2001 г., бе признато, че страната все още не е завършила прехода към пазарна икономика, поради което тя прие редица задължения, за да премине към пазарна икономика. Определени разпоредби от Протокола за присъединяване на Китай (Раздел 15, буква г) са предмет на политически и правни разисквания.

Според ЕС има пет технически критерия за определяне на пазарната икономика, като засега Китай отговаря само на един от тях. Европейският съюз и Китай често имат сблъсъци за митата на различни стоки, като той е с най-голям дял от антидъмпинговите и антисубсидийни разследвания, провеждани в ЕС − около 80%[104].

През последното десетилетие Китай отбелязва безпрецедентно по своята бързина и мащаб развитие и се определя като влиятелен икономически и финансов участник на международната сцена. Той е вторият по-големина търговски партньор на ЕС, а Европа е най-важната дестинация за преките чуждестранни инвестиции на китайските предприятия. Накратко, Китай е от значение за ЕС и ЕС е от значение за Китай. Европейският съюз е най-големият търговски партньор на Китай както по отношение на вноса, така и по отношение на износа. Политиката на Съюза по отношение на тази страна се определя в документа „Елементи за нова стратегия на ЕС за Китай“,

[104] Търговски отношения между ЕС и Китай, 2016. Вж. на официалния сайт на Европейския парламент https://www.europarl.europa.eu/doceo/document /O-8-2016-000005_BG.html.

според който партньорските им отношения ще се основават на принципи и ще имат практичен и прагматичен характер. Европейският съюз желае да задълбочи и да постигне нов баланс в отношенията си с Китай, и цели да сключи всеобхватно споразумение за инвестиции, с които да осигури по-равни условия за предприятията и да бъдат разкрити нови пазарни възможности за двете страни, преговорите по което продължават вече около две години. От ключово значение за сключването на това споразумение е и ефективността на инструментите на ЕС за търговска защита[105].

През декември 2020 г. Европейският съюз и Китай посочиха, че могат да постигнат споразумение в рамките на дни за по-нататъшно отваряне на китайския пазар за чуждестранни инвеститори − сделка, която ще разшири достъпа до китайския пазар за чуждестранни инвеститори в различни индустрии − от автомобили до биотехнологии. Успешната развръзка на преговорите, започнали през 2013 г., за инвестиционно споразумение между ЕС и Китай би била директен отговор на предизвикателствата, поставени от „Америка на първо място“, дело на 45-я президент на САЩ Доналд Тръмп. Споразумението би засилило дългогодишните амбиции на Китай за стартиране на преговори по споразумение за свободна търговия с ЕС, тъй като за 27-те държави членки на Съюза подобен пакт зависи първо от постигането на инвестиционна сделка[106].

На 20.05.2021 г. бе прието решение на Европейския парламент, според което се изисква от Китай да отмени санкциите, наложени върху ЕС като реципрочни мерки, преди Европейския парламент да одобри Китайско-европейското инвестиционно споразумение.

---

[105] Европейски съюз, Често задавани въпроси относно взаимоотношенията между ЕС и Китай, 2017. Брюксел: Официален уебсайт на ЕС https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/MEMO_16_2258.

[106] **Баларев, Д.** ЕС и Китай са все по-близо до дългоочакваната инвестиционна сделка, 29.12.2020; https://www.bloombergtv.bg/a/8-novini-ot-sveta/86872-pravitelstvata-na-es-signaliziraha-podkrepata-si-za-pakta-s-pekin.

В тази връзка Европейската комисия посочи, че голямото Инвестиционно споразумение между ЕС и Китай, преговорите по което приключиха в края на м. декември 2020 г. (което бе приветствано от Брюксел и Пекин), по всяка вероятност няма да бъде ратифицирано скоро. Причината за това е, че за да влезе в сила, документът трябва да бъде ратифициран от държавите членки на ЕС и от Европейския парламент. Инвестиционното споразумение трябваше да предостави на европейските компании достъп до силно регулираните досега китайски пазари и да облекчи китайските ивестиции в Европа, за да може да се създадат стандарти за избягване на конкуренцията чрез съответната държавна помощ, както и за устойчиво развитие на отношенията между Европа и Китай.

Стратегията на ЕС по отношение на Китай почива на отживялото убеждение, че под влияние на европейския ангажимент към нея тази страна ще либерализира своята икономика, ще утвърди върховенството на закона и ще демократизира своя политически живот. Зад това стои идеята, че ангажиментът спрямо Китай сам по себе си е положително нещо и не бива да зависи от конкретното китайско поведение. Тази стратегия произвежда мрежа от двустранни споразумения, съвместни комюникета, меморандуми за разбирателство, срещи на върха, министерски посещения и диалози по отделните икономически отрасли, като всичко това се прави, за да се мотивира Китай да следва добронамерена политика спрямо ЕС. Както заявява един високопоставен европейски дипломат, „искаме Китай да иска, каквото ние искаме“[107].

Известно влошаване на отношенията между Китай и ЕС започна още в началото на м. март 2021 г., след като Пекин наложи санкции на няколко европейски депутати и учени, както и на няколко европейски организации, и ги обвини в разпространение на дезинформация.

Китайските действия бяха реципрочно и справедливо предприети в отговор на наложените санкции от страна на

[107] Отношенията между ЕС и Китай. Сайт на Европейския съвет за външна политика https://ecfr.eu/archive/page/-/BulgCHINA_POWER_AUDIT_executive_summary.pdf (посетен на 02.09.2021 г.).

ЕС заради фалшива информация за нарушаване на правата на уйгурите в Синдзян. Такива санкции не са налагани от много години насам – от 1989 г. Чрез резолюцията, приета на 20.05.2021 г., Европейският парламент осъжда наложените от Китай санкции срещу няколко европейски лица и институции, което е изложено в официалната позиция.

Китай от своя страна отхвърля част от вината за влошените отношения и заявява, че все пак ЕС следва да се откаже от емоционалните изблици и да се съсредоточи върху рационалното мислене. Не трябва да пропускаме и факта, че все пак Китай е икономическа сила в постоянен възход и Европа трябва да подходи към тази важна икономическа сила с диалог.

Задължително условие е да има диалог, за да продължат преговорите и да може да се подпише и влезе в сила Инвестиционното споразумение. То трябва да се оцени правилно, защото е резултат от усилията на двете страни. Основните фактори в тази насока са балансът и диалогът, в противен случай това ще окаже негативно влияние и въздействие не само върху ЕС като цяло, но и върху отделни страни членки, както и върху Китай.

Конфликтите, свързани с липса или с излъгано доверие между партньорите, не следва да се прикриват. Там, където конфликтите се разпознават, следва да се извършва анализ на тези конфликти, на ползите и загубите от това, като трябва да се разработят стратегии и предварително формализирана процедура за справяне с конфликти[108].

Не по-маловажен е фактът, че САЩ провеждат определена политика в тази насока, което от своя страна би могло да подобри още повече създадените вече добри отношения между Русия и Китай. Фактът, че ЕС (често във взаимодействие със САЩ) е постигнал малко, но реални промени в китайската политика, показва, че Китай може да променя позицията си, когато е изправен пред обединен европейски подход по целеви проблеми[109].

---

[108] **Михайлова, И.** Клъстерите в България: проблеми и управление. Доклад, 2012.

[109] Европейски съвет за външна политика. Вж. с. 9 на сайта https://ecfr.eu/archive/page/-/BulgCHINA_POWER_AUDIT_executive_summary.pdf (посетен на 15.09.2021 г.).

Подновеният диалог между ЕС и САЩ относно Китай, който е съсредоточен върху политически, свързани със сигурността, стратегически и икономически аспекти, би могъл да послужи като платформа както за ЕС, така и за САЩ, за по-добро разбиране и модериране на подхода на другата страна към Пекин и за избягване на ненужна ескалация на отношенията между САЩ и Китай. Европейските лидери трябва да отбележат това, че политиката на САЩ спрямо Китай е един от малкото въпроси в американската политика, при които е постижим двупартиен консенсус.

Трансатлантическата връзка, независимо колко близки са отношенията с Китай, е и винаги ще бъде по-силна и по-важна за ЕС. Политиката на ЕС по отношение на Китай следва да се основава на следните принципи: сътрудничество, когато е възможно; конкуренция, когато е нужно; конфронтация, когато е необходимо. Този подход позволява на ЕС да реагира гъвкаво на развитието на двустранните отношения[110].

Така тези процеси са свързани и геополитически, поради което от изключителна важност са диалогът и балансът в отношенията между ЕС и Китай.

4. Динамика на вноса на стоки в ЕС от Китай в периода 2015 − 2019 г.

През периода 2015 − 2019 г. стойността на вноса на стоки в ЕС от Китай трайно нараства от 295,9 през 2015 до 363 млрд. евро през 2019 г., което е показано на следващата фигура 20.

При селскостопанските стоки се наблюдава същата тенденция за нарастване на вноса през анализирания период

[110] Отношенията между ЕС и Китай – към справедливо и реципрочно партньорство, 10.03.2021 г. Вж. https://www.eppgroup.eu/bg/newsroom/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8/otnosheniyata-mezhdu-es-i-kitai-kum-spravedlivo-i-retsiprochno-partn-orstvo.



Фиг. 20. Внос на стоки от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млрд. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.

от 4,494 млн. през 2015 до 5,353 млн. евро през 2019 г. (вж. фиг. 21).

Анализът, който бе направен във връзка с вноса на различни селскостопански стоки (животни, растителни материали



Фиг. 21. Внос на селскостопански стоки от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.



Фиг. 22. Внос на промишлени стоки от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.

и хранителни продукти) от САЩ, по-специално за необходимостта от съблюдаване на специфично законодателство, с което се въвеждат различни санитарни и фитосанитарни ре-



Фиг. 23. Внос на храни и суровини от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.

гулации, в т.ч. проверки, се отнася и за вноса на тези продукти от Китай.

При промишлените стоки стойността на вноса от Китай също е нараснала от 291, 421 млн. през 2015 до 356,68 млн. евро през 2019 г., което е видно от фигура 22.

Непрекъснато нарастващото търсене и потребление от страна на бизнеса и потребителите на промишлени стоки, както и производството на нови иновативни продукти с добро качество на конкурентни цени, могат да се посочат като причини за възходящия тренд на вноса в ЕС на промишлени стоки от Китай.

Стойността на вноса на храни и напитки в Съюза от Китай показва тенденция на плавен растеж от 6,168 млн. през 2015 до 7,623 млн. евро през 2019 г. (вж. фиг. 23).

При вноса на горива и полезни изкопаеми в ЕС от Китай се наблюдават известни колебания на стойностите през анализирания период. Същите са показани на фигурата по-долу. Постепенното увеличаване на вноса както на горива, така и на полезни изкопаеми от Китай в годините 2017 − 2018 в държавите членки на Съюза се дължи, от една страна, на намаляло производство на такива продукти в ЕС и, от друга страна, на повишеното търсене (вж. фиг. 24).



Фиг. 24. Внос на горива и полезни изкопаеми от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.

Видно от следващата фигура 25 е, че при вноса на химически продукти в ЕС от Китай се наблюдава плавно и значително нарастване на стойностите през анализирания период − от 14,183 млн. евро през 2015 до 19,487 млн. през 2019 г. Както вече споменахме, възходящата тенденция при вноса на пазара на ЕС на химикали и химически продукти в анализирани период 2015 − 2019 г. се дължи на непрекъснато увеличаващата се консумация на химични продукти в световен мащаб, на много доброто развитие на химическия отрасъл в Китай и на конкурентните цени на производство, основано на евтина работна ръка.

Машините и транспортното оборудване представляват значителна част от вноса на стоки в Европейския съюз от Китай. В допълнение, стойността на внесените стоки от този вид значително нараства с 45 млн. евро през периода − от 152,282 млн. през 2015 до 198,450 млн. евро през 2019 г. (вж. фиг. 26).



Фиг. 25. Внос на химически продукти от Китай в ЕС през 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.



Фиг. 26. Внос на машини и транспортно оборудване от Китай в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.

Непрекъснато нарастващото търсене и потребление от страна на бизнеса на машини и транспортно оборудване, както и производството на нови иновативни продукти с добро качество на конкурентни цени могат да се посочат като причини за възходящият тренд на вноса в ЕС на тези стоки от Китай.

На следващата фигура 27 са представени стойностите на внесените в ЕС текстил и облекла от Китай през изследвания петгодишен период. Най-високата стойност се наблюдава през 2015 г. − 34,752 млн. евро; през 2016, 2017 и 2018 има лек спад и стойностите са малко над 33 млн. евро, а през 2019 г. се отчита ръст и стойността почти достига тази от 2015 г. − 34,381 млн. евро.

Вносът на текстил и текстилни изделия от Китай в държавитечленки на ЕС е динамичен. Това може да се дължи освен на обективни фактори като търсене и предлагане и на митническия контрол в този сектор. През последните години вносът на този вид стоки (от глави 60, 61, 62 и 63 на Комбинираната



Фиг. 27. Внос на текстил и облекла от Китай в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.

номенклатура на ЕС) е подложен на задълбочен анализ и разследване от страна на OLAF и на по-строг контрол от страна на националните митнически администрации на страните, членуващи в Съюза, породени от съмнения за подфактуриране и внос, като държавните вземания се събират на основата на занижени митнически стойности.

Въздействие на COVID-19 върху търговията на ЕС с Китай

Независимо че това въздействие е след анализирания период (2015 − 2019 г.), е уместно да бъде направен коментар и на пандемията, която промени света през 2020 г. и безспорно повлия и на търговията в световен мащаб.

Мерките, предприети от държавите членки на ЕС за предотвратяване на разпространението на пандемията от

COVID-19, започнала в средата на март 2020 г., бяха в пълна сила през април 2020 г. Тъй като COVID-19 беше идентифициран за първи път в китайския град Ухан, в Китай вече бяха въведени първите ограничителни мерки в средата на януари 2020 г. Данните от началото на 2020 г. вече показват значително въздействие от тези ограничения върху международната търговия със стоки.

Сезонно коригираната търговия на ЕС (The EU's Seasonally Adjusted Trade) (внос + износ) с Китай е спаднала от 46,5 млрд. евро през януари до 43,1 млрд. евро през февруари 2020 г. През март същата година търговията на ЕС с Китай е спаднала допълнително до 41,9 млрд. евро, докато през април 2020 г. е нараснала дори над нивото си от януари 2020 − до 49,0 млрд. евро.

Това увеличение се дължи главно на рязкото увеличение на вноса от Китай (3,5 млрд. и съответно 6,8 млрд. евро повече в сравнение с м. януари и март 2020 г., което до голяма степен се дължи на увеличението на вноса на специфично изработени текстилни изделия като текстилни маски за лице, хирургически маски за лице за еднократна употреба и хирургически чаршафи за еднократна употреба.

Все пак следва да се отбележи, че тенденциите в търговията между ЕС и неговите 5 основни търговски партньора варират. През м. април 2020 г. се наблюдава намаляване на нивата на търговията при вноса в Съюза от основните търговски партньора, с изключение на Китай, а именно САЩ, Швейцария, Русия и Обединеното кралство. Вносът от Китай през април 2020 г. е нараснал с 12% в сравнение с януари същата година.

Износът на ЕС за неговите 5 основни търговски партньора (Китай, САЩ, Швейцария, Русия и Обединеното кралство) също е спаднал през този период, като най-голям спад е регистриран към Обединеното кралство (с 40%), докато най-малък спадът е към Китай (с 6%).

Разглеждайки най-търгуваните стоки между ЕС и Китай, въпреки общия спад на износа, експортът от ЕС на някои стоки се е покачил рязко през април 2020 г. в сравнение с април 2019 г. Това са медикаменти (256 млн. евро повече, или ръст от 41%), електронни тръби, клапани и свързани изделия (166 млн.

евро повече, или ръст от 25%) и на оборудване за електрически станции и части (60 млн. евро повече, или ръст от 56%).

Разглеждайки вноса на най-търгуваните стоки в Европейския съюз от Китай, най-голямо увеличение през април 2020 г. в сравнение със същия месец на 2019-а е регистрирано за:

− машини за автоматична обработка на данни (884 млн. евро повече, или ръст с 33%);

− текстилни изделия и тъкани (129 млн. евро повече, или ръст с 36%) и

− електронни тръби, клапани и свързани изделия (92 млн. евро повече, или ръст от 12%).

Най-голямо намаление в абсолютно изражение се наблюдава при вноса на следните стоки:

− обувки (254 млн. евро по-малко, или спад с 52%);

− телекомуникационно оборудване (232 млн. евро по-малко, или спад с 6%) и

− бебешки колички, играчки, игри и спортни стоки (225 млн. евро по-малко, или спад с 28%)[111].

Да обобщим: Европейският съюз и през анализирания период, и в момента е най-големият търговски партньор на Китай както по отношение на вноса, така и по отношение на износа. Очакването за успешно приключване на преговорите за инвестиционно споразумение между ЕС и Китай, продължаващи повече от 7 години, бе прието като възможност за ответен отговор на предизвикателствата, заложени по време на управлението на САЩ от Доналд Тръмп. На този оптимизъм бе противопоставено изявлението на Европейската комисия, че голямото инвестиционно споразумение между ЕС и Китай няма да бъде ратифицирано скоро. През 2021 г. е налице известно влошаване на политическите отношения между Китай и Европейския съюз, което неизбежно се отразява на преговорите за търговското споразумение.

[111] Impact of the COVID-19 on EU Trade with China, 22.06.2020. Вж. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200622-1.

5. Икономически аспекти на вноса на стоки в ЕС от САЩ

Започналите през м. юли 2013 г. преговори между ЕС и САЩ за бъдещо Трансатлантическо търговско и инвестиционно партньорство (ТТИП)[112], на английски − TTIP, следваше да доведат до подписването на най-всеобхватното споразумение за свободна търговия, планирано първоначално за 2014 г. Поставените с него цели бяха свързани с осигуряване на прогресивна и реципрочна либерализация на търговията със стоки, доразвиване на правилата, свързани с търговията, и премахване на ненужните регулаторни пречки. Една година по-късно, през м. юли 2014 г., е завършен 6-и кръг от преговорите, без да е отбелязан значим напредък, като е изтъкнато, че допитването до европейски институции и граждани е породило над 150 000 забележки и коментари, които следва да бъдат анализирани.

През 2015 г. е публикуван бюлетин на Службата за публикации на ЕС на тема „Трансатлантическо търговско и инвестиционно партньорство към Търговско споразумение ЕС − САЩ“, в което подробно се описват съдържанието, процедурата по преговорите и целите, които Европейският съюз си поставя.

В началото на 2015 г., след два поредни кръга от преговорния процес, представителите на ЕС признават за трудности в напредъка и прогнозират, че подписването на договора ще се отложи за 2016 г. Успешното завършване на преговорите трябваше да направи възможна свободната търговия между Европейския съюз и Съединените американски щати и да доведе до създаване на голямо икономическо пространство, което би било важна противотежест на набиращи сила икономики като страните от БРИКС (BRICS е наименование на група страни с влияние в международната икономика, акроним от имената на английски на Бразилия, Русия, Индия, Китай и Южна Африка). По време на преговорите са правени прогнози, че в резултат на такова споразумение за свободна

[112] TTIP − Transatlantic Trade and Investment Partnership

търговия ще се създаде допълнителен икономически растеж на стойност 120 млрд. евро в ЕС, което е 0,5% от БВП, а сред най-големите предимства се изтъкват уеднаквяването на регулациите и техническите стандарти[113].

На противоположното мнение са тези, които не приемат Трансатлантическото споразумение като цяло и посочват опасенията си, че САЩ ще наложат на Европа своите правила за химическата безопасност и за храните, по-специално − да не се изисква обозначаване за наличие на генетично модифицирани организми (ГМО) на етикетите. Други страхове са свързани с това, че забраната за шистов газ също може да отпадне.

Други спорни моменти включват защитата на авторски права, търговските наименования и особено създаването на специален трибунал за съдебни спорове „инвеститор − държава“[114].

Към настоящия момент на официалния сайт на Европейската комисия по повод на ТТИП между ЕС и САЩ е записано, че преговорите са финализирани без резултат, като съгласно Решение на Съвета на ЕС от 15.04.2019 г. е посочено, че директивите за преговори са остарели и вече не са приложими[115].

Според Комбинираната номенклатура на Европейския съюз за класиране на стоките ЕС има най-високи мита за млечни продукти (средно ОПС ниво – 37,4%), захар и захарни изделия (средно ОПС ниво 24,6%), както и за алкохолни напитки и тютюн/тютюневи изделия (средно ОПС ниво 19%), като доста по-високите нива на митата за тези стоки са в унисон с европейската политика за селскостопански протекционизъм. Според тарифата, прилагана при внос в САЩ, по групи стоки

---

[113] **Витерауф, П.** Възможности и рискове в ТТИП. − *Култура*, № 41, 5 декември 2014; както и на https://newspaper.kultura.bg/bg/article/view/22816 (посетен на 09.09.2021 г.).

[114] TTIP – пътят към корпоративното робство. Специален доклад на Института за модерна политика, декември 2014. Вж. на https://www.modernpolitics.org/wp-content/uploads/IMP-report-TTIP.pdf (посетен на 01.09.2021 г.).

[115] The Transatlantic Trade and Investment Parnership, 2019. Вж. на официалния сайт на Европейската комисия https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/ (посетен на 11.09.2021 г.).

най-високо облагани са отново млечните продукти; спиртните напитки и тютюна/тютюневите изделия; захарта и захарните изделия със съответните ОПС нива от 16%, 15% и 13,2%.

Налагането на мита върху вноса на продукти почти винаги има отрицателни нетни ефекти върху обществото. Ако не става въпрос за търговска война и отговор на вече въведени мита от търговски партньор, аргументът за въвеждането им обичайно е защитата на вътрешните производители на същия тип продукти. Въвеждането на мита води до повишаване на цената на вносните продукти, което довежда до по-високо търсене на стоки, произведени от националните производители. Така основните бенефициенти са група производители, а основните губещи са потребителите. Фактът, че потребителите са много повече от производителите, обуславя нетната загуба на стойност за обществото.

Според разгледания по-горе проект на споразумение за трансатлантическо търговско и инвестиционно партньорство между САЩ и ЕС принципно митата между ЕС и САЩ са сравнително ниски. Но зад тази средна стойност се крият много различни аспекти:

• за повече от половината от търговския обмен между ЕС и САЩ не се начисляват мита;

• за останалата част се прилагат различни мита: от 1−3% за основни стоки, като суровини, до 30% за дрехи и обувки например;

• някои мита са толкова високи, че в действителност възпрепятстват изцяло търговския обмен; например митата на САЩ са почти 140% за някои млечни продукти и над 130% за фъстъци.

В някои случаи митата на САЩ и ЕС са различни дори и за едни и същи продукти. Например: за леки автомобили митото на ЕС за внос от САЩ е 10%, а митото на САЩ за внос от ЕС е 2,5%; за вагони САЩ налагат мито от 14% при внос, докато ЕС прилага ставка от само 1,7% при внос от САЩ[116].

---

[116] Трансатлантическо търговско и инвестиционно партньорство. Към Търговско споразумение ЕС − САЩ. Люксембург: Служба за публикации на ЕС, Люксембург, 2015, с. 12.

В редица случаи налагането на по-високи ставки на митата се свързва с популизъм, като по време на предизборните кампании се обещава въвеждане на високи мита с цел защита на националното производство.

Първоначално въвеждането на мита от страна на САЩ при управлението на Доналд Тръмп се основаваше на аргумента, че това би било в интерес на националната сигурност.

Някои анализатори посочват, че след като наложи значителни мита върху много от стоките, идващи от Китай, Европа, Канада, Мексико и други държави, като въведе и по-високи мита за стоките, произведени в Европейския съюз, САЩ създаде предпоставки за нова търговска война.

На 8 март 2018 г. Съединените американски щати въведоха защитни мерки под формата на увеличени мита върху вноса на определени стоманени и алуминиеви продукти с действие от 23 март 2018 г. и с неограничена продължителност, впоследствие датата на влизане в сила беше отложена за 1 май 2018 г. Независимо от това, че Съединените щати определиха тези мерки като мерки за сигурност, те по същество бяха защитни мерки − действие, което нарушава баланса между отстъпките и задълженията, произтичащи от Споразумението за Световната търговска организация (СТО), и ограничава вноса с цел защита на националното производство срещу чуждестранната конкуренция, за да се гарантират неговите търговски успехи. Консултациите между Съединените щати и Европейския съюз, както е предвидено в Споразумението за СТО за защитни мерки, не доведоха до каквото и да било удовлетворително решение.

Все пак, важно е да се отбележи, че митата, които Съединените американски щати наложиха върху стоките от ЕС през последните години, не са едностранно решение, а част от Механизма за решаване на спорове в Световната търговска организация.

В отговор Европейската комисия реши да приложи преустановяване на прилагането на търговските отстъпки чрез въвеждане на допълнителни мита върху определени продукти с произход от САЩ, внасяни в ЕС.

С Регламент (ЕС) 2018/196 на Европейския парламент и на Съвета от 7 февруари 2018 г. относно допълнителни мита върху вноса на някои продукти с произход от Съединените американски щати[117] са спрени тарифните отстъпки и свързаните задължения по ГАТТ 1994 г. на Съюза по отношение на продуктите с произход от Съединените щати, изброени в Приложение I в Регламента. С него на Комисията се делегира правомощието да приема актове в съответствие с чл. 290 от Договора за функционирането на Европейския съюз във връзка с промяната на ставката на допълнителното вносно мито или на списъците със стоки.

В отговор на въведените от 1 май 2018 г. от САЩ защитни мерки с неограничена продължителност под формата на увеличени мита върху вноса на определени стоманени и алуминиеви продукти, които се очакваше да окажат значително отрицателно икономическо въздействие върху засегнатите сектори на промишлеността на ЕС, Европейската комисия предприе съответни действия. Тя упражни правото си да преустанови прилагането на еквивалентни по същество отстъпки или други задължения с цел възстановяване на баланса по отношение на отстъпки или други задължения в търговските отношения с трети държави. Това право произтича от разпоредбата на чл. 4, пар. 1 от Регламент (ЕС) № 654/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно упражняването на правата на Съюза за прилагане и осигуряване на съблюдаването на международните търговски правила[118]. Въз основа на него Европейската комисия прие Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/724 на Комисията от 16 май 2018 г. относно някои мерки в областта на търговската политика по отношение на определени продукти с произход от Съединените американски щати[119]. С въведените с Регламента мерки на търговската политика, отнасящи се най-вече до вноса на продукти с произход от САЩ, от които Съюзът не е

[117] *Официален вестник на ЕС*, L 44/1, 16.02.2018.
[118] *Официален вестник на ЕС*, L 189/50, 27.06.2014.
[119] *Официален вестник на ЕС*, L 122/14, 17.05.2018.

зависим в значителна степен за своите доставки, се целеше да се осигури известна компенсация за стоманодобивната и алуминиевата промишленост в ЕС, засегната от защитните мерки на Съединените щати.

Заложените в този Регламент параметри са, както следва:

− на първия етап може да се прилага допълнително адвалорно мито в максимален размер 25% по отношение на вноса на продуктите, изброени в Приложение I, считано от 20 юни 2018 г.

− на втория етап може да се прилага и друго допълнително адвалорно мито в максимален размер от 10%, 25%, 35% или 50% по отношение на вноса на продуктите, изброени в Приложение II, считано от 23 март 2021 г. или от друга дата, публикувана в *Официален вестник на ЕС*.

През лятото на 2018 г. с Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/886 на Комисията от 20 юни 2018 г. относно някои мерки в областта на търговската политика по отношение на определени продукти с произход от Съединените американски щати и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/724[120], ЕС измени Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/724, като текстът на параметрите за първия етап се промени така: „на първия етап се прилага допълнително адвалорно мито в максимален размер на 10% и 25% по отношение на вноса на продуктите, изброени в Приложение I, считано от 20 юни 2018 г.“.

В списъка на продуктите с произход от САЩ, посочени в Приложение I от Регламента за изпълнение (ЕС) 2018/886, които се облагат с допълнителни адвалорни мита със ставка 10% и 25%, са включени стоки от различни глави на Комбинираната номенклатура на ЕС:

а) такива, които се облагат с допълнителни адвалорни мита със ставка 10%, като карти за игра;

б) такива, които се облагат с допълнителни адвалорни мита със ставка 25%, като сладка царевица; консервирани зеленчуци и зеленчукови смеси; фасул, ориз; продукти от типа „corn flakes“; фъстъчено масло; сок от боровинки, уиски „Бърбън“; пури; цигари; тютюн за наргиле; продукти за гримиране

[120] *Официален вестник на ЕС*, L 158/5, 21.06.2018.

на очите; препарати за маникюр и педикюр; тениски от памук; мъжки и дамски панталони „деним“; спално бельо от памук; обувки; плосковалцовани продукти от желязо; пръти, профили и телове от неръждаема стомана; готварски печки на газ; радиатори; мивки от стомана; ламарини от несплавен алуминий; мотоциклети, платноходки и др.

В Приложение II от Регламента за изпълнение (ЕС) 2018/886 – списъкът на продуктите с произход от САЩ, които в бъдеще ще се облагат с допълнителни адвалорни мита със ставка 10%, 25%, 35% или 50%, са включени стоки от различни глави на Комбинираната номенклатура на ЕС. Въвеждането на тези ставки на митата се очаква да стане, считано от 1 юни 2021 г. или след приемането от Органа за уреждане на спорове на СТО, или след нотифицирането от същия Орган на решението, че защитните мерки на Съединените щати са в противоречие със съответните разпоредби на Споразумението за СТО, ако тази дата е по-ранна, до момента, когато Съединените щати спрат да прилагат защитните мерки спрямо Съюза. Като примери от това Приложение могат да бъдат посочени:

а) такива, които ще се облагат с допълнителни адвалорни мита със ставка 35%, като хартиени кърпи за ръце на роли;

б) такива, които ще се облагат с допълнителни адвалорни мита със ставка 50%, като панталони от памук; обувки с горна част от каучук; статуетки от порцелан; градински чадъри; миялни машини за съдове; цифрови полетни записващи устройства; кораби за морско корабоплаване; тапицирани мебели за сядане и др.

На 26 октомври 2020 г. Европейският съюз бе оправомощен от Органа за уреждане на спорове на СТО да предприеме ответни мерки срещу Съединените щати в съответствие с решението на арбитъра, които включват спиране на действието на тарифни отстъпки и налагане на нови или увеличени мита. Очакваше се допълнителни мита да се въведат отново за вноса на продукти с произход от Съединените щати, от които ЕС не е зависим в значителна степен, с оглед обезпечаване на доставките си, като по този начин се избегне във възможно най-голяма степен отрицателното въздействие върху различните субекти на пазара на Съюза.

С Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1646 на Комисията от 7 ноември 2020 г. относно мерките на търговската политика по отношение на определени продукти от Съединените американски щати след решението по търговски спор и съгласно Договорността за уреждане на спорове на Световната търговска организация се въведоха мерки на търговската политика под формата на допълнителни адвалорни мита за продуктите, посочени в Приложение I и II от Регламента, както следва:

− допълнителни адвалорни мита със ставка от 15% за продуктите с произход от САЩ, посочени в Приложение I;

− допълнителни адвалорни мита със ставка от 25% за продуктите с произход от САЩ, посочени в Приложение II.

Регламентът бе публикван в брой L 373/3 от 9 ноември 2020 г. на *Официален вестник на ЕС* и влезе в сила в деня след публикуването му – на 10 ноември 2020 г.

Списъкът на продуктите с произход от САЩ, посочени в Приложение I с 15% допълнителни адвалорни мита, е сведен до пет кода от ТАРИК на ЕС[121]от глава 88 на Комбинираната номенклатура на ЕС и се отнася до въздухоплавателните превозни средства – самолети и др.

В списъка на продуктите с произход от САЩ, посочени в Приложение II от Регламента за изпълнение (ЕС) 2020/1646, които се облагат с допълнителни адвалорни мита със ставка 25%, са включени стоки от различни глави на Комбинираната номенклатура на ЕС, например: замразена атлантическа сьомга, фъстъци с черупка, ванилия, фурми, какао на прах, шоколадови бонбони, ром, памук, тютюн, билярд, конзолни устройства за видеоигри и др.

Важно е да се знае, че продуктите, посочени в Приложение I и II и за които преди датата на влизане в сила на Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1646 е издаден Лиценз за внос с освобождаване от митото или за намалението му, не подлежат на допълнително мито.

---

[121] База данни на ЕС, в която са кодифицирани и интегрирани всички мерки, произтичащи от тарифното, търговското и селскостопанското законодателство на Съюза, която се обновява ежедневно.

В случаите, в които вносителите могат да докажат с документи, че посочените в Приложение I и II продукти с произход САЩ са били изнесени от Съединените щати за Съюза преди датата, от която се прилага допълнително мито по отношение на съответния продукт, а именно преди 10 ноември 2020 г., същите не подлежат на допълнително мито.

Въведената с цитирания Регламент мярка на търговската политика е интегрирана в ТАРИК на ЕС за стоките със съответните кодове по номенклатурата от Интегрираната тарифа въз основа на Комбинираната номенклатура, както е определена в чл. 2 от Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета от 23 юли 1987 г. относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа. Предвидено е в случаите, когато са налице доказателства, че посочените в Приложение I или II продукти са били изнесени от Съединените щати за ЕС преди 10 ноември 2020 г., вносителите да декларират това, като посочват код „Y988“ в „Допълнителна информация/Представени документи/ Сертификати или разрешителни“ на митническата декларация[122].

Анализатори смятат, че с новата администрация на президента Байдън, встъпила в длъжност на 20 януари 2021 г., се откриват нови перспективи, които следват от новата трансатлантическа програма за глобална промяна, предоставяща възможност за подновяване на партньорството между ЕС и САЩ, основано на по-голяма ангажираност, координация и сътрудничество. Това партньорство цели да се предприемат действия за справяне със съществуващите предизвикателства и кризи, свързани с външните работи и сигурността, по-специално със световната пандемия, икономическата рецесия, търговските проблеми, възхода на Китай и други.

Анализите показват, че делът на двустранните отношения в общата търговия на ЕС и САЩ намалява през последното десетилетие – тенденция, която безспорно е изострена и от икономическия спад след пандемията от COVID-19.

---

[122] **Мадански, Ц.** Мерки на търговската политика и митата, с които се облагат стоките с произход от САЩ в България и другите държави членки на Европейския съюз. − *Счетоводство, данъци и право*, 2021, № 2, с. 47−57.

Трансатлантическите търговски отношения между Съединените американски щати с държавите членки на ЕС значително се обтегнаха поради натиска, упражняван от президента Тръмп, когато САЩ наложиха едностранни мита върху стоманата и алуминия, което накара Европейския съюз да предприеме ответни мерки. Администрацията на президента Тръмп заплаши ЕС с мита върху вноса на автомобили, като се позова на предполагаеми опасения във връзка с националната сигурност, и предоговори Северноамериканското споразумение за свободна търговия с цел увеличаване на изискванията на САЩ за съдържание за автомобили. Основната цел на търговската политика на САЩ по време на президента Тръмп беше акцентът върху коригирането на търговския дефицит на САЩ в съответствие с принципите на икономическия национализъм[123].

Споразумението за намаляване на митата от 21 август 2020 г., одобрено от Европейския парламент на 26 ноември 2020 г. (т.нар. „Споразумение за омарите“[124]), между търговския представител на САЩ и члена на Европейската комисия, отговарящ за търговията, представлява стъпка към подновяване на сътрудничеството между двете страни. През 2020 г. САЩ са основна дестинация за износ на стоки от ЕС, като са усвоили 18,3% от общия износ на Съюза (в сравнение с 10,5%, съответстващи на Китай).

---

[123] Информационни фишове за Европейския съюз. Трансатлантически отношения: САЩ и Канада. Вж. на сайта на Европейския парламент https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/174 (посетен на 01.09.2021 г.)

[124] Някои източници наричат така Споразумението, с което се отменят митата върху прясно замразените и живи американски омари за следващите пет години, критично за общата деескалация в търговската война, в която ЕС влезе през лятото на 2018 г. след налагането на мита от Вашингтон върху редица европейски стоки.

6. Динамика на вноса на стоки в ЕС от САЩ в периода 2015 − 2019 г.

През периода 2015 − 2019 г. стойността на вноса на стоки в ЕС от САЩ показва известно нарастване, но и малък спад през 2016 спрямо 2015 г. Стойностите са 197,4 млрд. евро през 2015, а през 2019 г. – 235 млрд. евро, което е показано на фигура 28.

При селскостопанските стоки се наблюдава се наблюдават известни колебания на стойностите през анализирания период. Същите са показани на фигура 29, като видно от тях е, че през 2015 г. стойността на внесените стоки от този вид е 10,071 млн. евро, през 2016 − 9,491 млн. евро, през 2017 – 9,277 млн. евро. През 2018 г. вносът нараства до 10,398 млн. евро, а през 2019 г. е 10,215 млн. евро.



Фиг. 28. Внос на стоки от САЩ в ЕС
в периода 2015 − 2019 г. (млрд. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.



Фиг. 29. Внос на селскостопански стоки от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.

На практика вносът на различните селскостопански стоки (животни, растителни материали и хранителни продукти) може да представлява риск за животните, растенията и хората, поради което към тях, на базата на специфично законодателство, се въвеждат различни санитарни и фитосанитарни регулации, в т.ч. проверки, които оказват влияние върху търговията с тях.

При промишлените стоки се наблюдава тенденция на значително нарастване на стойността на вноса от САЩ, с малък спад през 2016 спрямо 2015 г. Стойностите са 187,322 млн. евро през 2015 и съответно 224,736 млн. евро през 2019 г., което е видно от фигура 30. Създаването на нови иновативни продукти с високо качество и нарастващото през последните години търсене от страна на бизнеса и потребителите могат да се посочат като причини за възходящия тренд на вноса в ЕС на промишлени стоки от Съединените американски щати.

През анализирания петгодишен период стойностите на вноса на храни и напитки в Съюза от САЩ се колебаят. През



Фиг. 30. Внос на промишлени стоки от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.

2015 стойността е 12,894 млн. евро. През 2016 и 2017 г. се наблюдава лек спад, през 2018 има значителен ръст, след което през 2019 има завръщане към нивата от 2015 г., като стойността е 12,839 млн. евро (вж. фиг. 31).



Фиг. 31. Внос на храни и суровини от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.



Фиг. 32. Стойност на вноса на горива и полезни изкопаеми от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.

При вноса на горива и полезни изкопаеми в Европейския съюз от САЩ се наблюдава нарастване на стойностите през анализирания период, но и лек спад през 2016 спрямо 2015 г. Същите са показани на фигура 32, като от тях е видно, че през 2015 г. стойността на внесените стоки от този вид е 15,136 млн. евро, а през 2019 г. стойностите се удвояват и достигат 30,307 млн. евро.

Както се вижда от фигура 33, при вноса на химически продукти в ЕС от САЩ се наблюдава известно колебание на стойностите през анализирания период − от 50,668 млн. евро през 2015 г., следва лек спад до 49,716 млн. евро и съответно съществено увеличение през 2019 г. – 53,850 млн. евро. Възходящата тенденция при вноса на пазара на ЕС на химикали и химически продукти в анализирани период 2015 − 2019 г. (с изключение на 2018 г.) може да се обясни с това, че необходимостта от употреба на химически продукти в различни аспекти на съвременния живот непрекъснато се увеличава, както и на капацитета на химическия отрасъл в САЩ.

Машините и транспортното оборудване представляват значителна част от вноса на стоки в Европейския съюз от



Фиг. 33. Внос на химически продукти от САЩ
в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.

САЩ. В допълнение, стойността на внесените стоки от този вид значително нараства през периода от 79,165 млн. евро през 2015 до 96,036 млн. евро през 2019 г. (вж. фиг. 34).



Фиг. 34. Внос на машини и транспортно оборудване от САЩ
в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.

Статистиката показва, че за пазара на САЩ са предназначени 18% от целия износ на превозни средства от ЕС. И повече от една осма от колите, внесени в Европейския съюз, произхождат от САЩ.

На следващата фигура 35 са представени стойностите на внесените в ЕС текстил и облекла от САЩ през изследвания петгодишен период. Най-високата стойност се наблюдава през 2015 г. − 1,359 млн. евро. През 2016 г. има лек спад, през 2017 – съвсем леко нарастване, през 2018 – отново спад на стойността до 1,244 млн. евро; а през 2019 г. има връщане на стойността до тази от 2015 – 1,337 млн. евро.



Фиг. 35. Внос на текстил и облекла от САЩ в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Източник: Сайт на Европейската комисия https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf.

Накратко, Европейският съюз и САЩ както през анализирания период, така и в момента са основни търговски партньори, като през периода 2015 − 2019 г. стойността на вноса на стоки в ЕС от САЩ показва нарастване от 197,4 млрд. евро през 2015 до 235 млрд. евро през 2019 г. На фона на тези числа, очакването за успешно приключване на преговорите за

споразумение за свободна търговия между ЕС и САЩ, продължаващи от 2013 г., всъщност бяха финализирани без резултат. В допълнение, трансатлантическите търговски отношения между Съединените американски щати с държавите членки на ЕС бяха значително влошени поради натиска, упражняван от администрацията на президента Тръмп с налагането на едностранни мита върху важни за ЕС суровини – стоманата и алуминия, а впоследствие и върху други стоки. Анализатори считат, че с новото управление на Джо Байдън занапред се откриват нови перспективи чрез т.нар. трансатлантическа програма за глобална промяна, която предоставя възможност за подновяване на партньорството между ЕС и САЩ.

Като обобщение, в Трета глава се прави преглед на ролята, която Европейският съюз играе на картата на световната търговия, включително в кои отрасли и в кои групи стоки той заема водещо място преди всичко във вноса, но също и в износа.

Коментирани са специфичните фактори, оказващи влияние върху външната търговия на ЕС при съпоставка с водещите партньори в света, включително и спрямо сключените търговски споразумения и договорености на Съюза. При разглеждането на отношенията с Китай и САЩ се следва сходна структура и, първо, се представят някои икономически и политически специфики на посочените партньори, а след това, и какви са измеренията на вноса и износа на стоки между тях. Акцент се поставя върху търговското напрежение през последните години между САЩ и Китай, както и върху реципрочните митнически мерки между САЩ и ЕС. Периодът на изследване е между 2015 и 2019 г., като се акцентира и на последиците от пандемията от COVID-19.

В Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите на тема „Преглед на търговската политика − отворена, устойчива и решителна търговска политика“ от 18.02.2021 г. вече се говори за търговска политика, която подкрепя отворената стратегическа автономност на ЕС. В него се акцентира, че за постигането на по-силен и гъвкав Евро-

пейски съюз са необходими обединени вътрешни и външни действия в множество области на политиката, при което всички инструменти на търговията трябва да се приведат в съответствие и да се използват в подкрепа на интересите на ЕС. Принципът на „отворена стратегическа автономност“ се свързва с това, от една страна, да се използват силните страни, но от друга – ЕС да се ангажира с партньори, или с други думи, да прави собствен избор и да формира заобикалящия свят в съответствие със своите стратегически интереси и партньорства с цел осигуряване на отворен и незасегнат от изкривявания достъп до международните пазари[125].

В документа се разглеждат очакванията за бъдещо развитие на две стратегически партньорства – търговските отношения на Европейския съюз със САЩ и с Китай.

Трансатлантическите отношения са посочени като най-голямото и най-значимото от икономическа гледна точка партньорство в света. Предвид факта, че новата администрация на САЩ предоставя възможност за съвместна работа и тясно сътрудничество, се очаква ЕС да отдаде приоритет на укрепването на партньорството си със САЩ.

Изграждането на по-справедливи и основани на правила икономически отношения с Китай също е във фокуса на вниманието. От основно значение за усилията на ЕС за бъдещите двустранни търговски отношения ще бъде да се гарантира, че Китай поема по-големи задължения във връзка с международната търговия, както и че полага усилия да преодолее отрицателните последици, причинени от неговата икономическа система на държавен капитализъм.

Във времена на икономическа трансформация, геополитическа нестабилност и последствията от пандемията от COVID-19 Комисията отчита, че в бъдеще ЕС ще трябва да диверсифицира отношенията си и да се опита да създаде съюзи с нови партньори чрез широка мрежа от търговски споразумения, по-специално в региона на Азия и Тихоокеанския басейн,

[125] Вж. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0066&qid=1631175934983 (посетен на 09.09.2021 г.).

Латинска Америка и Карибския басейн. В тази връзка следва да се има предвид, че Споразуменията за свободна търговия (ССТ) на ЕС са такива платформи за засилено сътрудничество, с помощта на които могат да бъдат осъществени интересите и ценностите на бизнеса и гражданите в Съюза. Както вече изяснихме, когато не се постигне такова споразумение, търговията между тях се осъществява съгласно правилата на Световната търговска организация, които независимо че принципно са предназначени за улесняване на размяната на стоки, съдържат много повече препятствия, отколкото един договор за свободна търговия, в т.ч. и различни митнически ставки за различни групи стоки.

От по-широка стратегическа перспектива се очаква ЕС да се опита занапред да задълбочи отношенията си с африканските държави с цел установяване на по-тясна икономическа интеграция на двата континента.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от изследването на правната рамка на митническата политика и митническия контрол за спазване на правилата при вноса на стоки, на особеностите на технологията на осъществявания контрол по следването на мерките, свързани с разрешаване на митническия режим *Допускане за свободно обращение в ЕС,* както и анализът на вноса на стоки от Китай и САЩ в Европейския съюз в периода 2015 − 2019 г., доказват важното значение на митническите регулации, целящи да осигурят ефикасна защита както на финансовите интереси на ЕС и на държавите членки. Регламентите на ниво ЕС с цел защита от нелоялна и незаконна търговия и за подпомагане на законната икономическа дейност и на конкурентоспособността на Съюза, от една страна, и от друга − тарифните регулаторни мерки, играят съществена роля в международната търговия.

Изхождайки от теоретичните постановки на митническите регулации на вноса в ЕС, през особеностите на практическото прилагане на митническия контрол и динамиката на търговията на Съюза с неговите партньори, се постига една от целите в настоящия труд − да се изведат ролята и значимото място на Европейския съюз в световната търговия.

В заключение могат да бъдат направени следните обобщени изводи:

Процесът на разширяване на обхвата на общата търговска политика на Европейския съюз е непрекъснат.

Под влиянието на различни външни и вътрешни фактори, включително и в резултат на политически въздействия, търговията между ЕС и неговите основни преференциални търговски партньори също се развива. Външните фактори традиционно се свързват с динамиката на външното търсене от страна на основните на Европейския съюз търговски партньори, с международните цени на основни суровини, особено на

петрола. Вътрешните фактори са свързани главно с икономическата среда, която оказва влияние върху потребителското търсене на домакинствата и инвестиционната активност на фирмите.

Европейската комисия непрекъснато актуализира и инструментите за търговска защита на ЕС. Съгласно Доклада относно търговската защита за възстановяване на еднаквите условия на конкуренция на европейските производители, публикуван през м. май 2020 г., мерките на Съюза за търговска защита са ефективни при намаляване на нелоялните международни търговски практики, а осъществените реформи през последните години вече дават резултат. Наложените от Комисията антидъмпингови и антисубсидийни мита водят до намаляване на нелоялния внос със средно 80%, като другите чуждестранни доставки остават незасегнати. Освен това действащите към момента мерки на ЕС защитават 23 000 работни места повече, отколкото година по-рано. В документа се посочва, че и занапред вносът на стоки трябва да предостави на европейските потребители и предприятия по-голям избор на конкурентни цени, но, от друга страна, е задължително да се гарантира, че този внос достига до ЕС при справедливи условия, без дъмпинг или субсидиране и без създаване на зависимости в дадени сектори и суровини[126].

Сключените Споразумения за свободна търговия между Съюза, от една страна, и неговите партньори, от друга, улесняват справедливия стокообмен между държавите.

Основното предимство от митническите преференции при вноса за вътрешния пазар е ръстът на търговията общо за държавите членки на ЕС.

След рецесията през 2009 г. и неблагоприятната международна конюнктура и икономическа несигурност в резултат на световната финансова криза икономиката на ЕС започва процес на възстановяване.

За възстановяването и растежа на икономиките на държавите членки на Съюза допринасят множество различни външ-

---

[126] Вж. официалния сайт на Европейската комисия https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/ip_20_780.

ни и вътрешни фактори с разнопосочно влияние върху икономическата активност.

Има положителни очаквания и нагласи за промяна на трансатлантическите търговски отношения между Съединените американски щати с държавите членки на Съюза, които бяха подложени на значително обтягане поради натиска, упражняван от президента Тръмп.

Съединените американски щати и Китай вече са се наложили като значим икономически фактор в международен план, поради което отношенията между ЕС и Китай, от една страна, и отношенията между ЕС и САЩ, от друга, се очаква да имат отражение върху живота и икономиката на гражданите на Съюза за десетилетия напред.

В областта на митническата дейност и контрол при внос на стоки в ЕС могат да бъдат направени следните изводи:

Мисията на митническите администрации в ЕС се определя от специфичното съюзно митническо законодателство, което следва да предостави бързи и точни митнически процеси и процедури, които да улеснят законната търговия.

В условията на непрекъснато увеличаване на търговските потоци, на нови, все по-сложни и по-бързодействащи модели, оперативното функциониране на Митническия съюз на ЕС е подложено на все по-голям натиск с бързо растящ обем на задачите и очакванията на заинтересованите страни.

И в бъдеще митническите администрации ще продължат да работят в динамична и бързо променяща се среда, характеризираща се с нарастване на международната търговия, нововъзникващи и развиващи се производства, бизнес и потребители с по-високи изисквания, а вероятно и с глобални заплахи като тероризъм, престъпност, пране на пари, пандемии и др. Институциите, производителите и гражданите ще продължат да изискват от митническите служители да намират баланса между защитата на техните интереси, от една страна, и прилагането на правилата и процедурите, регламентирани в търговската и митническата политика на ЕС, от друга, при прилагането на ефективен контрол на външните граници на Съюза.

Процедурите при внос на стоки от трети страни в ЕС, изискващи съответно осъществяване на ефективен митнически

контрол, и в бъдеще ще продължат да бъдат обект на разнообразни регламентации в митническата област с цел защита на финансовите интереси на Съюза и в частност за предотвратяване на потенциално възможни загуби на вносни мита и данъци.

Въведените инструменти за търговска защита спрямо определени стоки от Китай не променят монополното място на Китайската народна република като страна, от която се внася най-голям обем промишлени и други стоки за вътрешния пазар на Съюза. Тези мерки имат за цел да регулират вноса на дадена суровина (например велосипеди) или по-общо да постигнат ефект в даден сектор (например сектор „Стоманени изделия“), но не влияят глобално върху вноса.

Аналогични изводи могат да бъдат направени и по отношение на стоките, внасяни за пазара на Европейския съюз от Съединените американски щати, върху които през последните години са въведени допълнителни мита и това може да се отрази конкретно върху вноса някои стоки, но не се очаква да промени позицията на САЩ като стратегически партньор на ЕС.

Независимо от съществуването на различни по вид регулации, като тарифни мерки, тарифни квоти и мерки за търговска защита, по отношение на част от внасяните от Съединените американски щати и Китайската народна република стоки и от липсата на сключени споразумения за свободна търговия между Европейския съюз и тези два стратегически търговски партньора, Китай, ЕС и САЩ заемат първите три места като износители в световната търговия.

Правилното определяне и приемане, съответно и неприемане на митническата стойност и определянето на нова такава в обхвата на осъществявания от митническите служители контрол, са от най-значимите действия, които имат пряко отношение към допускането на стоките за свободно обращение и определянето на размера на дължимите вземания за внесените стоки.

За митническите органи е предизвикателство да намерят баланса между необходимостта да се улеснява търговията чрез по-бързи безпрепятствени процедури за внос и нуждата от извършване на ефективен митнически контрол. Основна

тяхна цел са свеждането до минимум на административната тежест за администрацията и за търговците; осигуряване на правилното прилагане на митническите регулации с еднакви критерии и подход от 27-те държави членки на ЕС; правна сигурност и равнопоставеност на икономическите оператори и подходящата защита на финансовите интереси на Съюза.

Държавите членки имат различни подходи по отношение на митническия контрол за справяне с обявяването на по-ниска стойност, с невярно описание на произход и с неправилно тарифно класиране, както и за налагане на санкции. Затрудняващият митнически контрол може да повлияе върху избора на търговците на митническо учреждение, оформящо вноса, а летищата/пристанищата с по-слаб контрол привличат повече трафик.

В цитирания многократно Доклад на Европейската сметна палата има констатации, които показват недостатъците в контрола на държавите членки по отношение на задачите, изпълнението на които се извършва изцяло под отговорността на националните органи и води до загуби на традиционни собствени ресурси на Съюза.

Европейската комисия от своя страна провежда инспекции, за да осигури последователно прилагане на митническото законодателство на ЕС сред държавите членки и да гарантира, че финансовите интереси на Съюза са защитени. Приемането на изчерпателно и релевантно законодателство, уреждащо реда, условията и последиците от митническия контрол, както и правата, задълженията и отговорностите на митническите служители и лицата, към които е насочена тази дейност, е от ключово значение. Непълното и несинхронизирано законодателство може значително да намали резултатността на контрола. Известно е, че недобрата правна рамка поражда колебания в тълкуването и прилагането на правилата и така създава условия за пропуски в контролната дейност. Държавите членки, които не извършват контрол и по този начин причиняват загуби на традиционни собствени ресурси, рискуват да носят отговорност за загубите, което ги стимулира да бъдат изпълнителни, за да избегнат отговорност. В някои случаи негативният ефект може да се усили чрез непропорционално упражняване на кон-

тролните правомощия, нарушаващо легитимни права на гражданите и предприятията.

С цел повишаване на приходите в европейския бюджет следва да се уеднакви различната съдебна практика в държавите членки на ЕС по административноправни спорове в областта на митническото право, както и да се насърчи спазването на законодателството с цел предотвратяване на възможностите за укриване и невнасяне на данъци и такси.

За да се гарантират растежът и конкурентоспособността на европейската икономика, трябва да се повиши ефективността на управлението на риска за целите на борбата срещу терористичната и престъпната дейност, включително срещу нерегламентираното движение на стоки, подлежащи на забрани и ограничения. Да се извършва постоянно наблюдение на рискови стоки и въвеждане или отмяна на предварителни и окончателни антидъмпингови и изравнителни мита.

По отношение осигуряването на пълноценно функциониране на електронното управление е препоръчително усъвършенстване на съществуващите електронни услуги и/или включване на нови електронни услуги за повишаване на ефективността на извършвания митнически контрол и подобряване на административното обслужване. Да се подобри обменът на данни чрез разширяване на използваните електронни административни услуги, както и да се оптимизира и осигури надеждна, мащабируема и устойчива ИТ-инфраструктура.

По отношение на борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма следва да се прилага по-ефективен контрол на паричните средства, пренасяни през границата на държавите членки, и да се прави задълбочен анализ на данните, събирани и обменяни в хода на дейностите, извършвани от митническите органи.

В заключение, митническите регулации, установени в рамките на Митническия съюз, са инструмент, чрез който се гарантира точно и последователно прилагане на законодателството на ЕС, свързано с надзора и контрола и с движението на стоки. Митническите регулации в ЕС имат значение и за качеството на извършвания митнически надзор и контрол.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БНД	Брутен национален доход
ВИТС	Всеобхватно икономическо и търговско споразумение между ЕС и Канада
ГАТТ	Общо споразумение за митата и търговията
Делегиран регламент (ЕС) 2015/2446	Делегиран регламент на Комисията (ЕС) 2015/2446 от 28 юли 2015 г. за допълнение на Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на подробни правила за някои от разпоредбите на Митническия кодекс на Съюза
ДФЕС	Договор за функциониране на Европейския съюз
ЕАД	Единен административен документ
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕВРАТОМ	Европейска общност за атомна енергия
ЕВРОПОЛ	Европейската полицейска служба
Евр.ИО	Евразийска икономическа общност
ЕИО	Европейска икономическа общност
ЕИП	Европейско икономическо пространство
ЕО	Европейска общност
ЕОВС	Европейска общност за въглища и стомана
ЕС	Европейски съюз
ИТ	Информационни технологии
ИТЗ	Инструменти за търговска защита, анти-дъмпингови и антисубсидийни инструменти

КН	Комбинирана номенклатура
МКС	Митнически кодекс на Съюза
МП	Митнически пункт
МУ	Митническо учреждение
НАФТА	Северноамериканско споразумение за свободна търговия
ОВ	Официален вестник
ОДВ	Обобщена декларация за въвеждане
ОИО	Одобрен икономически оператор
ОИОМО	Одобрен икономически оператор за митнически опростявания
ОИОСБ	Одобрен икономически оператор за сигурност и безопасност
ОИП	Обвързваща информация за произход
ОМТ	Обща митническа тарифа
ОМУ	Отправно митническо учреждение
ОПС	Окончателни пределни ставки
ОСП	Обща селскостопанска политика
ОСПрф	Обща система за преференции
ОТИ	Обвързваща тарифна информация
ПДР	Преходен делегиран регламент (ЕС) №2016/341
ПТР	Преференциални търговски режими
РИ	Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2447
САЩ	Съединени американски щати
СТО	Световна търговска организация
ТАРИК	Интегрирана тарифа на Европейската общност
ТМУ	Териториално митническо управление
ТСР	Традиционни собствени ресурси

ЦМУ	Централно митническо управление
MRN	Регистрационен номер на митническа декларация
EORI	Номер за регистрация и идентификация на икономически оператор
EUR 1	Сертификат за движение на стоките
OJ	Официален вестник на ЕС
OLAF	Европейска служба за борба с измамите
CITES	Конвенция по международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора

КРАТЪК РЕЧНИК

Митническо законодателство	Законодателството, съставено от всяко едно от следните: Митническия кодекс и разпоредбите за неговото допълване или прилагане, приети на равнището на Съюза или на национално равнище; Обща митническа тарифа; законодателството относно системата на Съюза за освобождаване от мита и международните споразумения, които съдържат митнически разпоредби, доколкото са приложими в Съюза
Митнически съюз	Преференциален търговски режим, по силата на който търговските партньори реципрочно предоставят преференциален достъп до своите продукти и услуги с цел улесняване на търговията помежду си. Той води до реципрочно премахване на тарифите и квотите в участващите територии, до дискриминация при търговията с неучастващите държави и до установяване на общи митнически тарифи между тях
Митнически органи	Митническите администрации на държавите членки и други органи, които отговарят за прилагането на митническото законодателство

Митнически контрол	Специфични действия, извършвани от митническите органи за осигуряване на спазването на митническото и друго законодателство, уреждащо въвеждането, напускането, транзита, движението, складирането и специфичната употреба на стоки, придвижвани между митническата територия на Съюза и държави или територии извън тази територия, както и наличието и движението на митническата територия на Съюза на несъюзни стоки
Държава членка на вноса	Държава членка, в която стоките физически се внасят в ЕС и се допускат за свободно обращение
Митническо оформяне	Процес на извършване на митнически формалности, чрез който стоките се предоставят на разположение на титуляря
Митнически статус	Статусът на стоките като съюзни или несъюзни
Вносни мита	Митата, дължими при вноса на стоки
Документен контрол	Проверка на точността, пълнотата и достоверността на информацията, вписана в митническата декларация (описание на стоките, стойност, количество) или други документи (вносни лицензии, сертификати за произход)
Последващ контрол	Контрол на точността, пълнотата и валидността на информацията, вписана в митническите декларации, на придружаващите документи и на счетоводните записи за сделката, извършена след вноса на стоките

Митническо деклариране	Актът, с който дадено лице изразява в установената форма и по установения начин желанието си за поставяне на стоки под определен митнически режим, като посочва, където е уместно, специфични мерки, които следва да бъдат приложени
Митнически режим	Всеки един от следните режими, под които могат да бъдат поставени стоките съгласно Митническия кодекс: допускане за свободно обращение, специални режими, износ
Процедура за внос	Прилагане на митническия режим *Допускане за свободно обращение*, след което стоките могат да бъдат пуснати за продажба или консумация на пазара на ЕС
Вдигане на стоки	Актът, чрез който митническите органи предоставят стоките за целите, предвидени в митническия режим, под който са поставени стоките
Физическа проверка	Проверка на стоки, включваща подробно преброяване и вземане на проби, за да се контролира дали стоките съответстват на придружаващата ги митническа декларация
Рисков профил	Съчетание от критерии по отношение на риска и области за контрол (вид стока, държава на произход), което показва наличието на риск и води до предложение за прилагане на контролна мярка

Управление на риска	Системно идентифициране на риска, в това число чрез проверки на случаен принцип, и прилагането на всички необходими мерки за ограничаване на излагането на риск

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1. Митническа територия на Европейския съюз
Фигура 2. Процедури при въвеждане/внасяне
Фигура 3. Процедури при извеждане/изнасяне
Фигура 4. Процедури при транзит
Фигура 5. Митнически статус на стоките
Фигура 6. Стоки на път
Фигура 7. Митническо складиране
Фигура 8. Активно усъвършенстване, приключващо с реекспорт
Фигура 9. Активно усъвършенстване, приключващо с допускане за свободно обращение
Фигура 10. Временен внос
Фигура 11. Специфична употреба
Фигура 12. Занижаване на стойността с авансово плащане в брой
Фигура 13. Търговия със стоки на ЕС (в млрд. долари)
Фигура 14. Водещи държави вносителки на стоки в световната търговия в периода 2009 − 2019 г.
Фигура 15. Водещи износителки на стоки в световната търговия в периода 2009 − 2019 г.
Фигура 16. Световен износ на стоки през 2018 г. (дял в проценти)
Фигура 17. Световен внос на стоки през 2018 г. (дял в проценти)
Фигура 18. Структура на вноса на стоки в ЕС от трети страни (по групи стоки) през 2019 г. (дялове в проценти)
Фигура 19. Групи стоки с най-голям внос в ЕС от трети страни през 2015 − 2019 г. (млрд. евро)
Фигура 20. Внос на стоки от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млрд. евро)
Фигура 21. Внос на селскостопански стоки от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 22. Внос на промишлени стоки от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)

Фигура 23. Внос на храни и суровини от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 24. Внос на горива и полезни изкопаеми от Китай в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 25. Внос на химически продукти от Китай в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 26. Внос на машини и транспортно оборудване от Китай в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 27. Внос на текстил и облекла от Китай в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 28. Внос на стоки от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млрд. евро)
Фигура 29. Внос на селскостопански стоки от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 30. Внос на промишлени стоки от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 31. Внос на храни и суровини от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 32. Внос на горива и полезни изкопаеми от САЩ в ЕС в периода 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 33. Внос на химически продукти от САЩ в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 34. Внос на машини и транспортно оборудване от САЩ в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)
Фигура 35. Внос на текстил и облекла от САЩ в ЕС 2015 − 2019 г. (млн. евро)

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. Структура на международната търговия на стоки, 27-те държави членки на ЕС, 2002, 2019 г. (дял в проценти)
Таблица 2. Внос на стоки в 27-те държави членки на ЕС от трети държави по сектори, 2009 − 2019 г. (млрд. евро)
Таблица 3. Внос на стоки в държавите членки на ЕС от основни търговски партньори, 2018 − 2019 г. (млрд. евро)

БИБЛИОГРАФИЯ

КНИГИ, МОНОГРАФИИ И ПУБЛИКАЦИИ В ПЕРИОДИЧНИЯ ПЕЧАТ

Адамов, В., П. Пътев, А. Ангелов. Мита и митническа политика. Велико Търново: Абагар, 2008.

Баларев, Д. ЕС и Китай са все по-близо до дългоочакваната инвестиционна сделка, 29.12.2020; https://www.bloombergtv.bg/a/8-novini-ot-sveta/86872-pravitelstvata-na-es-signaliziraha-podkrepata-si-za-pakta-s-pekin.

Борхарт, К.-Д. АБВ на правото на Европейския съюз. Служба за публикации на ЕС, 2011.

Бочева, Н. Нов митнически кодекс ускорява движението на стоки в Евразийския икономически съюз. − *Investor.bg*, 2017; https://www.investor.bg/ikonomika-i-politika/332/a/nov-mitnicheski-kodeks-uskoriava-dvijenieto-na-stoki-v-evraziiskiia-ikonomicheski-syiuz-248903/ (посетен на 30.08.2021 г.).

Вентура, К. В какво се превърнаха митничарите? − *Льо монд дипломатик*, 03.10.2013; https://bg.mondediplo.com/article1116.html (посетен на 06.01.2021).

Витерауф, П. Възможности и рискове в ТТИП. − *Култура*, № 41, 5 декември 2014; както и на https://newspaper.kultura.bg/bg/article/view/22816 (посетен на 09.09.2021 г.).

Ганчев, К. Инструментариум на съвременната протекционистична политика на Европейския съюз. − *Диалог,* 2015, № 2; https://dlib.uni-svishtov.bg/handle/10610/2393 (посетен на 26.06.2021).

Димов, О. Европейски митнически контрол. София: Изд. „Тракия-М“, 2010.

Златинов, Д. Макроикономическата политика в България след въвеждането на паричния съвет (от теоретичен към приложен анализ). София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2019. ISBN 978-954-9399-53-0.

Косев, Н. Съвременни проявления на протекционизма в световната икономика. − В: *Сборник материали от Националната студентска и докторантска конференция „Икономически предизвикателства пред България (2021 − 2023 г.) – устойчивост и рискове“, организирана от Висшето училище за застраховане и финанси*. София: Издателство „Св. Григорий Богослов“, 2021.

Мадански, Ц. Мерки на търговската п политика и митата, с които се облагат стоките с произход от САЩ в България и другите държави членки на Европейския съюз. − *Счетоводство, данъци и право*, 2021, № 2.

Мадански, Ц., И. Ставрева. Основи на митническия контрол. София: УИ ,,Св. Климент Охридски“, 2017.

Мадански, Ц., И. Ставрева. Условия и ред за представяне на статус на одобрени икономически оператори. − *Счетоводство, данъци и право*, 2017, № 12.

Михайлова, И. Конфликти в организацията и тяхното управление. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021. ISBN: 978-954-07-5130-6, 978-954-07-5150-4.

Михайлова-Големинова, С. Предизвикателства пред държавите членки и кандидатките за членство в Европейския съюз в областта на данъчното облагане и финансовото право. София: Сиела, 2019, с. 313 и сл.

Михайлова-Големинова, С. Финансовият контрол. − *Общество и право*, 2020, № 1, с. 40−56.

Начков, А. За митата и митническата политика на ЕС и САЩ. Институт за пазарна икономика, 27.07.2018; https://ime.bg/bg/articles/za-mitata-i-mitnieskata-politika-na-es-i-sasht/.

Несторов, Н. (2020), Външна търговия. Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания. Годишен доклад, Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките. София: Горекс Прес, 2020. ISSN 1314-8893.

Несторов, Н. Устойчивост на българския износ 2008 − 2019 г. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2021. ISBN: 978-619-245-112-7.

Попова, Ж. Основи на правото на Европейския съюз. София: Отворено общество, 1997.

Попова, Ж. Политиките на ЕС. Митници. Люксембург: Европейска комисия, ГД „Комуникации“, Служба за публикации на ЕС, 2014.

Симеонов, А. Митнически съюз и обща митническа администрация на Европейския съюз. Национална научна конференция, 2018; http://ebox.nbu.bg/bgineu/index4.php?id=22.

Ставрева, И. Регламент (ЕС) № 952/2013 за създаване на Митнически кодекс на Съюза − анализ и съпоставка с Регламент (ЕИО) № 2913/92 относно създаване на Митнически кодекс на Общността. − *Митническа хроника*, 2014, № 1.

Терзийска, Д. Митническата стойност на стоките при допускането им за свободно обращение. − *Митническа хроника*, 2019, № 1, с. 10.

Томева, М., З. Ганчева, М. Антов. Валутен и митнически контрол. Велико Търново: Изд. „Фабер“, 2014.

Томева, М., З. Петкова, М. Антов. Приложение на митническите режими и проблеми на контрола върху тях. Свищов: Д. А. Ценов, 2006.

Трифонова, С., М. Фетваджиева. Съдебна практика в областта на тарифното класиране на стоки. − *Митническа хроника*, 2016, № 3.

Хаджиниколов, Д. Някои проблеми при адаптирането на България към Общата търговска политика на ЕС. София, 2010, с. 1; https://www.unwe.bg/uploads/ResearchPapers/Research%20Papers_vol1_2010_No4_D%20Hadjinikov.pdf (посетен на 01.08.2021 г.).

Шаламанов, Ст. Ролята на държавата в регулирането на икономиката според различни икономически школи. − В: *Сборник доклади от „Времена на несигурност и рискове: възможности и перспективи за развитие“. Юбилейна научно-практическа конференция с международно участие, 07−08.11.2014 г., Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.* Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2015, с. 387–393.

Шаламанов, Ст. Икономически и социални рискове от по-високата институционална защита на правата на собственост. − В: *Икономически и управленски политики и предизвикателства: към Индустрия 4.0 – технология или идеология*. Сборник с доклади. София: СУ „Св. Климент Охридски“, 2018.

Ovádek, M., Willemyns, I. International Law of Customs Unions: Conceptual Variety, Legal Ambiguity and Diverse Practice. − *The European Journal of International Law*, 2019, 30(2), p. 361–389.

Truel, C., Maganaris, E. Breaking the code: the impact of the Union Customs Code on international transactions. − *World Customs Journal*, 30 Sep 2015, 9(2), p. 12−23; https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%209,%20Number%202%20(Sep%202015)/1784%2001%20WCJ%20v9n2%20Truel%20%26%20Maganaris.pdf.

Zlatinov, D., Kabatliyska, L. World Economy Digitalisation: Implications at Corporate and National Level. − In: *Annual Book of Sofia University St Kliment Ohridski, Faculty of Economics and Business Administration*, 2020, No. 19, p. 65−76. ISSN 1311-8420.

ДОКУМЕНТИ И ИЗТОЧНИЦИ, ДОСТЪПНИ ЧРЕЗ ИНТЕРНЕТ

Агенция „Митници“, Най-често задавани въпроси за суспендиране на митата, https://customs.bg/wps/portal/agency/home/info-business/customsactivities/suspending/suspending_filelist/976f938d-cd05-404c-b325-226a16d4c492 (посетен на 20.05.2021 г./)

Генерална дирекция „Търговия“ на Европейската комисия, http://trade.ec.europa.eu/tdi/completed.cfm (посетен на 04.09.2021 г.)

Генерална дирекция „Търговия“ на Европейската комисия, https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/actions-against-imports-into-the-eu/anti-dumping/ (посетен на 04.09.2021 г.)

Европейска комисия, https://europa.eu/european-union/sites/default/files/eu-pioneers/eu-pioneers-paul-henri-spaak_bg.pdf (посетен на 16.02.2021 г.)

Европейска комисия, https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/

Европейска комисия, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/ip_20_780

Европейска комисия, http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/quota_consultation (посетен на 20.05.2021 г.)

Европейска комисия, Генерална дирекция „Търговия“, https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf

Европейска комисия, Генерална дирекция „Търговия“, https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_usa_en.pdf

Европейска комисия, Девети доклад на Комисията за функционирането на системата за проверки на традиционните собствени ресурси (2016 − 2018 г.). Брюксел, 26.11.2019 г., COM(2019) 601 final, https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2019/BG/COM-2019-601-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF

Европейска комисия, Доклад на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно изпълнението на търговските споразумения на ЕС за периода 1 януари − 31декем-

ври 2019 г., достъпен на https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/BG/COM-2020-705-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF.

Европейска комисия, Тарифни квоти. Управление на вноса в ЕС чрез тарифни квоти − 2021, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/trqs_bg (посетен на 20.05.2021 г.).

Европейски парламент, Търговски отношения между ЕС и Китай и статут на пазарна икономика, 2016, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-8-2016-000005_BG.html

Европейски парламент, International Trade in Goods for the EU - an Overview, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics explained/index.php?title=International_trade_in_goods_for_the_EU_-_an_overview&oldid=454291

Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Main_goods_in_extra-EU_imports

Евростат, International Trade in Doods for the EU - an Overview, 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/International_trade_in_goods_for_the_EU_-_an_overview

ИТЗ − инструменти за търговска защита, антидъмпингови и антисубсидийни инструменти. Наръчник за малки и средни предприятия, с. 5, http://publications.europa.eu/resource/cellar/da5a48ae-1234-11e9-81b4-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_2 (посетен на 19.04.2021 г.)

ИТЗ − инструменти за търговска защита, антидъмпингови и антисубсидийни инструменти. Наръчник за малки и средни предприятия, с. 6, http://publications.europa.eu/resource/cellar/da5a48ae-1234-11e9-81b4-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_2 (посетен на 20.04.2021г.)

Мисия на митническата администрация, https://customs.bg/wps/portal/agency/aboutus/mission/!ut/p/z0/TY2xDoIwFAC_qHltJaSOKCqioAwm0IU0TYFGeW2g8v3C5njJ5Q4k1CBRLbZXwTpUn5UbGbdZJRL2EPx2OexONMnyMo2ejNMqhhzkv0BTKlbhXr724szoNdoKfCqORQ_SqzAQi52DWiG6L2ozGgwzcR3RbvQm2G07EzXpwS4G_Fs2P3ItTVA!/ (посетен на 12.02.2021 г.)

Митниците в Европейския съюз. Външни сухопътни граници през 2019 г., достъпно на https://customs.bg/wps/wcm/connect/customs.bg28892/75b69e3b-4c2f-415d-9d6f-5662be015f9d/inforaficaFIN.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGAHG8001RHE0Q9LC7JNOQLD4-75b69e3b-4c2f-415d-9d6f-5662be015f9d-nqg2ffw (посетен на 10.02.2021).

Мотивите на Съда на ЕС по Case 7/68 EC, Commicion vs. Italy, [1968] ECR 423, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61968CJ0007 (посетен на 20.03.2021 г.)

Специален доклад на Европейската сметна палата „Процедури за внос − неефективното им прилагане и недостатъците в правната рамка се отразяват неблагоприятно върху финансовите интереси на ЕС“. Служба за публикации, Европейски съюз, 2017.

Специални режими. Дял VII МКС „Ръководство за ДЧ и икономически оператори“, ЕК, DG TAXUD, TAXUD/A2/SPE/2016-Rev14-EN. Брюксел, 2020, достъпно на https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/default/files/docs/body/guidance_special_procedures_en.pdf.

Impact of the COVID-19 on EU Trade with China, 22/06/2020, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200622-1

World Trade Statistical Review 2020, Highlights of world trade in 2019, Chapter II, https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020chapter02_e.pdf

World Trade Statistical Review 2020, Highlights of world trade in 2019, Chapter III, https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020chapter03_e.pdf

World Trade Statistical Review 2020, Highlights of world trade in 2019, Chapter VI. Tables, https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020chapter06_e.pdf

Делегиран регламент (ЕС) 2015/2446 на Комисията от 28 юли 2015 г. за допълнение на Регламент (ЕС) 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на подробни правила за някои от разпоредбите на Митническия кодекс на Съюза

Доклад на службата за борба с измамите. The OLAF Report, 2015. Publications Office of the European Union, 2016, достъпен на https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/olaf_report_2015_en.pdf.

Доклад на службата за борба с измамите. The OLAF report 2018. Publications Office of the European Union, 2016, достъпен на https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/olaf_report_2018_en.pdf.

Изменено предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на програма за действие за

митниците в Европейския съюз за периода 2014 − 2020 г. („Митници 2020“) и за отмяна на Решение № 624/2007/ЕО. Брюксел, 29.08.2012, COM(2012) 464 final, т. 1.4.1.

Регламент (ЕО) № 275/2008 на Съвета от 17 март 2008 г. за изменение на Регламент (ЕИО) № 2658/87 относно тарифната и статистическата номенклатура и Общата митническа тарифа

Регламент (ЕС) № 978/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за прилагане на схема от общи тарифни преференции и за отмяна на Регламент (ЕО) № 732/2008 на Съвета

Регламент (ЕС) 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 9 октомври 2013 г. за създаване на Митнически кодекс на Съюза

Регламент (ЕС) № 654/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно упражняването на правата на Съюза за прилагане и осигуряване на съблюдаването на международните търговски правила

Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2447 на Комисията от 24 ноември 2015 г. за определяне на подробни правила за прилагането на някои разпоредби на Регламент (ЕС) 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Митнически кодекс на Съюза

Регламент (ЕС) 2018/196 на Европейския парламент и на Съвета от 7 февруари 2018 г. относно допълнителни мита върху вноса на някои продукти с произход от Съединените американски щати

Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/724 на Комисията от 16 май 2018 г. относно някои мерки в областта на търговската политика по отношение на определени продукти с произход от Съединените американски щати

Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/886 на Комисията от 20 юни 2018 г. относно някои мерки в областта на търговската политика по отношение на определени продукти с произход от Съединените американски щати и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/724

Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1646 на Комисията от 7 ноември 2020 г. относно мерките на търговската политика по отношение на определени продукти от Съединените американски щати след решението по търговски спор съгласно Договоре-

ността за уреждане на спорове на Световната търговска организация

Често задавани въпроси относно взаимоотношенията между ЕС и Китай. Брюксел, 2017; достъпно на официалния сайт на Европейската комисия https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/MEMO_16_2258.

CUSTOMS REGULATIONS AND ECONOMICAL ASPECTS OF THE IMPORT OF GOODS IN THE EUROPEAN UNION

(S u m m a r y)

The topic of this study is the import of goods from third countries into the EU, which requires the implementation of effective customs control. Taking into account the specifics of the issues related to the customs regulations with regard to release of goods for free circulation and end use, designated for the single market, as well as the current economic aspects of imports of goods from the EU's largest trading partners - China and the US, the present work aims to examine the main European regulations in the field of customs and to analyze the current economic aspects of imports of goods into the EU from China and the United States in the context of the dynamic changes in their relations.

The main subject of the analysis is the customs regulations, including the customs procedures and formalities performed by the customs authorities in the control of compliance with the requirements for authorization of the customs regime "Release for free circulation" (import procedure), taking into consideration the application of the existing customs regulations and the taxation of goods with customs duties, excise duties and value added tax in the EU Member States.

There is a need for more analytical and synthesized information on customs regulations and the economic processes that result from their implementation, as well as on the role and tasks of customs authorities in the EU. There are separate studies in the national discussion and scientific literature that address certain aspects of customs regimes and procedures, but on the other hand no comprehensive study has been conducted on the topic, including an analysis of imports of goods into the EU from third countries such as China and USA.

The detailed presentation of the specifics of the customs regimes and procedures and in particular the regime of "Admission

for free circulation" contributes to their better knowledge by the economic operators, the employees of the customs administration and other bodies that interact with them.

The results of the study would also be useful for the development of policies in the field of the European Customs Union, as they can be the basis for further studies and studies of the effect of the application of customs regulations and serve as a basis for conclusions about the direction of customs regulations. can be improved. The present work is focused mainly on the practical aspects of the issues discussed therein.

ЗА КНИГАТА

Из рецензията на доц. д-р Димитър Златинов, СУ „Св. Климент Охридски“, Стопански факултет, Катедра „Икономика“

Монографичният труд е с практико-приложна насоченост и в него личи стремежът на д-р Мадански да разгледа в различни аспекти търговските отношения на ЕС по линия на вноса на стоки – както от регулаторна позиция, така и спрямо икономическите и политическите особености на съвременната международна търговия.

Предприетият изследователски подход до голяма степен е политикономически, което най-ясно се проявява в трета глава на монографията. Изследването е по-скоро ориентирано на макроравнище при изясняване на митническите правила и процедури, както и на общите външнотърговски тенденции в ЕС, Китай и САЩ, но се навлиза и на секторно ниво при търговията с отделни групи стоки. Монографичният труд е полезен за разбиране на спецификите на митническата дейност в ЕС от гледна точка на нейната пряка приложимост, което е един от основните авторски приноси. Същевременно разгледаните въпроси са с неоспорима актуалност и представени по стегнат и разбираем начин, позволяващ плавно навлизане в многоаспектността на изследването.

В структурен план монографията е разработена в съответствие с всички правила на академичното писание, което демонстрира задълбочеността на автора по отношение както на тематиката, така и на нейното представяне за академични цели.

Монографичният труд представлява актуално изследване на митническите правила и процедури и на външнотърговските отношения на ЕС с Китай и САЩ при отчитане на съвре-

менните предизвикателства в тази насока. Той се отличава с обхватност и интердисциплинарност при представянето на спецификите на митническата дейност и илюстрира нейните практически измерения в контекста на търговските отношения на ЕС.

Из рецензията на доц. д-р Стела Ралева, СУ „Св. Климент Охридски“, Стопански факултет, Катедра „Икономика“

Представената монография е посветена на много актуална проблематика, свързана с теоретичните характеристики и практическото прилагане на митническите регулации в ЕС, както и със стоковия внос на Съюза от трети страни като Китай и САЩ и с провежданата търговска политика с тях. По-голямата част от тази проблематика е новост за българската икономическа литература, в която към настоящия момент няма систематично изследване на особеностите на митническите регулации в ЕС и на практическото прилагане на митническите процедури при вноса на стоки. В същото време следва да се има предвид, че разработването на тази тематика е много сложно предвид нейната зависимост от значителен брой нормативни актове, голяма част от които са подложени на чести актуализации. Освен това тя е свързана с действията на редица институции и органи на ЕС, което предполага добро познаване на техните правомощия и практиката им по прилагане на митническите разпоредби и/или контрол върху митническата дейност. Предвид всичко посочено, поставянето на проблема за митническите регулации и вноса на стоки в ЕС в центъра на цялостно монографично изследване може да се определи като сериозно научно предизвикателство, с което авторът се е справил успешно. Принос за това имат неговата експертиза и значителен практически опит в митническата администрация, вкл. на различни управленски равнища, което му позволява да съчетава погледа на изследователя с този на инсайдера в системата на митниците.

Най-общо силните страни на представената монография могат да се систематизират по следния начин:

1) Анализирана е огромна по обем информация по отношение на митническите регулации в ЕС, която е систематизирана и подчинена на общата логика на изследването. В резултат на това е формирана обща картина за техните особености и състояние, която ще бъде от полза за изследователите и обучаващите се в областта на публичните финанси, митническата политика и контрола, както и за заетите в митническата администрация и контролните органи на различни равнища.

2) Откроени са основните своеобразия на документния, фактическия и техническия контрол, както и на предварителния, текущия и последващия контрол. Дефинирана е същността на всеки от съответните видове контрол, изяснена е тяхната значимост и са описани конкретните начини за тяхното осъществяване.

3) Очертана е еволюцията в ролята на митниците – от осигуряването само на бюджетни постъпления от мита и ДДС до допълнителни контролни функции, свързани със сигурността и безопасността. В тази връзка е обоснована нарастващата роля на внедряването на нови технологии и дигитализацията на митническия контрол.

4) Изведени са основополагащите особености на прилаганите митнически режими и процедури, коментирани са свързаните с тях основни документи, правила и рискове и е приложено подходящо онагледяване на митническите процедури. Представени са конкретните характеристики на митата, автономните мерки за тяхното суспендиране и тарифните квоти и са изяснени същността и начина на прилагане на антидъмпинговите, антисубсидийните и защитните мерки.

5) Описани са най-важните митнически процедури, като е отделено специално внимание на конкретните методи за определяне на митническата стойности, както и при разграничаване на преференциален и непреференциален произход на внасяните стоки. Направена е систематизация на отделните видове мита по различни критерии и са изтъкнати отделни проблеми, свързани с възможности за тяхното заобикаляне.

6) Представени са подходящи практически примери за прилагане на различни митнически режими и процедури. Те са ориентирани към идентифицирани проблемни области при

митническото облагане и предлагат описание на начина на възникване на проблемите и предприетите мерки за тяхното преодоляване.

7) Извършен е професионален анализ на развитието на търговските отношения на ЕС със САЩ и Китай през последните години и са изяснени областите с най-високо напрежение. Въз основа на богата емпирична информация са анализирани динамиката и структурата на вноса от тези страни и е характеризирана относителната значимост на ЕС в световната търговия.

Представената монография представлява интересно, комплексно и самостоятелно изследване на актуална и неизследвана проблематика в българската икономическа литература. Тя е базирана на използването на широк кръг от източници, има стройна и логична структура и съдържа интересни изследователски резултати.

Цветан Мадански

МИТНИЧЕСКИ РЕГУЛАЦИИ И ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ВНОСА НА СТОКИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Българска
Първо издание

Рецензенти *доц. д-р Димитър Златинов*
доц. д-р Стела Ралева

Редактор *Светлана Филчева*
Художник на корицата *София Попйорданова*
Графичен дизайнер *Даниела Мицева*

Формат 60 × 90/16
Печатни коли 13,50

Печатница на Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“
1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 5

www.press.bas.bg

ISBN 978-619-245-170-7



Гл. ас. д-р Цветан Мадански е преподавател в Стопанския факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и във ВСУ „Черноризец Храбър“. Автор е на публикации в областта на митническия контрол. Има 30 години трудов стаж, от които 26 са в системата на митниците, като е преминал през всички нива – от стажант митнически инспектор, митнически инспектор, главен митнически инспектор, началник на митническо учреждение, държавен инспектор в Инспектората на Агенция „Митници“, държавен експерт в дирекция „Митнически режими и процедури“ и главен секретар на Агенция „Митници“. През 2001 г. участва в проект с френската митническа администрация „Митнически контрол и борба с корупцията“ в гр. Тулуза. От 2007 до 2012 г. е лектор в Националния учебен център в Агенция „Митници“ – Централно митническо управление. Ръководител е на магистърската програма „Митнически и данъчен контрол“ в Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

www.press.bas.bg
9 786192 451707